

# «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ

Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի  
Գեղամավան բնակավայր, թիվ 6  
հողամասում արևային ֆոտովոլտային  
էլեկտրակայանի» կառուցման ՇՄԱԳ  
հաշվետվություն

Լրամշակում

«ԶԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊԸ տնօրեն



Համլետ Ասատրյան

Էլ. փոստ. Zenithenergy2023@gmail.com

հեռ. 077 212 170

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ընդհանուր տեղեկատվություն..... 4

2. Հավելվածներ ..... 4

3. Օգտագործվող հապավումները ..... 4

4. Գնահատման հաշվետվության կազմման իրավական հիմքերը ..... 5

5. Նախատեսվող գործունեության ՇՄԱԳ փորձաքննական գործընթացների վերաբերյալ..... 9

6. Նախատեսվող գործունեության վայրը, գործունեության իրականացման նպատակը. .... 10

7. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվության մշակման հիմքերը..... 10

8. Նախատեսվող գործունեության ենթակա տարածքի և շրջակա միջավայրի նկարագիրը ..... 11

9. Նախատեսվող գործունեության տարածաշրջանի շրջակա միջավայրի նկարագիրը ..... 17

    9.1 Աշխարհագրական դիրքը, ռելիեֆ ..... 17

    9.2. Սեյսմիկա և երկրաբանություն ..... 18

    9. 3. Կլիմա և օդային ավազան ..... 19

    9.4. Հողային ռեսուրսներ ..... 25

    9.5. Ջրային ռեսուրսներ..... 27

    9.6. Կենսաբազմազություն ..... 33

    9.7. Հատուկ պահպանվող տարածքներ ..... 38

    9. 8. Պատմամշակութային հուշարձաններ ..... 39

    9.9. Բնության հուշարձաններ ..... 41

    9.10. Սոցիալական-տնտեսական ..... 42

10. Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը, հզորությունները, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումները..... 45

    10.1 Շահագործման փուլ ..... 45

    10.2 Շինարարության փուլ ..... 50

    10.3 Նախատեսվող գործունեության իրականացման ժամանակացույցը ..... 54

    10.4. Օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր..... 56

    10.5. Օգտագործվող նյութեր..... 57

11. Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները, մարդու առողջություն. .... 57

    Շինարարության և շահագործման փուլեր..... 59

    11.1.Օդային ավազան..... 59

    11.2 Հողային ռեսուրսներ. .... 60

    11.3 Ջրային ռեսուրսներ..... 61

    11.4 Կենսաբազմազություն. .... 62

    11.5 Թափոններ. .... 63

    11.6 Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ..... 64

    11.7 Էկոլոգիապես զգայուն տարածքներ..... 66

11.8 Աղմուկ և թրթռում. ....	66
11.9 Արտակարգ իրավիճակներ. ....	67
11.10 Մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը.....	68
11.11 Սոցիալական.....	68
11.12 Լանդշաֆտ և Բարեկարգում. ....	70
12. Շրջակա միջավայրի, մարդու առողջության վրա վնասակար ազդեցությունների բացառմանը, նվազեցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումները /Բնապահպանական կառավարման պլան/ .....	70
12.1. Օդային ավազան. ....	71
12.2. Հողային ռեսուրսներ. ....	71
12.3 Ջրային ռեսուրսներ.....	72
Շահագործման փուլ. Ջրային ռեսուրսների պահպանման համար նախատեսվում է. ....	73
12.4 Կենսաբազմազանություն. ....	73
12.5.Թափոններ.....	74
12.6. Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ. ....	75
12.7 Աղմուկ և թրթռում. ....	76
12.8 Արտակարգ իրավիճակներ.....	76
12.9 Մարդու առողջություն, աշխատանքի կազմակերպում և անվտանգություն. ....	77
12.10 Սոցիալական.....	78
12.11 Լանդշաֆտ, բարեկարգում. ....	79
13. Նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը .....	80
/ Մոնիթորինգ/. ....	80
14. Բնապահպանական միջոցառումների կառավարման պլան.....	81
15. Մոնիթորինգի (մշտադիտարկում) պլան (շինարարության և շահագործման փուլեր) .....	99
16. Հանրային քննարկումներ.....	102
17.Բողոքների ընթացակարգ .....	102
18. Նախատեսվող գործունեության իրականացման նպատակահարմարությունը, հաստատված հիմնադրությային փաստաթղթերին նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները. ....	103
19. Փակման և հետփակման փուլեր.....	104
Գրականություն .....	105

## 1. Ընդհանուր տեղեկատվություն

Հաշվետվություն	Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայր, թիվ 6 հողամասում արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի» կառուցում:
Նախաձեռնող	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
Ձեռնարկողի իրավաբանական հասցեն	Երևան, Մալաթիա-Սեբաստիա, Օհանով փողոց, բն 8
Ձեռնարկողի փաստացի գործունեության հասցեն`	Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայր, թիվ 6 հողամաս:
Գնահատման հաշվետվություն նախագծող	«Նովալ»ՍՊԸ
Հաշվետվության մշակող ընկերության հասցե, հեռախոս, էլեկտրոնային փոստ	Ք. Երևան, Իսահակյան 18 (093)39-77-60 arm_eia@outlook.com

## 2. Հավելվածներ

- Հավելված 1.** Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների Պետական գրանցման Վկայականը :
- Հավելված 2.** Ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքը:
- Հավելված 3.** Էլեկտրաէներգիայի արտադրության լիցենզիան:
- Հավելված 4.** Հողամասի կոորդինատները, հատակագիծը:
- Հավելված 5.** Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման տեխ. պայմանը
- Հավելված 6.** Օդային ավազան արտանետումների հաշվարկը
- Հավելված 7.** Հանրային քննարկման արձանագրություն, տեսաձայնագրություն, մասնակիցների ցանկ:
- Հավելված 8.** Հնագիտական և պատմա-մշակութային հուշարձանների վրա հնարավոր ազդեցության գահատական-եզրակացություն
- Հավելված 9.** Վճարման անդորրագիրը

## 3. Օգտագործվող հապավումները

**ՇՄԱԳ`** շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում **ՕԳ`** օդային զիծ  
**ՀԷՑ`** Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր  
**Վտ`** Վատտ  
**ՖՎ`** ֆոտովոլտային  
**ՍՊԸ`** սահմանափակ պատասխանատվությամբ

#### 4. Գնահատման հաշվետվության կազմման իրավական հիմքերը

«Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման եվ փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (2014) հունիսի 21-ի ՀՕ- 110-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին (Փոփոխությունները 2023 թվականի մայիսի 3) Օրենք- Կարգավորում է նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացակարգը՝ դիտարկելով շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, անդրսահմանային և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները: Ներառում է նախատեսվող գործունեության 2 կատեգորիա՝ «Ա», «Բ»՝ ըստ շրջակա միջավայրի վրա նվազող ազդեցության աստիճանի: Համաձայն օրենքի իրականացվում է նախատեսվող գործունեության փորձաքննություն, որից հետո տրվում է եզրակացություն:

«Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-522-Ն (ընդունված 1994թ. և լրամշակված 2022թ.)- կարգավորում է մթնոլորտային օդի պահպանության իրավական և կազմակերպական հիմքերը՝ ուղղված մթնոլորտային օդի որակի պահպանությանը: Մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի համար բարենպաստ մթնոլորտային օդի որակի ապահովման նպատակով՝ մթնոլորտային օդի պահպանության բնագավառում հասարակական հարաբերությունները:

«Պատմության եվ մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության եվ օգտագործման մասին» ՀՀ օրենք (1998թ. ) -Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններն են՝ պետական հաշվառման վերցված պատմական, գիտական, գեղարվեստական կամ մշակութային այլ արժեք ունեցող կառույցները, դրանց համակառույցներն ու համալիրները՝ իրենց գրաված կամ պատմականորեն իրենց հետ կապված տարածքով, դրանց մասը կազմող հնագիտական, գեղարվեստական, վիճակագրական, ազգագրական բնույթի տարրերն ու բեկորները, պատմամշակութային և բնապատմական արգելոցները, հիշարժան վայրերը՝ անկախ պահպանվածության աստիճանից:

«Բնության հատուկ պահպանվող արածքների մասին» ՀՀ օրենք (2006)-սահմանում է հատուկ պահպանվող տարածքներն, ինչպես նաև դրանց կառավարման ընթացակարգերը: Նախատեսում է հատուկ պահպանվող տարածքները, առանձնացնելով չորս տեսակ՝ պետական արգելոցներ, պետական պահուստավորման հողեր, ազգային պարկեր, բնական

հուշարձաններ, դրանց որոշման և ղեկավարելու գործընթացները:

**«Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (1999թ. )** – Ապահովում է բուսական տեսակների (ֆլորայի) և դրանց առաջացրած համակեցությունների (բուսականության) բազմազանության, աճելավայրերի և էկոհամակարգերի հավասարակշռվածության վրա մարդու բացասական ներգործության կանխարգելումը: Իրականացնում է բուսական աշխարհի, դրա գենոֆոնդի և ցենոֆոնդի բազմազանության, աճելավայրերի պահպանության քանակական և որակական, բուսական աշխարհի շարունակական օգտագործման և վերարտադրության գիտականորեն հիմնավորված ապահովումը, բուսական աշխարհի օգտագործման հարաբերությունների կարգավորումը, բուսական աշխարհի պահպանության և օգտագործման բնագավառում օգտագործողների իրավունքների պաշտպանությունը և պարտականությունների կատարումը:

**«Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (2000թ. )**–Սահմանում է ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը: Նախատեսում է գենոֆոնդի և տեսակային բազմազանության պահպանության, պաշտպանության, բնականոն վերարտադրության ապահովումը, կենդանիների բնակության միջավայրի ամբողջականության խախտման կանխումը, կենդանական տեսակների և դրանց պոպուլյացիաների ու համակեցությունների ամբողջականության, կենդանիների միգրացիայի ուղիների պահպանությունը, կենդանական աշխարհի օբյեկտների օգտագործման հարաբերությունների կարգավորումը, կենդանական աշխարհի պահպանության և օգտագործման բնագավառներում օգտագործողների իրավունքների պաշտպանությունն ու պարտականությունների կատարումը:

**«ՀՀ հողային օրենսգիրք» (2001թ. )** -Սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսվարման տարբեր կազմակերպաիրավական ձևերի զարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը: Կարգավորում է հողային պաշարների կառավարման, տիրապետման, օգտագործման և տնօրինման բնագավառում պետական քաղաքականության ուղղությունների սահմանումը, հողային հարաբերությունները կարգավորող օրենքների և այլ նորմատիվ իրավական ակտերի ընդունումն ու դրանց կատարման վերահսկողությունը, հողային ֆոնդի՝ ըստ նպատակային նշանակության, հողատեսքերի և գործառնական նշանակության դասակարգումը, հողի մոնիթորինգի, հողաշինարարության, հողերի հետազոտմանն ուղղված գործունեության լիցենզավորման միասնական սկզբունքների սահմանումը և այլն:

**«Հողերի օգտագործման և պահպանման նկատմամբ վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենք (2008թ. )** - Սահմանվում է հողերի արդյունավետ օգտագործման և պահպանման, հողային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողության իրականացման խնդիրները, ձևերը, վերահսկողություն իրականացնող մարմինները, ստուգող և ստուգվող անձանց իրավունքներն ու պարտականությունները, ստուգումների իրականացման կարգերը: Սույն օրենքի գործողությունը տարածվում է ՀՀ հողային ֆոնդում առկա բոլոր հողամասերի օգտագործման և պահպանության վրա՝ անկախ դրանց նպատակային նշանակությունից, սեփականության և (կամ) օգտագործման իրավունքի սուբյեկտներից:

**«Թափոնների մասին» ՀՀ օրենքը (2004 թ.)**-սահմանում է թափոնների հավաքման, փոխադրման, պահման, մշակման, օգտահանման, ինչպես նաև բնական ռեսուրսների, մարդու կյանքի և առողջության վրա թափոններից առաջացող բացասական ազդեցությունների կանխարգելման համար իրավական և տնտեսական հիմքերը:

**«ՀՀ ջրային օրենսգիրք» (2002)** - Նպատակը երկրի ջրային ռեսուրսների պահպանության, ջրային ռեսուրսների արդյունավետ կառավարման միջոցով քաղաքացիների և տնտեսության կարիքների բավարարման և ապագա սերունդների համար ջրային ռեսուրսների պահպանման համար իրավական հիմքերի ապահովումն է:

**«Սևանա լճի մասին» ՀՀ օրենքը-(15.05.2001թ.)**- կարգավորում է Սևանա լճի, նրա ջրհավաք ավազանի և տնտեսական գործունեության գոտու էկոհամակարգերի պահպանման, վերականգնման, վերարտադրման, բնականոն զարգացման և օգտագործման հետ կապված հարաբերությունները: Սահմանում է Սևանա լճի, որպես Հայաստանի Հանրապետության քաղցրահամ ջրերի ռազմավարական շտեմարանի՝ բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, կլիմայական, ռեկրեացիոն (վերականգնողական) և հոգևոր արժեք ունեցող ռազմավարական նշանակության էկոհամակարգի բնականոն զարգացման, վերականգնման, բնական պաշարների վերարտադրման, պահպանման և դրանց օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական ու տնտեսական հիմունքները:

**«Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի մասին» ՀՀ օրենք(2004թ.)**– Կարգավորում է ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց փոխհարաբերությունները էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի ոլորտում գործունեություն իրականացնելիս, մասնավորապես, էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի ոլորտի պետական (ազգային, նպատակային) ծրագրերի մշակումը, ընդունումը և իրականացումը, էներգակիրների արդյունավետ օգտագործման ուղղությամբ պետական ծրագրերով իրականացվող աշխատանքների կազմակերպումը և համակարգումը, ՀՀ տնտեսության զարգացման պետական ծրագրերում, համայնքների

զարգացման քառամյա ծրագրերում, ինչպես նաև 50 և ավելի տոկոս պետական բաժնեմասով ընկերությունների զարգացման ծրագրերում էներգախնայողության պահանջների ընդգրկումը, սեփական վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների առաջնահերթ ու արդյունավետ օգտագործման խթանման տնտեսական ու իրավական մեխանիզմների մշակման ու կիրառման ապահովումը՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով, էներգախնայողության ծրագրերում և վերականգնվող էներգետիկայի ոլորտում միջազգային համագործակցությանն աջակցումը:

**, էներգետիկայի ՄԱՍԻՆ ՀՀ օրենք /** Ընդունված է 2001 թվականի մարտի 7-ին/ Սույն օրենքը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության պետական մարմինների, սույն օրենքին համապատասխան էներգետիկայի բնագավառում գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձանց և էլեկտրական, ջերմային էներգիա ու բնական գազ սպառողների փոխհարաբերությունները:

### **ՀՀ կառավարության որոշումներ**

- ❖ **ՀՀ կառավարության 28 դեկտեմբերի 2023 թ.** «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 19-Ի N 1325-Ն ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵՋ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 2343-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 29 հունվար 2010թ.** «ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին» N72-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 29 հունվար 2010թ.** «ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրքը հաստատելու մասին» N71-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 25 սեպտեմբերի 2014թ.** «Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության եվ օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը եվ միջոցառումները հաստատելու մասին» N1059-Ա որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 31 հուլիսի 2014թ.** ՀՀ բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին» N781-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 14 օգոստոսի 2008թ.** «ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին» N 967-Ն որոշում :
- ❖ **ՀՀ կառավարության 02 նոյեմբերի 2017 թ.** «Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը եվ հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու եվ ՀՀ կառավարության 20.07.2006թ. N1026-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1404-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 08 նոյեմբերի 2011թ.** «Հողի բերրի շերտի օգտագործման կարգը հաստատելու մասին» N1396 որոշում:



- ❖ **ՀՀ կառավարության 18 հունվարի 2007թ.** «Սևան» Ազգային պարկի 2007-2011 թվականների կառավարման պլանի (հողերի օգտագործման սխեմայի) հաստատման մասին N 205-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 18 դեկտեմբերի 2008թ.** «ՍԵՎԱՆ» ազգային պարկի եվ դրան հարող տարածքներում հողամասերի վարձակալության, կառուցապատման իրավունքի տրամադրման եվ քաղաքաշինական գործունեության իրականացման մասին» N 1563-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 25 հուլիսի 2019 թ.** «ՀՀ կառավարության 2002 թվականի մայիսի 30-ի N 927-Ն և 2007 թվականի հունվարի 18-ի N 205-Ն որոշումներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» N 947-Ն որոշում:
- ❖ **ՀՀ կառավարության 21 ապրիլի 2023թ.** «ԷԼԵԿՏՐՍԵՂԱԿԱՅԱՆՔՆԵՐԻ ՍԱՐՔՎԱԾՔԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ» 592-Ն որոշում:

## **5. Նախատեսվող գործունեության ՇՄԱԳ փորձաքննական գործընթացների վերաբերյալ**

Հայաստանում Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումը իրականացվում է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» 2014 թվականի հունիսի 21-ի ՀՕ-110-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին (Փոփոխությունները 2023 թվականի մայիսի 3) Օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք)՝ համաձայն: Գործունեություն, որը կարող է ունենալ ազդեցություն շրջակա միջավայրի վրա, մինչև իրականացումը ենթակա է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (ՇՄԱԳ) և փորձաքննության:

Համաձայն Օրենքի՝ գործունեությունները դասակարգվում են 2 կատեգորիաների՝ Ա և Բ: Համաձայն Օրենքի 12-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին կետի գ ենթակետի էներգետիկայի բնագավառում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ենթակա են. «..արևային էլեկտրակայաններ՝ 3 հա և ավելի տարածք զբաղեցնող»: «Զենիթ էներջի» ՄՊԸ-ի կողմից նախատեսվող արևային ֆոտովոլտային կայանը զբաղեցնում է 7.52635 հա տարածք և ենթակա է փորձաքննության որպես Բ կատեգորիայի գործունեություն:

Գնահատման հաշվետվության բովանդակությունը կազմվել է Օրենքի 15-րդ հոդվածի Բ կատեգորիայի նախատեսվող գործունեության՝ ՇՄԱԳ հաշվետվությանը ներկայացվող պահանջներին համապատասխան.

1) նախաձեռնողի անունը (անվանումը) և բնակության (գտնվելու) վայրը.

2) նախատեսվող գործունեության անվանումը՝ սույն օրենքի 12-րդ հոդվածին համապատասխան.

3) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի, բնական պայմանների, ռեսուրսների նկարագիրը, ինչպես նաև դրանց օգտագործման նպատակը, ենթակառուցվածքները, ազդակիր համայնքը և դրանց տեղադիրքն արտացոլող իրավասու մարմնի տրամադրած տարածական պլանավորման փաստաթղթերը, իրադրության սխեման կամ քարտեզը՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով.

4) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության բնութագիրը շինարարության, շահագործման, փակման և հետփակման փուլերում (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնական ռեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)։

5) շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները շինարարության, շահագործման և փակման փուլերում։

6) մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը։

7) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանը։

8) հաստատված հիմնադրությային փաստաթղթերին նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները։

9) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը։

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման նպատակն է բացահայտել նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները, նախատեսել համապատասխան միջոցառումներ՝ հնարավոր բացասական ազդեցությունները նվազագույնի հասցնելուն կամ բացառելուն ուղղված։ Գնահատման հաշվետվություն կազմվել է հիմք ընդունելով նախատեսվող գործունեության աշխատանքային նախագիծը, նախատեսվող գործունեության տարածքի ուսումնասիրության ընթացքում հավաքագրված տեղեկատվությունը, տարածքի վերաբերյալ ուսումնասիրությունների արդյունքները, քարտեզները, լուսանկարները և այլ փաստաթղթեր։

## **6. Նախատեսվող գործունեության վայրը, գործունեության իրականացման նպատակը.**

Արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի կառուցումը իրականացվելու է «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից՝ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի թիվ 6 հողամասում։ Նախատեսվող գործունեության նպատակն արևային ֆոտովոլտային կայանի կառուցումն է, էլեկտրաէներգիայի արտադրության նպատակով։ Արևային էներգիան արևի լույսի վերածումն է էլեկտրաէներգիայի՝ ուղղակիորեն օգտագործելով կամ ֆոտովոլտաիկա (PV), կամ անուղղակիորեն օգտագործելով կենտրոնացված արեգակնային էներգիա (CSP)։ Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 2023թ. մայիսի 17-ի, 158-Ա որոշման համաձայն՝ «ԶԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊ ընկերությանը տրամադրվել է 6000 կՎտ հզորությամբ ԼԷ№0728 էլեկտրաէներգիայի արտադրության լիցենզիա՝ մինչև 2045թ. մայիսի 18-ը գործողության ժամկետով։ Ընկերությունը դիտարկում է արևային էլեկտրակայանի արտադրած էներգիայի վաճառքը երկարաժամկետ ժամանակահատվածում։

Այն էներգետիկ համակարգի կայունությանը նպաստող ծրագիր է, ինչպես նաև այլընտրանքային էներգետիկայի ոլորտում ներդրում, որը դրական ազդեցություն կունենա երկրում տնտեսական, բնապահպանական, էներգետիկ և ռազմավարական ուղղությունների զարգացման վրա։

## **7. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվության մշակման հիմքերը**

Նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվության կազմման համար հիմք է հանդիսացել.

- Գործունեության իրականացման նախագծային փաստաթղթերը։

- Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի գրանցման վկայականը՝ N 20042023-05-0034:
- Սևան համայնքի կողմից Նախատեսվող գործունեության 2023թ. օգոստոսի 23-ի N 86 ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքը:
- Գործունեության իրականացման Լիցենզիան՝ ԼԷ №0734:
- «ՀԷՑ» ՓԲ ընկերության կողմից տրամադրված էլեկտրամատակարարման տեխնիկական պայմանը N ՏՊ-35/0086/1-Հ առ 10.07.2023թ./Բաշխման ցանցին միացման/ և կից տրված NԴԳ 6881 առ 16.10.2023թ; NԴԳ 509 առ 28.01.24թ գրությունները:

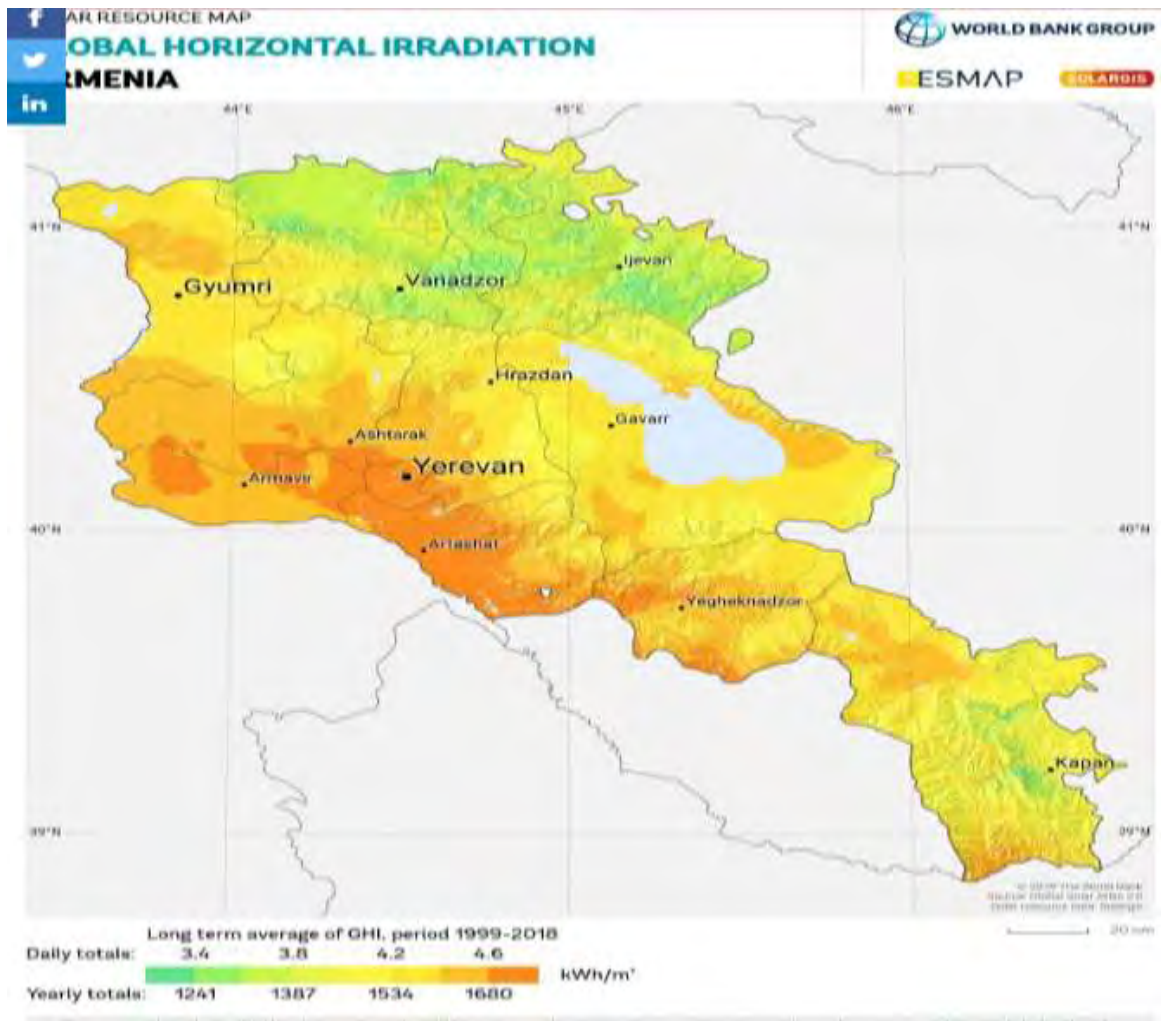
### **8. Նախատեսվող գործունեության ենթակա տարածքի և շրջակա միջավայրի նկարագիրը**

**Ենթակա տարածք.** «Ձենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ին պատկանող Արևային կայանը տեղակայված է լինելու Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի թիվ 6 հողամասում՝ 7,52635հա տարածքի վրա: գործունեությունն իրականացվելու է Վարձակալության իրավունքով:

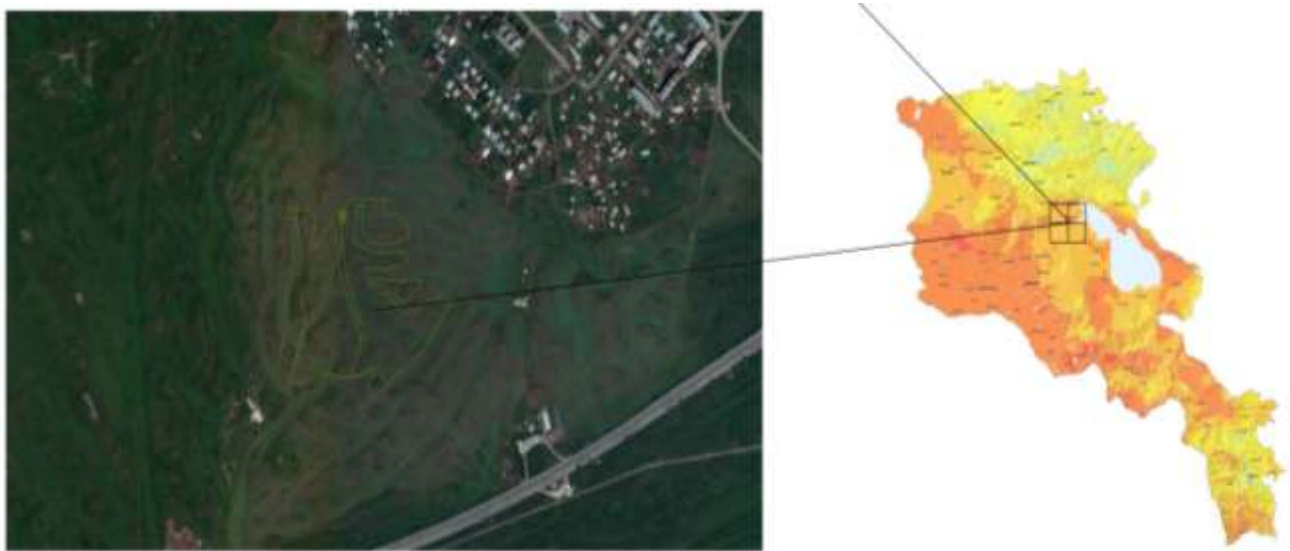
Համաձայն անշարժ գույքի նկատմամբ պետական գրանցման վկայականի՝ հողի նպատակային նշանակությունը էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների է, գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ էներգետիկայի: Համաձայն Սևան համայնքի կողմից տրված ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքի՝ Արևակայանի կառուցման ենթակա տարածքն ունի մեղմ թեքություն: Կից գտնվում են համայնքային և մասնավոր սեփականության հողատարածքներ: Արևային կայանի տեղաբաշխման վայրն ընտրվել է, հաշվի առնելով տվյալ տարածքում արևային ճառագայթման տվյալները, ընկերության զարգացման ծրագրերը:

Գլոբալ հորիզոնական ճառագայթումը Հայաստանի Հանրապետությունում:

Նկար 1



Նկար 2



Արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի իրադրության քարտեզ-սխեման՝ ըստ WGS կոորդինատային համակարգի





Նախատեսվող գործունեության տարածքը գտնվում է Գագարին բնակավայրի մոտակա տնից 218,5 մ, Գեղամական բնակավայրի մոտակա տնից՝ 2,7կմ, Մևան ազգային պարկից՝ 6.8կմ, Մևանա լճից 7,5կմ, Հրազդան գետից 5 կմ և 0,14կմ, Մ4 միջպետական ավտոճանապարհից 281 մ հեռավորության վրա: Հրազդան գետից՝ 5 կմ, «Քարե ծով» քարաքարոններ (չինգիլներ) Երկրաբանական հուշարձան՝ 4կմ, այլ արևակայանից 203,2մ հեռավորության վրա:

Տարածքում բացակայում են շենք-շինությունները, ջրամատակարարման և ջրահեռացման գազամատակարարման, էլեկտրամատակարարման համակարգերը,, պատմամշակութային և բնության հուշարձանները:

Ֆոտովոլային կայանի աշխարհագրական կոորդինատներ են.

- հս. լայն. 40°33'21.68"N
- արլ. երկայն. 44°54'8.59"E,

«Հայր և որդի Տիտիզյաններ» ՍՊԸ-ի կողմից կատարվել են գործունեության ենթակա տարածքի երկրաբանական կառուցվածքի ուսումնասիրություններ, առկա մերկացումների տվյալների, տեղագնության, ակնադիտարկման եղանակով, կատարվել է ինժեներաերկրաբանական հետազոտումների տվյալների համադրում և վերլուծություն:

ՄԴԵ-50M հաստոցով մեխանիկական չոր եղանակով փորվել է 9 հորատանցք՝ յուրաքանչյուրը 3.0գծ/մ խորությամբ, ընդհանուր 27.0 մ խորությամբ: Հորատանցքների հիման վրա կազմվել է երկրաբանա-լիթոլոգիական կտրվածքներ, ինչպես նաև օգտագործվել են ֆոնդային տվյալները: Հորատանցքների, արդյունքները և ֆոնդային նյութերի տվյալները թույլ են տալիս

շերտերի նկարագրությունը տալ մինչև 3,0մ խորությամբ՝ համաձայն ըստ ՇՆՁ I-2.101-2002 (ձեռնարկ ՀՀՇՆ I-2.01-99 նորմերի):

Վերը շարադրված աշխատանքների իրականացման արդյունքում կազմվել է տեղանքի ինժեներաերկրաբանական պայմանների մասին եզրակացություն:

**Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից** Հետազոտվող տարածքը գտնվում Սևանի լեռների ստորոտին, Գեղամասար գետի ափին, մարզկենտրոն Գավառից 101 կմ հարավ-արևելք: Բնակավայրը գտնվում է ծովի մակերևույթից 2050 մ բարձրության վրա: :

**Շրջանի երկրաբանական պայմանները** տարածքի երկրաբանական կտրվածքում մասնակցում են չորրորդական հասակի սպարներ, որոնք ծածկված են Դելյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումներով, որոնք ներկայացված են՝ ավազակավերով և խճային գրունտներով:

**Կլիման** ուսումնասիրվող տարածքի կլիմայական պայմանները բնութագրելիս հաշվի է առնվել ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության ՀՀՇՆ 22-01-2024 «Շինարարական կլիմայաբանություն» նորմատիվային փաստաթուղթը՝ Սևան քաղաքի համար: Ուսումնասիրվող տարածքը գտնվում է ցուրտ կլիմայական գոտում: Շրջանն ունի ցուրտ ձմեռով և զով ամառով, լեռնային և խիստ ցամաքային կլիմա:

Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, կազմում է 114 սանտիմետր:

**Հիդրոերկրաբանական տեսակետից** Ուսումնասիրվող տարածքի ինժեներա-երկրաբանական պայմանների, մասամբ լանջային-գրավիտացիոն պրոցեսների զարգացման վրա ազդող կարևոր գործոններից են հանդիսանում ստորգետնյա ջրերը, որոնց ձևավորումն ու բնույթը, իրենց հերթին ուղղակիորեն կախված է տարածքի ֆիզիկա-աշխարհագրական պայմաններից և երկրաբանա-լիթոլոգիական առանձնահատկություններից: Ելնելով դրանից, հետազոտվող տարածքը կարելի է գնահատել, որպես գրունտային ջրերի սնման, կուտակման և բեռնաթափման շրջան: Ստորերկրյա ջրերը բեռնաթափվում են Սևանա լճի մեջ: Ուսումնասիրվող տարածքում գրունտային ջրերը ըստ ֆոնդային տվյալների գտնվում են 10.0մ –ից ցածր հորիզոններում:

**Ֆիզիկաերկրաբանական** վտանգավոր երևույթներ ինչպիսիք են կարստը, սողանքը, քարաթափությունը, փլուզումը և այլն, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ ուսումնասիրվող տեղամասում բացակայում են:

**Շրջանի սեյսմիկ պայմանները** Ըստ սեյսմիկ հատկության՝ ՀՀՇՆ 20.04.2020թ.-ի, տեղազննվող շրջանը գտնվում է II սեյսմիկ գոտում՝ գրունտների  $A_{max} = 0.4g$  արագացմամբ, 9 ավելի բալլ սեյսմիկությամբ:

**Տարածքի ինժեներա-երկրաբանական կառուցվածքը** Տարածքի երկրաբանական կտրվածքը ուսումնասիրվել է հորատման միջոցով, ակնադիտական եղանակով, բնական մերկացումների և արխիվային նյութերի հիման վրա: Ուսումնասիրվող տարածքում առանձնացվել է երկու շերտեր: Ստորև բերվում է այդ շերտերի լիթոլոգիական նկարագրությունները և նրանց ֆիզիկա-մեխանիկական հատկությունները:

**Շերտ-1** Տարբեր ապարների թույլ գնդավորված ավազակավային գրունտներ, պինդ թանձրությամբ, մանրախճի պարունակությամբ 15-20%: Ժամանակակից դելյուվիալ-լյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումներ են: Գրունտը ըստ շահագործման դժվարության՝ համաձայն ՄՆԻՊ IV-5- 82-ի (33գ) III կարգ է:

**Շերտ-2** Հրաբխային ապարների թույլ գնդավորված խճաքարա-խճավազային նստվածքներ մոտ 5-7% բեկորանյութով, 20-2\*5% խառնավազի, ավազակավի լրացումով: Ժամանակակից

չորրորդական հասակի դելյուվիալ-պրոյուվիալ առաջացումներ են: Գրունտն ըստ շահագործման դժվարության՝ համաձայն ՄՆԻՊ IV-5-82-ի (13) IV կարգ է:

Համաձայն հորատման աշխատանքների տեղ-տեղ առկա է հողաբուսական շերտ 10սմ հզորության:

- Ուսումնասիրվող տեղամասում նախագծվող շինություն կառուցելու համար, ապահովելով գրունտերի միասեռությունը, որպես հիմնատակ առաջարկվում է
  - շերտ 1-ը /ավազակավային գրունտներ /, որոնք սեյսմիկ հատկությամբ ըստ (ՀՀՇՆ 20.04.2020թ-ի) 3-րդ կարգ են:
    - ✓ Դիմադրությունը  $R_0=2.0$ կգ/սմ<sup>2</sup>
    - ✓ Ընկրկելիության գործակիցը  $k_p=2500$  տ/մ<sup>3</sup>
  - շերտ 2-ը / Հրաբխային ապարների թույլ գնդավորված խճաքարա-խճավազային նստվածքներ /, որոնք սեյսմիկ հատկությամբ ըստ (ՀՀՇՆ 20.04.2020թ-ի) 2-րդ կարգ են:
    - ✓ Դիմադրությունը  $R_0=3.5$ կգ/սմ<sup>2</sup>
    - ✓ Ընկրկելիության գործակիցը  $k_p=4000$  տ/մ<sup>3</sup>

Տարածքի ինժեներատեխնիկական և հիդրոտեխնիկական պայմանները բարենպաստ են շինարարական աշխատանքներ իրականացնելու համար;

Գործունեության ենթակա տարածք հնարավոր է մոտենալ գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհով:

Նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում ենթակառուցվածքների փոփոխություններ չեն կատարվելու, նոր ճանապարհներ չեն կառուցվելու, օգտագործվելու են գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհները, որոնք անհրաժեշտության դեպքում կհարթեցվի և կվերականգնվի:

Նկար 3







## **9. Նախատեսվող գործունեության տարածաշրջանի շրջակա միջավայրի նկարագիրը**

### **9.1 Աշխարհագրական դիրքը, ռելիեֆ**

Նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է Գեղարքունիքի մարզի Սևան խոշորացված համայնքի՝ Գեղամավան բնակավայրի վարչական տարածքում: Մարզը սահմանակից է Լոռու և Տավուշի մարզերին, արևելքից սահմանակից է Ադրբեջանին: Գեղարքունիքի մարզը հիմնականում զբաղեցնում է Սևանա լճի ջրհավաք ավազանը: Մարզի գլխավոր լեռնաշղթաներն են՝ Գեղամա, Արեգունի, Սևանի Արևելյան Սևանի, Վարդենիսի, որտեղ առկա են տասնյակ հրաբխային կոներ՝ հատկապես ուշագրավ են Աժդահակ և Արմաղան հրաբուխները: Լեռների ձագարաձև խառնարաններում գոյացել են գեղեցիկ լճակներ: Արեգունու և Սևանի լեռնաշղթաների Գեղարքունիքի մարզի սահմաններում գտնվող լանջերը զառիթափ են ու կտրտված, իսկ Գեղամա և Վարդենիսի լեռնաշղթաների դեպի Սևանա լիճ նայող լանջերը համեմատաբար մեղմաթեք են:



Ռելիեֆը անհարթ բլրային է: Մակերևույթի ընդհանուր թեքությունը հարավ-արևելյան ուղղությամբ է: Տարածքը տափաստանային միջին լեռնային (1400-2300 ծ.մ.բ.), իրեն բնորոշ տափաստանային բուսականությամբ՝ հատիկաբուսականության գերակշռությամբ, բլրի արանքներում և քարակույտերի մոտ թփերի և առանձին ծառերի առկայությամբ:

Սևանի ավազանի արևմտյան և հյուսիս-արևմտյան ափամերձ տարածքները բնորոշվում են ռելիեֆի տիպիկ հրաբխային կառուցվածքով: Հրաբխային լավաների հոսքահետքերը, հասնելով մինչև լճի ափամերձ տարածքները՝ առաջացրել են արևմտյան ափի բազմաթիվ ծովախորշեր, հրվանդաններ, երբեմն հզոր քարաբեկորների ձևով՝ ընդհուպ մինչև լիճը: Տարածաշրջանում ռելիեֆը բլրաշատ ափսեաձև իջվածքներով է, թույլ բլրակային, աննշան կոնաձև իջվածքներով: Ռելիեֆի այսպիսի ձևերը օժանդակում են մթնոլորտային տեղումների արագորեն ներծծվելուն և մակերեսային հոսք համարյա չի ձևավորվում: Ջրի հատակից դուրս եկած առափնյա շերտը կազմված է ավազա-կավային և գելենչիկային նստվածքներից:

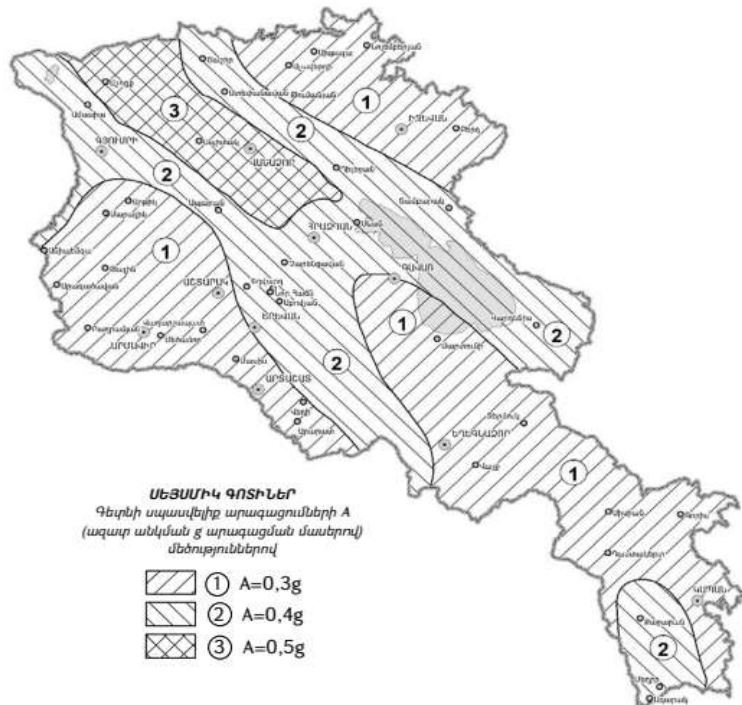
**9.2. Մեյամիկա և երկրաբանություն**

Մարզի ինժեներաերկրաբանական և սեյսմատեկտոնական պայմանները բավականաչափ բարդ են: Գրունտների առավելագույն արագացումները գրանցված են Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան և արևելյան ափերում: Տարածաշրջանը բնութագրվում է կտրուկ կտրտված բլրային ռելեֆով, խորը ձորակներով: Ստորգետնյա ջրերը հիմնականում կապված են Հրազդան գետի վերին հոսանքի այլուվիալ նստվածքների և չորրորդական լավաների հետ:

Շրջանում մթնոլորտային տեղումներից առաջացած ջրահոսքերը ներծծվելով ապարների շեղքերով ու ծակոտիկներով, սեզոնային բնույթի աղբյուրների և ժամանակավոր հոսքերի տեսքով բեռնաթափվում են Սևանա լիճ:

Համաձայն ՀՀՇՆ 20.04.2020թ.-ի նորմերի՝ ըստ սեյսմիկ հատկության տեղագնավող շրջանը գտնվում է II սեյսմիկ գոտում՝ գրունտների  $A_{max}= 0.4g$  արագացմամբ, 9 ավելի բավ սեյսմիկությամբ:

Գծապատկեր 3



### 9. 3. Կլիմա և օդային ավազան

**Կլիմա.** Տարածաշրջանի կլիման չորային է: Ձմռանը գերիշխում է պարզ արևոտ թույլ սառնամանիքներով եղանակը, ձմռանը չափավոր ցուրտ է: Ամառը տաք է, չոր և անհողմ:

Գործունեության ենթակա տարածքի կլիմայական բնութագրի համար հիմք է ծառայել ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության ՀՀՇՆ 22-01-2024 «Շինարարական կլիմայաբանություն» նորմատիվային փաստաթուղթը և համապատասխան կլիմայական ցուցանիշները Սևան քաղաքի համար՝ որպես խոշորացված համայնք:

Օդի միջին ջերմաստիճանը, °C

Աղյուսակ 1

Աղյուսակ 2 Օդի միջին ջերմաստիճան (արդիականացման ենթակա)

Բնակավայրի անվանումը	Միջին ջերմաստիճանն ըստ ամիսների, °C												Միջին տարեկան, °C	Բացարձակ նվազագույն, °C	Բացարձակ առավելագույն, °C
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
49. Սևան քաղաք	-8.2	-7.4	-3.3	3.5	8.8	12.1	15.7	15.7	12.2	6.4	0.6	-5.5	4.2	-33	32

Օդի հարաբերական խոնավությունը (%)

Աղյուսակ 2

ՕԴԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԽՈՆԱՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

Աղյուսակ 10 Օդի հարաբերական խոնավությունը

Բնակավայրի անվանումը	Օդի հարաբերական խոնավությունը, %																	
	ըստ ամիսների													Միջին տարեկան	Ամենացուրտ ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %		Ամենատաք ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր	Միջին ամսական		Միջին ամսական, ժամը 15-ին	Միջին ամսական	Միջին ամսական, ժամը 15-ին	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
35.Սևան քաղաք	81	80	77	72	73	72	70	68	65	69	76	82	74	81	75	70	53	

Մթնոլորտային տեղումները և ձնածածկույթը

Աղյուսակ 3

ՄԹՆՈՒՈՐՏԱՅԻՆ ՏԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Աղյուսակ 12 Մ թնդորտային տեղումները

Բնակավայրի անվանումը	Տեղումների քանակը միջին ամսական օրական առավելագույն մմ													Տեղումների քանակը նոյեմբեր-մարտ ամիսներին, մմ	Տեղումների քանակը ապրիլ-հոկտեմբեր ամիսներին, մմ
	ըստ ամիսների												Տարեկան		
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
49.Սևան քաղաք	25	30	40	65	103	79	50	40	37	51	38	25	583	158	425
	21	26	26	52	46	45	43	74	44	59	50	26	74		

Քամի

Աղյուսակ 4

Աղյուսակ 15 Քամի (արդիականացման ենթակա)

Բնակավայրի անվանումը	Ամիսներ	Կրկնեկությունը, %									Մարտի կրկնեկությունը, %	Միջին ամսական արագությունը, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը հունիս - օգոստոս ամիսներին	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունների հուլիսին, մ/վ	Գերակշռող ուղղությունը դեկտեմբեր - փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին, մ/վ	
		Միջին արագությունը, մ/վ															ըստ ուղղությունների
		Հյուսիսային	Հյուսիս-արևելյան	Արևելյան	Հարավ-արևելյան	Հարավային	Հարավ-արևմտյան	Արևմտյան	Հյուսիս-արևմտյան	Անորոշ							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
29.Սևան քաղաք	հունվար	3	2	2	2	1	7	58	25	13	4.2	Աղլ	3.2	Արմ	5.4		
		4.1	4.0	3.3	2.7	2.9	5.3	5.4	3.7								
	ապրիլ	5	9	23	8	4	16	28	7	20	3.3						
		3.9	3.7	3.2	2.5	3.8	6.3	5.5	3.4								
	հուլիս	18	35	31	6	3	2	3	2	17	3.1						
		4.7	4.1	3.2	2.7	2.1	2.5	3.1	2.8								
	հոկտեմբեր	7	5	7	3	4	15	45	14	33	2.7						
		4.0	3.8	2.7	2.2	2.3	5.3	4.3	2.7								

ԱՐԵՎԱՓԱՅԼ ԵՎ ԱՐԵԳԱԿԼԱՅԻՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՄԱՆ ՀԱՇՎԱՐԿԱՅԻՆ ՄԵԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Աղյուսակ 28 Արևափայլի տևողություն (ժ) և առանց արևի օրերի քանակ (օր)

Բնակավայրի անվանումը	Տևողություն	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր	Տարեկան
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
24. Սևան լճային	ժ	149	154	189	197	253	305	330	316	274	217	170	143	2697
	օր	3	3	2	2	1	0.2	0.1	0.1	0.2	1	2	3	18

Համաձայն նորմատիվային փաստաթղթի՝ Սևան քաղաքը գտնվում է ծովի մակարդակից 1937մ բարձրության վրա՝ ցուրտ կլիմայական գոտում: Քաղաքին բնորոշ են զով, քամոտ ամառը՝ օպտիմալ խոնավությամբ, միջին ջերմաստիճանը հուլիսին 4,2°C է, ձմռանը շատ ցուրտ, քամոտ, խոնավ, միջին ջերմաստիճանը հունվարին՝ -8.2°C հուլիսին՝ 15.7°C, միջին հարաբերական խոնավությունը 74%, տեղումների միջին քանակությունը կազմում է 583մմ, քամու միջին տարեկան արագությունը՝ 3.3 մ/վ:

Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, կազմում է 114 սանտիմետր:

**Օդային ավազան.** Օդերևութաբանական դիտարկումներ կատարվում են հանրապետության տարածքի 45 օդերևութաբանական կայաններում՝ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից:



- Ագոտի օքսիդ/առանց ենթօքսիդի/-124.24/տարի
- Ծծմբի երկօքսիդ-4.81տ/տարի

Նկար 6



Համաձայն «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի «Վնասակար նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաներ բնակավայրերում, որտեղ բացակայում են մթնոլորտային օդի որակի մոնիթորինգի դիտարկումներ»-ի օդի ֆոնային կոնցենտրացիաները 10-50 և մինչև 10 հազար բնակչությամբ բնակավայրերի համար, որոնց թվին է դասվում համապատասխանաբար Սևան և Գեղամավան բնակավայրերը, օդի ֆոնային կոնցենտրացիաներն են.

Սևան

- Փոշի՝ 0.095 մգ/մ<sup>3</sup>
- Ծծմբի երկօքսիդ (SO<sub>2</sub>)՝ 0,006 մգ/մ<sup>3</sup>
- Ագոտի երկօքսիդ (NO<sub>2</sub>)՝ 0,033մգ/մ<sup>3</sup>



- Ածխածնի օքսիդ (CO)՝ 1.1 մգ/մ<sup>3</sup>

Գեղամավան

- Փոշի՝ 0.071 մգ/մ<sup>3</sup>
- Ծծմբի երկօքսիդ (SO<sub>2</sub>)՝ 0,006 մգ/մ<sup>3</sup>
- Ազոտի երկօքսիդ (NO<sub>2</sub>)՝ 0,023մգ/մ<sup>3</sup>
- Ածխածնի օքսիդ (CO)՝ 0.8 մգ/մ<sup>3</sup>

#### 9.4. Հողային ռեսուրսներ

Գեղամա և Վարդենիսի լեռնաշղթաների ու Սևանա լճի միջև գտնվող վայրերում զգալի հարթ տարածություններ կան, առկա են շատ որակյալ հողեր և նպատակահարմար են հողագործության համար: Դրանք հատկապես Մասրիկ, Արգիճի գետերի ու Գավառագետի հովիտներն են: Դրանցից համեմատաբար ընդարձակը Մասրիկի դաշտն է՝ շուրջ 10000 հեկտար: Այդ հարթ տարածությունները ծովի մակերևույթից ունեն 1900-2200մ բարձրություն: Տարածքը ներկայացած է միջին բարձրությամբ լեռնաշղթաներով, ուղիղ և ալիքաձև թեքություններով և հարթություններով: Տարածքում գերիշխում են լեռնային սևահողերը, անտառային դարչնագույն հողերը: Մարզի հարավային և արևմտյան հատվածների հողային ծածկույթը հիմնականում ներկայացված է սևահողերով և գետահովտադարավանդային հողերով, իսկ հյուսիսային և հյուսիս-արևելյան հատվածները՝ մարգագետնատափաստանային, անտառային դարչնագույն և անտառային գորշ հողերով: Տարածաշրջանում լճային նստվածքների վրա ձևավորվել են գետահովտային, մարգագետնացած կուպճային և թույլ զարգացած ավազակուպճային հողագրունտների տիպերը: Ավազանի բնական ցամաքային էկոհամակարգերն են մարգագետինները, տափաստանները, անտառային և նոսրանտառային համակեցությունները, ինչպես նաև ժայռա-քարացրոնային և լճի ջրերից ազատված համալիրները:

Մարզի խոշոր հիմնախնդիրներն են՝ հողերի դեգրադացումը, էռոզիան, ավամերձ գոտու անտառների ջրածածկումը: Մարզի հողային ծածկույթի էրոզիայի առավելագույն ցուցանիշները դիտարկվում են արևելյան և հյուսիսային հատվածներում:

Նկար 7



Համաձայն Գեղարքունիքի մարզի միկրոռեգիոնալ մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման փաստաթղթի՝ Սևանի տարածաշրջանում մեծ զանգվածներով հանդիպում են տիպիկ միջին հումուսային ալկալացված սևահողերը՝ լեռնային սևահողերի ենթատիպով: Հումուսի պարունակությունը կազմում է 8-12%: Լեռնային սևահողերն ունեն հումուսի մեծ պաշար՝ 0-60սմ խորության վրա հումուսի պաշարները կազմում են 360տ/հա:

Ռեակցիան վերին հորիզոններում թույլ հիմնային է, ներքևում՝ չեզոք:

Լեռնային սևահողերն օգտագործվում են մեծ մասամբ որպես խոտհարք և արոտավայր, իսկ տեղ-տեղ նաև որոշ գյուղատնտեսական կուլտուրաների մշակման համար (գարի, երկարամյա խոտեր):

Հանքաբանական կազմում գերակշռում են թեթև և միջին շրջանի միներալներ:

Համաձայն ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարության կաթիլային և անձրևացմամբ ոռոգման նորմերի մշակման ատլասի՝ Սևանի ավազանի գոտում առանձնացված է՝ երկու գոտի՝ Առաջին գոտու մեջ մտնում են Գեղարքունիքի մարզի մինչև 2000 մ բարձրությունների վրա տեղաբաշխված տարածքները: Հողածածկույթը կազմում են կարբոնատային և տիպիկ լեռնային սևահողերը: Ըստ մեխանիկական կազմի՝ միջակ և ծանր կավավազային հողեր են: Հողի միջին խտությունը տատանվում է 1,18-1,22գ/սմ<sup>3</sup> սահմաններում, հողի տեսակարար կշիռը՝ 2,63-2,70 գ/սմ<sup>3</sup> սահմաններում, հողի ծակոտկենությունը՝ 54,8- 55,1 % սահմաններում: Ոռոգման երկրորդ գոտին ներառում է Գեղարքունիքի մարզի այն տարածքները, որոնք տեղաբաշխված են 2000 մ-ից ավելի բարձրությունների վրա: Այս գոտում հանդիպում են կրազերծված սևահողերը և սևահողանման լեռնային մարգագետնատափաստանային հողերը: Ըստ մեխանիկական կազմի՝ միջակ և ծանր կավավազային հողեր են: Հողի խտությունը տատանվում է 1,17-1,21 գ/սմ<sup>3</sup> սահմաններում, հողի տեսակարար կշիռը՝ 2,52-2,59 գ/սմ<sup>3</sup> սահմաններում, հողի ծակոտկենությունը՝ 53,2-53,6 % սահմաններում:

Հողի աղտոտման հիմնական աղբյուրներն են մետաղաձուլական գործարանների և արդյունաբերական այլ ձեռնարկությունների թափոնները, գյուղատնտեսությունը, տրանսպորտը: Մարդու գործունեության հետևանքով առաջանում է հողային ծածկույթի աղտոտում ծանր մետաղներով (պղինձ, ցինկ, արսեն, կապար, մոլիբդեն, մանգան, նիկել, կադմիում, քրոմ և այլն) և ցիանական միացություններով: Հողերի որակի գիտահատումն

իրականացվում է ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2010 թվականի հունվարի 25-ի N 01-Ն հրամանի և ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2015թ. հունիսի 16-ի «ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2010 թվականի հունվարի 25-ի N 01-Ն հրամանում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» N 25-Ն հրամանի համաձայն:

Համաձայն՝ «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի 2022թ. տարեկան ամփոփ և 2023թ. եռամսյակային տեղեկագրերում, Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի հողային ռեսուրսների աղտոտվածության վերաբերյալ տեղեկատվությունը բացակայում է: 2023 թվականի 3-րդ եռամսյակում հողային ծածկույթի՝ ծանր մետաղներով աղտոտվածության ուսումնասիրման համար դիտարկումներն իրականացվել են միայն Գեղարքունիքի մարզի Զիլի հանքային դաշտում:

## 9.5. Ջրային ռեսուրսներ

Տարածաշրջանի ամենամեծ ջրային ռեսուրսը Սևանա լիճն է:

**Սևանա լիճ.** Սևանա լիճը գտնվում է ծովի մակարդակից մոտ 1900մետր բարձրության վրա: Այն աշխարհի քաղցրահամ ջուր ունեցող 2-րդ բարձրադիր լիճն է: Հնում հայտնի է եղել Գեղամա ծով, Գեղարքունյաց ծով անուններով: Լիճը գոյացել է հրաբխային գործունեության հետևանքով՝ միջլեռնային տեկտոնական իջվածքում սառցադաշտային և ձնհալոցքային ջրեր լցվելու արդյունքում: Չորս կողմում շրջապատում են Արեգունու, Սևանի, Վարդենիսի և Գեղամա լեռները:

Սևանա լիճը, Հայաստանի Հանրապետության համար ունի գեոքաղաքական մեծ նշանակություն, որպես տարածաշրջանային քաղցրահամ ջրի միակ հսկայական աղբյուր, ունի կլիմայագոյացնող կարևոր նշանակություն ինչպես հանրապետության, այնպես էլ տարածաշրջանային և գլոբալ առումով: Լիճը Արտանիշի և Նորատուսի հրվանդանների միջև ձգված ստորջրյա պատնեշով՝ Շորժայի թմբով, բաժանվում է երկու մասի՝ հարավ-արևելյան կամ Մեծ Սևան, հյուսիս-արևելյան կամ Փոքր Սևան:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2011 թվականի 3 մարտի «ՍԵՎԱՆԱ ԼՃԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՏՈՒՄ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ԳՈՏԵՎՈՐՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 177-Ն որոշման՝ լճի երկարությունը 70 կմ է, առավելագույն լայնությունը՝ 55 կմ: Հայելու մակերեսը կազմում է 1260 կմ<sup>2</sup>, որով ամենախոշորն է Հարավային Կովկասի տարածքում: Ափի շրջագիծը մոտ 230 կմ է, միջին խորությունը 26.8 մ է, ամենախորը վայրը՝ 83,3 մ (Փոքր Սևան): Լիճը գտնվում է Երևան քաղաքից մոտ 60 կմ հեռավորության վրա: Սևանա լիճ են թափվում 28 գետ և գետակ, որոնցից 4-ը՝ Փոքր Սևան, 24-ը՝ Մեծ Սևան: Լճից սկիզբ է առնում միայն Հրազդան գետը: Վերջինիս շնորհիվ ջրերի տարեկան արտահոսքը կազմում է 0.7 կմ<sup>3</sup>:

Սևանա լճի ավազանի տարբեր հատվածներ աչքի են ընկնում տարբեր կլիմայական պայմաններով: Սևանա լճի ավազանում ձնածածկը ձևավորվում է նոյեմբերի կեսերին, կայուն ծածկը՝ դեկտեմբերի սկզբին, իսկ նրա հալոցքը սկսվում է մարտի սկզբից և վերջանում ապրիլի վերջին: Օդի հարաբերական խոնավությունը ենթակա է օրական և սեզոնային տատանումների: Ձմռանը միջին հարաբերական խոնավությունը Փոքր Սևանում կազմում է

70-75 %, Մեծ Սևանում՝ 80-85%, ամռանը՝ համապատասխանաբար Փոքր Սևանում՝ 65%, Մեծ Սևանում՝ 75%:

Լճի ջրահավաք ավազանում մթնոլորտային տեղումները, կախված են տեղանքի բարձրությունից՝ տարեկան 400մմ-ից (լճի առափնյա շրջանում) մինչև 900 մմ-ի (շրջապատի լեռների մերձագագաթային շրջանում), միջինը՝ 500-600 մմ: Տարվա ընթացքում լճի հայելու վրա տեղումների միջին քանակը կազմում է 390 մմ:

Համաձայն 2014թ. «Կենսաբանական բազմազանության մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 5-րդ ազգային զեկույցի՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից իրականացվել և իրականացվում են Սևանա լճի և ջրհավաք ավազանի էկոհամակարգերի պահպանության, էկոլոգիական հավասարակշռության վերականգնման և կենսաբազմազանության բնականոն զարգացման ու բնական պաշարների կայուն օգտագործման միջոցառումներ: Սևանա լճի ավազանի համայնքների զգալի մասում ոռոգման նպատակով հիմնականում օգտագործվում են Սևանա լիճ թափվող գետերի ջրերը, որոնց մեծ մասը անկանոն և չվերահսկվող ոռոգման հետևանքով ամառային ամիսներին ցամաքում են՝ զգալի վնաս հասցնելով գետերում ձվադրող ձկնատեսակներին՝ Սևանի կողակին, Ամառային իշխանին, Գեղարքունիքին և Սևանի բեղուիին, որոնք կորցնում են բազմացման համար անհրաժեշտ միջավայրը և պայմանները:

Սևանա լճի համար գերխնդիր է նաև հարակից բնակավայրերից, արտադրական օբյեկտներից և լճի շուրջը կառուցապատված հանգստյան տներից լիճ թափվող կեղտաջրերի խնդիրը՝ մարզի արտանետվող կեղտաջրերի շուրջ 80%-ը չեն մաքրվում: Մաքրման կայանների նախատեսումը և ափամերձ ջրածածկ հատվածների մաքրումը Սևանա լճի համար խիստ անհրաժեշտություն է:

Սևանա լճի մակարդակի բարձրացման հետևանքով լճի ափամերձ տարածքները ջրածածկվում են, ինչի հետևանքով ջրի տակ են մնում անտառածածկ հատվածներ՝ հսկայական ծառեր, թփեր, ծառերի արմատներ, շենքեր, շինություններ, ճանապարհներ և տարբեր ենթակառուցվածքներ: Պետբյուջեի միջոցներով ջրածածկ անտառաթփային տարածքները շարունակաբար մաքրվում են:

Համաձայն կազմակերպության կողմից 2024 թվականի 1-ին եռամսյակում մակերևութային ջրերի որակի մոնիթորինգն իրականացվել է հանրապետության 51 գետի, Ախուրյանի, Երևանյան լիճ և Կեչուտի ջրամբարների, Արփա-Սևան ջրատարի և Սևանա լճի 14 դիտակետում՝ հիմնականում անիոնների և կատիոնների, սնուցող նյութերի և ծանր մետաղների առկայությունը որոշելու համար: 2024թ. 1-ին եռամսյակում Սևանի ՋԿՏ-ում հիդրոլոգիական դիտարկումներն իրականացվում են 17 դիտակետում. այդ թվում՝ 12 գետային. 4 լճային (Սևանա լիճ) և 1 ջրանցքում:

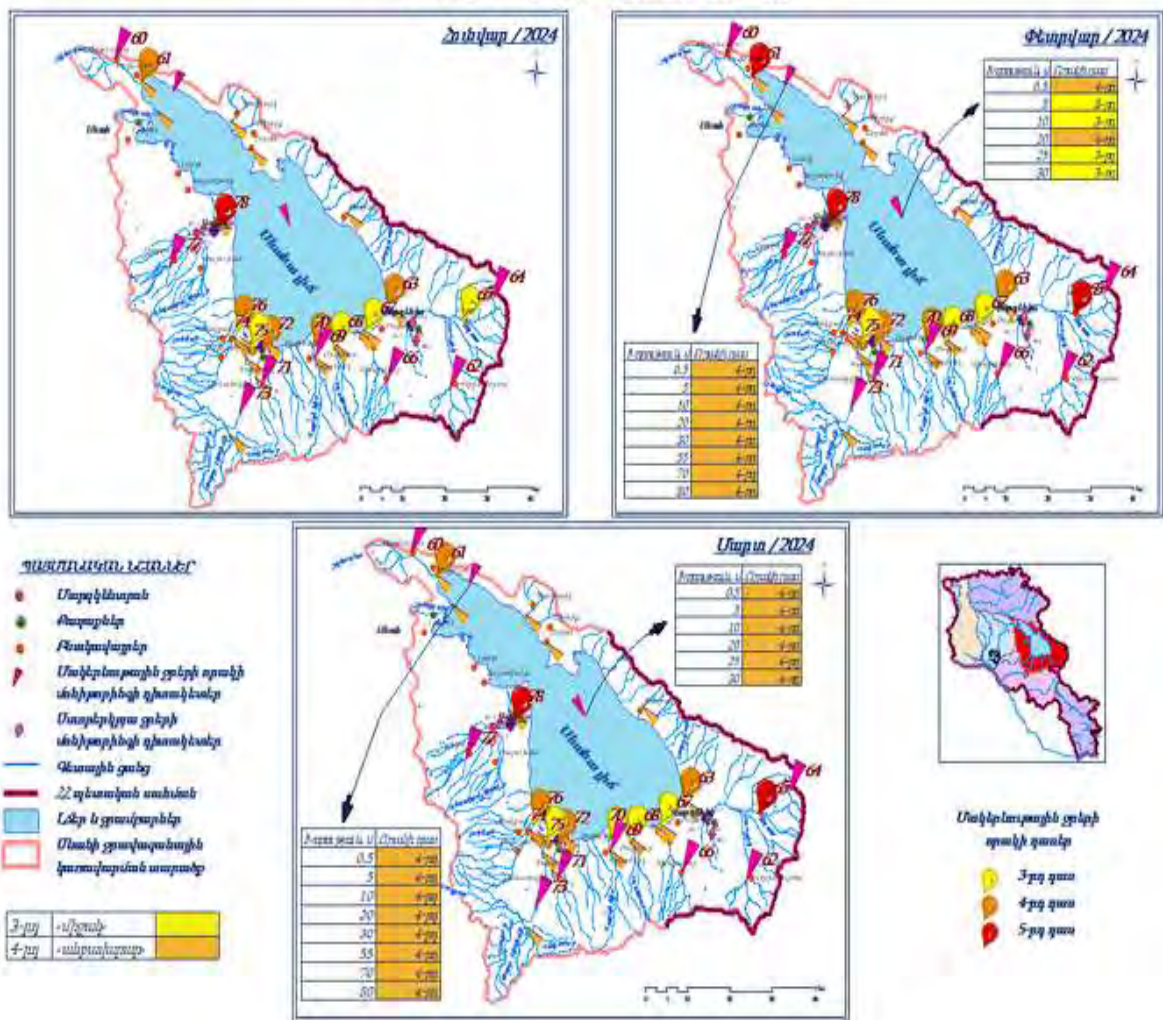
2024 թվականի հունվարի 1-ին Սևանա լճի մակերեսը կազմել է 1275.372 կմ<sup>2</sup>, ծավալը 37.7563 կմ<sup>3</sup>, իսկ մարտի 31-ին համապատասխանաբար՝ 1275.943 կմ<sup>2</sup> և 37.8327 կմ<sup>3</sup>:

Շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության համար կարևոր է ջրային ռեսուրսների որակական հատկանիշների պահպանումը: Ջրային ռեսուրսների աղտոտման պատճառ են

հանդիսանում կոմունալ-կենցաղային, արդյունաբերության, հանքարդյունաբերության և գյուղատնտեսության կեղտաջրերը, հողահանդակներից անձրանջրերի միջոցով տեղափոխված պեստիցիդները, վնասակար նյութերը և այլն: Հայաստանի հանրապետությունում ջրային ռեսուրսների մոնիթորինգն իրականացվում է շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից: Սևանա լճի ջրի որակի գնահատումն իրականացվում է ՀՀ կառավարության 2011 թվականի հունվարի 27-ի «Կախված տեղանքի առանձնահատկություններից՝ յուրաքանչյուր ՋՏԿ-ի ջրի որակի ապահովման նորմերը սահմանելու մասին» N75-Ն որոշման համաձայն(Հավելված 5), ընդհանրական գնահատման ցուցանիշի դասով՝ 1-5:

Սևանի կառավարման տարածքի մակերևութային ջրերի որակ

**ՀՀ Սևանի ջրավազանային կառավարման տարածքի մակերևութային ջրերի որակը**



ՀՀ շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի տեղեկագրի՝ 2024թ. 1-ին եռամսյակում գետերում կատարված դիտարկումների արդյունքների՝ Արփա-Սևան ջրատարի ջրի որակը Ծովինար գյուղից հարավ-արևելք հաստվածում երեք ամիսների ընթացքում գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս):

Համաձայն «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի 2024թ. 1-ին եռամսյակի տեղեկագրի՝ Մեծ Սևանի 22-րդ կայանի մոտ մակերևութային շերտում ջրի որակը մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 0.5մ խորության շերտում ջրի որակը փետրվարին և մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 5մ, 10մ, 25մ և 30մ խորության շերտերում ջրի որակը փետրվարին գնահատվել է «միջակ» (3-րդ դաս), մարտին՝ «անբավարար» (4-րդ դաս), 20մ խորության շերտում ջրի որակը փետրվարին և մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս): Փոքր Սևանի 4-րդ կայանի մոտ մակերևութային շերտում ջրի որակը մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս), 0.5մ, 5մ, 10մ, 20մ, 30մ, 55մ, 70մ և 80մ խորության շերտերում ջրի որակը փետրվարին և մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս): Փոքր Սևանի Այրիվանքի մոտ մակերևութային և 5մ, 10մ, 20մ, 30մ և 40մ խորության շերտերում ջրի որակը փետրվարին և մարտին գնահատվել է «անբավարար» (4-րդ դաս):

Ներկայացվում է Սևանա լճի որակը 2024թ. 1-ին եռամսյակի արդյունքներով:

*Փետրվար*

<i>Ջրային ռեսուրս, խորություն</i>	<i>Ջրի որակի ցուցանիշ</i>	<i>Ջրի կարգավիճակի դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների</i>	<i>Ջրի կարգավիճակի ընդհանրական դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների</i>
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 0.5մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>Ամոնիում իոն</i>	<i>4-րդ</i>	
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 5մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, մանգան, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>3-րդ</i>
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 10մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, մանգան, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>3-րդ</i>
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 20մ խորություն</i>	<i>Ամոնիում իոն, մանգան, բոր, ալյումին, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>ԹՔՊ</i>	<i>4-րդ</i>	
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 25մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, մանգան, ալյումին, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>3-րդ</i>
<i>Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 30մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, մանգան, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>3-րդ</i>
<i>Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 0.5մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, նիտրիտ իոն, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>Մանգան</i>	<i>4-րդ</i>	
<i>Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 5մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>Նիտրիտ իոն, մանգան</i>	<i>4-րդ</i>	
<i>Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 10մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>Ամոնիում իոն, մանգան</i>	<i>4-րդ</i>	
<i>Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 20մ խորություն</i>	<i>ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր</i>	<i>3-րդ</i>	<i>4-րդ</i>
	<i>Մանգան</i>	<i>4-րդ</i>	

Ջրային տեսուր, խորություն	Ջրի որակի ցուցանիշ	Ջրի կարգավիճակի դասը ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների	Ջրի կարգավիճակի ընդհանրական դասը ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 30մ խորություն	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 55մ խորություն	Ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 70մ խորություն	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 80մ խորություն	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ֆոսֆատ իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), սակերեսույթից	ԹՔՊ, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Ամոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 5մ խորությունից	ԹՔՊ, բոր, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Ամոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 10մ խորությունից	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 20մ խորությունից	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 30մ խորությունից	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ԸԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 40մ խորությունից	ԹՔՊ, ամոնիում իոն, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	

Տրայեկտորիա, խորություն	Ջրի սրակի ցուցանիշ	Ջրի կարգավիճակի դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների	Ջրի կարգավիճակի ընդհանրական դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), մակերևութից	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 0.5մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 5մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 10մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 20մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 25մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Մեծ Սևան (22-րդ կայանի մոտ), 30մ խորություն	ԹՔՊ, մանգան, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն	4-րդ	
Փոքր Սևան, (4-րդ կայանի մոտ) մակերևութից	ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
	Անոնիում իոն	3-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 0.5մ խորություն	Մանգան	4-րդ	4-րդ
	ԹՔՊ, անոնիում իոն	3-րդ	
	Մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 5մ խորություն	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 10մ խորություն	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	4-րդ
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 20մ խորություն	ԹՔՊ	3-րդ	4-րդ
	Մանգան	4-րդ	
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 30մ խորություն	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	4-րդ
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 55մ խորություն	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	4-րդ
	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 70մ խորություն	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	

Տրայեկտորիա, խորություն	Ջրի սրակի ցուցանիշ	Ջրի կարգավիճակի դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների	Ջրի կարգավիճակի ընդհանրական դաս ըստ ֆիզիկաքիմիական բնութագրիչների
Փոքր Սևան (4-րդ կայանի մոտ), 80մ խորություն	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), մակերևութից	ԹՔՊ, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 5մ խորությունից	ԹՔՊ, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 10մ խորությունից	ԹՔՊ, ՀԱԱ, ընդհանուր ֆոսֆոր	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 20մ խորությունից	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 30մ խորությունից	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	
Փոքր Սևան (Այրիվանքի մոտ), 40մ խորությունից	ԹՔՊ, ՀԱԱ	3-րդ	4-րդ
	Անոնիում իոն, մանգան	4-րդ	



Համաձայն «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից սպագրված 2024թ. 1-ին եռամսյակի տեղեկագրերի՝ կատարվել են Սևանի ՋԿՏ-ում հիդրոլոգիական դիտարկումներն իրականացվում են 17 դիտակետում. այդ թվում՝ 12 գետային. 4 լճային (Սևանա լիճ) և 1 ջրանցքում: Որոշ օպերատիվ դիտակետերի դիտարկումներից ստացված ջրի ելքերի վերաբերյալ միջին ամսական փաստացի տվյալները և նորմաների նկատմամբ շեղումները ներկայացված են աղյուսակում:

Աղյուսակ 6

Աղյուսակ 9. Սևանի ՋԿՏ-ի որոշ դիտակետերում ջրի ելքը.

Գետ	Դիտակետ	Միջին ամսական ելքեր. մ <sup>3</sup> /վ								
		հունվար			փետրվար			մարտ		
		փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%	փաստացի	նորմա	%
Ձկնագետ	Ծովագյուղ	0.19	0.20	95	0.25	0.24	104	0.41	0.73	56
Մասրիկ	Ծովակ	2.15	2.53	85	2.21	2.59	85	2.43	2.97	82
Մարտունի	Գեղիովիտ	0.58	0.74	78	0.58	0.73	79	0.72	0.80	90
Արզիճի	Վ.Գետաշեն	2.56	2.29	112	2.47	2.29	108	2.79	2.81	99
Գավառագետ	Նորատուս	2.28	2.97	77	2.47	2.93	84	2.93	3.30	89

Գործունեության տարածքը գտնվում է Հրազդան գետից 5 կմ հեռավորությունների վրա: Գործունեության տարածքում Հրազդան գետի վարարումների վերաբերյալ տեղեկագրերում տեղեկատվությունը բացակայում է:

### 9.6. Կենսաբազմազանություն

Հողերի մշակումը, դաշտապաշտպան անտառաշերտերի ստեղծումը, խոտհարքերը, նաև հրդեհները բացասաբար են ազդում հանրապետության բուսածածկույթի և կենդանական աշխարհի վրա:

Սևանա լճի և տարածքի կենսաբազմազանության պահպանման նպատակով ստեղծվել է «Սևան»ԱՊ-ը:

Տարածաշրջանը լեռնային է և բնորոշվում է լանդշաֆտների ուղղաձիգ գոտիականությամբ՝ ցածր և միջին լեռնաանտառային, մարգագետնատափաստանային, մերձալպյան, ալպյան: Բնական անտառները՝ գիհի և կաղնի ծառատեսակներով ոչ մեծ կղզյակներով տեղակայված են Արեգունյաց լեռնաշղթայի ուղղաձիգ լանջերի վրա, իսկ առանձին ծառեր և ծառերի փոքր խմբեր հանդիպում են նաև լճափի այլ հատվածներում:

Նկար 8



Տափաստանային գոտին Հայաստանի տարածքի ամենաընդարձակ գոտին է, որը սկսվում է 1500-1600 մ-ից, երկրի հյուսիսային հատվածում հասնում է մինչև 2000մ բարձրության, իսկ հարավային հատվածում՝ 2400-2500մ՝ տափաստանային և գորշ կարբոնատային, անտառային տիպերով: Աչքի են ընկնում բուսական համակեցությունների բազմազանությամբ: Ծայրահեղ չորասեր, գուղձավոր, պնդաճիմ հացազգի խոտաբույսերի, փշաբարձիկավոր տարախոտերի առկայությունը բուսականության բնորոշ առանձնահատկություններից է: Ավելի հարավ ընկած տարածություններում տարածված են հիմնականում գիհու և կաղնու անտառները: Իսկ ցածրադիր վայրերում, լճից ազատված ավազուտների վրա գերակշռում են անապատներն ու կիսաանապատները: Որպես ռելիկտային համակեցություններ պահպանվել են՝ տորֆային ճահճուտները, քարացրոնային և ժայռային բուսական խմբավորումները, փովող թփուտները՝ ցածրաձ գիհուտները և այլն:

**Բուսական աշխարհ:** Մարզի հիմնական անտառ կազմող ծառատեսակները հանդիսանում են սոճին, եղևնին, բարդին, ուռենին, թեղին, հացենին, սկացիան, փշատենին և այլ փշատերև ու սաղարթավոր ծառատեսակներ: Սևանա լճի ջրից ազատված հողագրունտները ծածկված են արհեստական տնկարկներով (սոճի, չիչխան, բարդի և այլ):

Տարածաշրջանի բուսականությունը հիմնականում տափաստանային է՝ հացազգային, տարախոտա-հացազգային/*Festuca valesiaca* Gaudin, *F. ovina* L., *Koeleria albovii* Domin, *K. cristata* (L.) Pers., *Bothriochloa ischaemum* (L.) Keng, *Stipa capillata* L., *S. Lessingiana* Trin. Et Rupr., *S. Tirsia* Stev., *Elytrigia trichophora* (Link) Nevski, *Galium verum* L., տեսակներ *Agropyron*,

Andropogon, Scabiosa, Veronica, Artemisia, Achillea, Astragalus/:

Ցածրադիր վայրերում աչքի են ընկնում անապատները ու կիսաանապատները, որոնք առաջացել են լճից ազատված ավազուտների վրա և ունեն երկրորդային ծագում: Այդ տեսակներից որպես ռեիկտային համակեցություններ պահպանվել են՝ տորֆային ճահճուտները, քարացրոնային և ժայռային բուսական խմբավորումները, փովոդ թփուտները՝ ցածրաձ գիհուտներ (Juniperus depressa) և այլն: Թփատեսակներից ամենամեծ մակերեսները զբաղեցնում է չիչխանը:



Նկար 9. Չիչխան

Տարածված են նաև արոսենու (արոսենի Կուզնեցովի (Sqrbus kuznetsqvii), արոսենի Հայաստանի (S.hajastana), արոսենի հունական (S.graeca)), մասրենու (Rqsa spinqsissima, R.canina), ասպիրակի (Spiraea crenata), ալոճենու (Crataegus qorientalis), ուռենու (Salix caprea) և այլ համակեցություններ:

Բնական բուսածածկույթին փոխարինելու են գալիս մշակաբույսերը՝ ցորեն, եգիպտացորեն, արևածաղիկ, պտղատու այգիները, իսկ ողողատներում՝ բանջարեղենի մշակությունը: (UNDP): Տարածաշրջանում կան անոթավոր բույսերի 1587 տեսակ, 32 ծառատեսակ, 102 թփերի տեսակ, 1146 բազմամյա խոտաբույս և 307 միամյա ու երկամյա բուսատեսակներ: Շուրջ 60 բուսատեսակներ համարվում են դեղաբույսեր և 100-ը՝ ուտելի են: Կան նաև 267 տեսակի սնկեր, որից 100 տեսակը ուտելի են և 24 տեսակը՝ թունավոր: Տեղանքում աճում են հացազգիներին պատկանող շատ բույսեր՝ շյուղախոտի (Festuca sp.), որովի (Lolium sp.) 95.1 և դաշտավլուկների (Poa sp.) տարբեր տեսակներ:

Ռեիլեֆային առանձնահատկությունների շնորհիվ Սևանի ավազանի բուսականությունն ունի վառ արտահայտված մոզաիկ բնույթ՝ հարուստ և բազմազան: Սևանի ջրհավաք ավազանի տափաստանային գոտին՝ 1906-2400մ ծովի մակերևույթից բարձր է, հիմնականում ներկայացված է չոր և տիպիկ տափաստանների բնորոշ խոտաբույսերով՝ շյուղախոտ, փետրախոտ և այլն: Այստեղ աճում են նաև գիհու, մասրենու, արոսենու, կծուխորի, այծատերևուկի և այլ թփուտներ: Բավական շատ են գազերը, ոգնաթփերը, որոնց թվում կան մի շարք հազվագյուտ և անհետացող տեսակներ:

Սևան ազգային պարկի և պահպանական գոտու տարածքում գրանցված են մոտ 1.600 տեսակ բարձրակարգ բույսեր (Հայաստանում գրանցված բարձրակարգ բույսերի կեսից

ավելի) այդ թվում՝ 55 հազվագյուտ ու անհետացող, 23 էնդեմիկ, որոնք աճում են միայն Սևանի ավազանում: Դրանք են Լրձուն Սևանի, Ոգնաթուփ Գաբրիելյանի և այլն: Բուսականությունը հիմնականում տափաստանային է՝ հացազգային, տարախոտա-հացազգային /*Festuca valesiaca* Gaudin, *F. ovina* L., *Koeleria albobii* Domin, *K. cristata* (L.) Pers., *Bothriochloa ischaemum* (L.) Keng, *Stipa capillata* L., *S. Lessingiana* Trin. Et Rupr., *S. Tirsia* Stev., *Elytrigia trichophora* (Link) Nevski, *Galium verum* L., տեսակներ *Agropyron*, *Andropogon*, *Scabiosa*, *Veronica*, *Artemisia*, *Achillea*, *Astragalus*/:

Կարմիր գրքում գրանցված են տարածաշրջանին բնորոշ՝ Խոզանափուշ *Ֆյոդորովի*-*Cousinia fedorovii* Takht, Լրջուն Սևանի-*Isatis sevangensis* N. Busch, Թրաշուշան հայաստանյան-*Gladiolus hajastanicus* Gabrielian, Հիրիկ Նրբագեղ - *Iris elegantissima* Sosn, Վիշապագլուխ ավստրիական - *Dracocephalum austriacum* L., Գառնաովույտ հայկական - *Oxytropis armeniaca* Sosn. ex Mulk., Արոսենի Հայաստանյան-*Sorbus hajastana* Gabr/խոցելի տեսակ է,/:



Նկար 10. Վիշապագլուխ ավստրիական



Նկար 11. Գառնաովույտ հայկական

Ազգային պարկի և պահպանական գոտու տարածքի շուրջ 60 բուսատեսակներ օգտագործվում են որպես դեղաբույսեր, իսկ շուրջ 100 բուսատեսակներ համարվում են ուտելի:

**Կենդանական աշխարհ:** Կենդանական աշխարհը ներկայացված է ողնաշարավոր կենդանիների 330 տեսակներով՝ 44 տեսակ կաթնասուններ՝ գիշատիչներ, միջատակերներ, կրծողներ, չղջիկներ (գայլ, աղվես, նապաստակ, կզաքիս, փորսուղ, աքիս, լուսա, ոչ հաճախ նաև արջ և այլն), թռչունների՝ 267 տեսակ, 4 տեսակ երկկենցաղներ, 16 տեսակ սողուններ և 9 տեսակ ձկներ:

Կաթնասունները պատկանում են հետևյալ կարգերին.

- ❖ Միջատակերներ (Insectivora),
- ❖ Կրծողներ (Rodentia),
- ❖ Նապաստակներ (Logomorpha),
- ❖ Չղջիկներ (Chiroptera),
- ❖ Գիշատիչներ (Carnivora),

❖ Սմբակավոր/կճղակավոր կաթնասուններ (Artiodactyla):

Համաձայն «Գեղարքունիք 1» միկրոռեզոլուս մակարդակի համակցված տարածական պլանավորման նախագծի՝ մարզի տարածքում հաշվարկվում են 43 տեսակի փափկամարմիններ, 639 տեսակի հողվածոտանիներ, որոնք պատկանում են միջատներին: Դրանցից 6-ը Հայաստանի էնդեմներ են: Կապտաթիթերը (*Maculinea nausithous* Bergs), որն հայտնի է պարկի պահպանական գոտուց, գրանցված է Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցանկում:

Սևանա լճի ձկները ներկայացված են սաղմոնազգի-Salmonidae, սիգազգի Coregonidae և ծածանազգի-Cyprinidae ընտանիքներով: Սաղմոնազգիներին են պատկանում Սևանի իշխանը (*Sevan Trout-Salmo ischchan* Kessler 1877) իր 4 էկոլոգիական ենթատեսակներով՝ Ամառային բախտակ (*S. ischchan aestivalis*), Ձմեռային բախտակ (*S. ischchan ischchan*), Գեղարքունի (*S. ischchan gegarkuni*), Բոջակ (*S. ischchan danilewskii*): Սիգազգիների ընտանիքի ներկայացուցիչը կլիմայավարժեցված սիգն է (*Whitefish-Coregonus lavaretus*): Ծածանազգի ձկնատեսակներին են պատկանում լճի երկու էնդեմիկները՝ Սևանի կողակը (*Khrami carp Varicorhinus capoeta sevangi*) և Սևանի բեղուն (*Sevan 17 barble-Barbus goktschaicus*): 1980-ական թվականների սկզբից լճում սկսել է հանդիպել նաև արծաթափայլ լճածածանը (*Crucian carp-Carassius auratus gibelio*), որը պատահաբար լիճ է ներթափանցել արարատյան դաշտի ջրային համակարգերից:

Տարածաշրջանում հանդիպում են նաև 4 տեսակի երկկենցաղներ՝ Ցատկողներ (*Salientia*) կարգին պատկանող՝ Լճագորտ (*Rana ridibunda*), Փոքրասիական գորտ (*Rana macrocnemis*), Կանաչ դողոշ (*Bufo viridis*), Շելկովնիկովի ծառագորտ (*H.a.shelkovnikovi*):

Սողուններից հանդիպում են՝ Սպիտակափոր ժայռային, Նաիրյան ժայռային, Ռոստոմբեկովի ժայռային, Հայկական ժայռային, Վալենտինի ժայռային մողեսները, իսկ օձերից՝ սովորականը, ջրային լորտուները, պղնձօձը, լեռնատափաստանային իժը: Երկկենցաղներից առկա են կանաչ դողոշը, լճագորտը, փոքրասիական գորտը և շելկովնիկի ծառագորտը[11]:

Ջրային կամ ջրաճահճային կենդանիների համար որպես ապրելավայր ծառայում են Սևանա լճի ջրերը, ափամերձ գոտու ճահճուտներն ու լիճ թափվող գետերի գետաբերանները: Վերջին 4 տասնամյակի ընթացքում Սևանա լճի մակարդակի իջեցումը, ինչպես նաև ճահճուտների արհեստական չորացումը, նախկին ժայռոտ ափերի վերացումը խիստ բացասաբար են անդրադարձել ավազանի կենդանական աշխարհի վրա, որը հատկապես ցայտուն կերպով արտահայտված է թռչունների վրա:

Սևանի ավազանում հանդիպում էին 267 տեսակի թռչուններ՝ ձկնկուլ (*Pelecaniformes*) - 4 տեսակ, արագիլ, տառեղ, ջրցուլ (*Ciconiiformes*) -11 տեսակ, ֆլամինգո (*Phoenicopteriformes*) - 1 տեսակ, հոպոպ, սագեր, բադեր և այլն: Թռչուններից 48 տեսակը բնադրող են: Այսօր դրանցից շատերը՝ մոխրագույն սագը, տուրպան, կարմրակտուց և կարմրագլուխ բադերը, սպիտակագլուխ բադը (սավկան), չեն բնադրում լճի տարածքում: Էնդեմ հանդիսացող Սևանի ծովորորի համար բնական միջավայրը դարձել է էկոլոգիապես անկայուն: Պարկում մեծ պոպուլյացիաներով հանդիպում են՝ մեծ քնամուկը (*Glis glis*), պարսկական սկյուռը (*Sciurus persicus*), անտառային մուկը (*Apodemus sylvaticus*), այծյամը (*Capreolus capreolus*), լայնական

նզնին (*Tadarida teniotis*) և այլն:

ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված են՝ Կաթնասունների 6 տեսակ, (գործ արջը, ջրասամույրը, անտառային կատուն, բեզուարյան այծ-*Capra aegagrus* Erxleben և այլն), սողուններից 2 տեսակ(խայտաբղետ՝ Անդրկովկասյան բազմագույն մողեսիկ-*Eremias arguta transcaucasica* Darevsky, 1953) և փոքրասիական մողեսները- *Darevskia rostombekovi* Darevsky 1957), 39 թռչնատեսակներ (Հայկական որոր-*Larus armenicus*), վարդագույն հավալուսն - *Pelecanus onocrotalus* Linnaeus, ձկնկուլը և այլն), սագանմաններից՝ սպիտակագլուխ բաղ կամ սավկա - *Oxyura leucocephala* Scopoli, ձկներից՝ Սևանի իշխանը իր տարատեսակներով, Սևանի բեղուն (*Barbus goetschaicus* Kessler) և Սևանի կողակը (*Varicorhinus capoeta sevangi*, Filippi) հողվածոտանիներից՝ Արին կապտաթիթեռ - *Maculinea arion zara* Jachontov, Մթնշաղային կապտաթիթեռ - *Maculinea nausithous*, Անտեսված կապտաթիթեռ - *Agrodiaetus neglectus* Dantchenko, Նինայի կապտաթիթեռ - *Agrodiaetus niniae* Forster, Թուրքական կապտաթիթեռ - *Agrodiaetus turcicus* Koçak, գրանցված են միջազգային միության Կարմիր գրքում, Տափաստանային հողմավար բազե-*Falco naumanni* Fleischer/ խոցելի տեսակ է, Հայաստանում հազվագյուտ տեսակ է բնադրման տեղային բնույթով: Տեսակն ընդգրկված է ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում/, Ճչան կարապ-*Cygnus cygnus*/հազվագյուտ-խոցելի տեսակ է, ընդգրկված է ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում /, Լճային խխունջ- *Acroloxus lacustris*/Հայաստանում, հավանաբար, անհետացած տեսակ է, Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով ներկայում գնահատվում է որպես «Կրիտիկական վիճակում գտնվող/, Ավրորինա դեղնաթիթեռ-*Colias aurorina* Herrich-Schaffer/հազվագյուտ տեսակ է: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով գնահատվում է որպես «խոցելի»/ :



Նկար 12. Հայկական որոր



Նկար 13. Նինայի կապտաթիթեռ

Նախատեսվող գործունեության տարածքում կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակները, կենդանատեսակները և կենդանիների բնադրավայրերը բացակայում են:

## 9.7. Հատուկ պահպանվող տարածքներ

Մարզի բնության հատուկ պահպանվող տարածք է «Սևան» ազգային պարկը՝ 147.343 հա մակերեսով: Այն գտնվում է շրջակա միջավայրի նախարարության կառավարման ներքո՝ «Սևան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի գործառնությունների միջոցով: Այն բաժանվում է չորս՝ արգելոցային, արգելավայրային, ռեկրացիոն և տնտեսական գոտիների: Պարկի տարածքում են գտնվում «Նորաշենի», «Լիճք-Արգիշի», «Գիլի» և «Արտանիշի» արգելոցները՝ 7464 հա ընդհանուր մակերեսով, որից ցամաքայինը կազմում է 4289հա, ջրայինը՝ 3175հա: Այստեղ է գտնվում նաև երկու՝ «Գավառագետի» և «Գիհի-կաղնուտային ռելիկտային» արգելավայրերն՝ ընդհանուր 2652հա մակերեսով:

Գործունեության տարածքը գտնվում է «Սևան»ԱՊ-ից 6,8 կմ հեռավորության վրա:

### 9. 8. Պատմամշակութային հուշարձաններ

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2007թ. մարտի 15-ի «ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՄԱՐՎՈՂ ԵՎ ՕՏԱՐՄԱՆ ՈՉ ԵՆԹԱԿԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԱՆՇԱՐԺ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 385-Ն որոշման՝ սահմանվում է Գեղամավան և ծաղկունք բնակավայրերի վարչական տարածքի համար հուշարձանների ցանկը:

#### ԳԵՂԱՄԱԿԱՆ գյուղ Այլուսակ 7

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԳԵՐԵՉՄԱՆՈՑ	10-20 դդ.	գյուղի հվ-աե մասում, գործող գերեզմանոցի հս թեք սարլանջին	S	1: Ենթակայությանը ներկայացված է 30 հուշարձան (1.1-1.30)
2			ԵԿԵՂԵՑԻ	9-11 դդ.	գյուղի մեջ, Պ. Վարդանյանի տան մոտ	<	2: Ենթակայությանը ներկայացված է 12 հուշարձան (2.1-2.12)
3			ԽԱՉՔԱՐ	10 դ.	գյուղի հս մասում, «Շամենց խաչեր» վայրում	<	4
4			ԽԱՉՔԱՐ	10 դ.	գյուղի հս մասում, «Շամենց խաչեր» վայրում	<	5
5			ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի հս մասում, «Շամենց խաչեր» վայրում	<	6
6			ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի հս մասում, «Շամենց խաչեր» վայրում	<	7
7			ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի հս մասում, «Շամենց խաչեր» վայրում	<	8
8			ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի մեջ, պահեստի մոտ	<	9

9		ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի մեջ, պահեստի մոտ	<	10
10		ԽԱՉՔԱՐ	10-11 դդ.	գյուղի մեջ, պահեստի մոտ	<	11
11		ՀՈՒՇԱՐՉԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ՋՈՀՎԱԾՆԵՐԻՆ		գյուղի հվ-աե մասում, բարձունքին	S	12
12		ՄԱՏՈՒՌ ՍՔ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ	14-15 դդ.	գյուղի հս-ամ եզրին, ջրանցքի ձախ ափին, բլրի վրա	S	13: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (13.1)
	12.1	Գերեզմանոց	14-15 դդ.	մատուռի շուրջը	S	13.2: Ենթակայությանը ներկայացված է 1 հուշարձան (13.2.1)
13		ՄԱՏՈՒՌ ՍՔ. ԽԱՉ	12-13 դդ.	գյուղի հս մասում, Վ. Սաղաթեյանի տան մոտ	S	14: Ենթակայությանը ներկայացված է 4 հուշարձան (14.1-14.4)
	13.1	Գերեզմանոց	9-15 դդ.	մատուռի շուրջը	S	14.5: Ենթակայությանը ներկայացված է 6 հուշարձան (14.5.1-14.5.6)
14		ՄԱՏՈՒՌ ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ	14-15 դդ.	գյուղի մեջ, Սք. Հովհաննես Եկեղեցուց հվ-ամ	S	15: Ենթակայությանը ներկայացված է 3 հուշարձան (15.1-15.3)
	14.1	Գերեզմանոց	9-17 դդ.	մատուռի շուրջը	S	15.4: Ենթակայությանը ներկայացված է 4 հուշարձան (15.4.1-15.4.4)

**ԾԱՂԿՈՒՆՔ գյուղ**

1	2	3	4	5	6	7	8
1			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	9-15 դդ.	գյուղից 0.5 կմ աե, Սք. Սարգիս Եկեղեցու շուրջը	S	7.3: Ենթակայությանը ներկայացված է 3 հուշարձան (7.3.1-7.3.10)
2			ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	9-20 դդ.	գյուղի հս եզրին	S	1: Ենթակայությանը ներկայացված է 44 հուշարձան (1.3-1.46)



	2.1	Մատուցներ	12-13 դդ.		S	2 հատ, ավերված (1.1-1.2)
3		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	10-19 դդ.	գյուղի մեջ, Սբ. Հարություն եկեղեցուց հվ	S	6.4: Ենթակայություն ներկայացված է 10 հուշարձան (6.4.1-6.4.10)
4		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-19 դդ.	գյուղի ամ մասում, Ծաղկունք-Դոմաշեն ճանապարհի աջ եզրին, սարավանջին	S	3: Ենթակայություն ներկայացված է 3 հուշարձան (3.1-3.3)
5		ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ	13-20 դդ.	գյուղի աե մասում, գործող գերեզմանոցի տարածքում	S	2: Ենթակայություն ներկայացված է 3 հուշարձան (2.1-2.3)
6		ՀՈՒՇԱՐԶԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏՈՒՄ ԶՈՎԿԱԾՆԵՐԻՆ	1975 թ.	գյուղի աե մասում, բլրավանջին	S	8
7		ՄԱՏՈՒՌ ՍԲ. ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ	10-13 դդ.	գյուղի հս մասում, բարձունքին	S	9: Ենթակայություն ներկայացված է 1 հուշարձան (9.1)

### 9.9. Բնության հուշարձաններ

Գեղարքունիքի մարզում և Սևանի ավազանը հարուստ են բնական հուշարձաններով: ՀՀ Կառավարության 2008թ. օգոստոսի 14-ի N967-Ն որոշման համաձայն՝ մարզում կան 15 բնության հուշարձաններ, որից 7-ը՝ երկրաբանական, 6-ը՝ ջրաերկրաբանական, 1-ը ջրագրական և 1-ը՝ կենսաբանական: Բնական հուշարձանների մի մասն ունի հատուկ պահպանվող տարածքների կարգավիճակ: Համաձայն 2021թվականի հոկտեմբերի 21-ի N1718-Ն որոշման՝ ավելացվել է «Թառ(Կարմիր Կատար)» հրաբուխ երկրաբանական հուշարձանը, որի արդյունքում երկրաբանական հուշարձանների թիվը դարձել է 8:

Մարզի տարածքում պահպանվել են բազմաթիվ միջնադարյան ճարտարապետական հուշարձաններ, առանձնապես ուշագրավ բնական հուշարձաններ, խառնարանային լճեր, խարամային կոներ, ընդարձակ քարային ծովեր:

### Աղյուսակ 8

	Երկրաբանական հուշարձաններ		
1.	«Սևկատար» հրաբուխ	Գեղարքունիքի մարզ, Գավառ քաղաքից 20 կմ արլ	
2.	«Աժդահակ» հրաբուխ	Գեղարքունիքի մարզ, Գավառ քաղաքից 25 կմ հվ-արմ	
3.	«Անանուն» ծալքավորում	Գեղարքունիքի մարզ, Սևանա լճի հս-արևելյան ափին, երկաթուղու պաստառի հատվածում, Սևան	

		քաղաքի մոտ 45 կմ հեռավորության վրա	
4.	«Քարե ծով» քարացրոններ (չինգիլներ)	Գեղարքունիքի մարզ, Լճաշեն գյուղից 1 կմ դեպի խարամային քարհանք	
5.	«Անանուն» հրաբխային արտահայտված շերտավորություն	Գեղարքունիքի մարզ, Լճաշեն գյուղից 1 կմ հվ, հրաբխային խարամների գործող քարհանքի մոտ	
6.	«Արմաղան» հրաբուխ	Գեղարքունիքի մարզ, Մադինա գյուղից 3.5 կմ արմ	
7.	«Հայրավանք» բրածո ֆաունա	Գեղարքունիքի մարզ, Հայրավանք գյուղից 2-3 կմ հս-արլ	
	Ջրաերկրաբանական		
1.	«Մարանց» աղբյուր	Գեղարքունիքի մարզ, Գավառ քաղաքի Հացառատ թաղամասում, ծ.մ-ից 1937 մ բարձրության վրա	
2.	«Խաչերի» աղբյուր	Գեղարքունիքի մարզ, Գավառ քաղաքի արմ ծայրամասում	
3.	«Արցունք քար» աղբյուր	Գեղարքունիքի մարզ, Ակունք գյուղի տարածքում, ծ.մ-ից 1980 մ բարձրության վրա	
4.	«Անանուն» աղբյուր	Գեղարքունիքի մարզ, Լճավան գյուղի տարածքում, ծ.մ-ից 2045 մ բարձրության վրա	
5.	«Անանուն» աղբյուր	Գեղարքունիքի մարզ, Կարճաղբյուր գյուղի հվ-արլ եզրին, ծ.մ-ից 1930 մ բարձրության վրա	
6.	«Վանքի աղբյուր» աղբյուրների խումբ	Գեղարքունիքի մարզ, Սարուխան գյուղի հվ ծայրամասում, ծ.մ-ից 1977 մ բարձրության վրա	
	Ջրագրական		
1.	«Ակնա» լիճ	Գեղարքունիքի մարզ, Ծաղկաշեն գյուղից 10 կմ արմ, Ակնասար լեռան լանջին	
	Կենսաբանական		
1.	«Ենթալայան մարգագետին»	Գեղարքունիքի մարզ, Դրախտիկ գյուղի մոտ	

Գեղարքունիքի մարզ, Սևանի լեռնաշղթայի լանջերի (Շորժա գյուղի շրջակայքում) առկա են նաև «Օֆիոլիտային ապարների» մերկացումները:

Նախատեսվող գործունեության տարածքում չկան պատմաշակութային, բնության հուշարձաններ:

### 9.10. Սոցիալական-տնտեսական

Համաձայն ՀՀ Վիճակագրական կոմիտեի կայք էջի՝ Գեղարքունիքի մարզի տարածքը կազմում է 5351քառ.կմ, ներառում է 5 քաղաքներ և 93 գյուղական բնակավայրեր: Մարզի տարածքում է գտնվում Սևանա լիճը և «Սևան»ԱՊ-ը: Մարզկենտրոնը Գավառ քաղաքն է:

2023թ. տարեակզրի դրությամբ մարզի բնակչությունը կազմում է 228,7հազ. մարդ:

Տարածքը Territory	5 351 քառ. կմ/ sq. km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia, %	18.0
Համայնքներ, 2023թ. տարեակզրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2023	5
Քաղաքներ Towns	5
Գյուղեր Villages	93
Բնակչության թվաքանակը 2023թ. տարեակզրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2023	228.7 հազ. մարդ/ ths. person
այդ թվում՝ including:	
քաղաքային urban	65.9 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	162.8 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2022թ., % Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2022, %	7.7
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2022թ., % Share of urban population size 2022, %	28.8
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	345 144.8 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	81 431.4 հա/ ha

Մարզում են գտնվում բազմաթիվ հանքավայրեր, որոնցից են ոսկու, դոլոմիտի, բազալտի, ավազի, հրաբխային տուֆի հանքավայրերը: Շահագործվող հանքավայրերից մի մասին բաժին է ընկնում երկրում արդյունահանվող հանքաքարի զգալի մասը:

2022թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական ոլորտների տեսակարար կշիռները ՀՀ տնտեսության համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն 2.6 %,
- գյուղատնտեսություն 11.7 %,
- շինարարություն 4.6 %,
- մանրածախ առևտուր 2.3 %,
- ծառայություններ 0.9 %:

Մարզի տնտեսության առաջատար ճյուղը գյուղատնտեսությունն է, հատկապես հացահատիկի, կարտոֆիլի, բանջարեղենի և անասնաբուծական մթերքի արտադրությունները: Մարզի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը հանքագործական արդյունաբերությունն է: Մարզը հանդիսանում է ՀՀ-ում թարմ ձկան հիմնական մատակարարը: Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով: Մարզի տարածքով անցնում է Երևան-Սևան-Դիլիջան հանրապետական նշանակության մայրուղին:

Նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է Սևան խոշորացված համայնքի՝ Գեղամավան գյուղական բնակավայրի վարչական տարածքներում:

**Ք. Սևան.** գտնվում է Սևանա լճի հյուսիս-արևմտյան ափին՝ լճից 200-250մ հեռավորության, ծովի մակերևույթից 1925մ բարձրության վրա: Սևան քաղաքը Երևանից գտնվում է 66կմ հեռավորության վրա:

Սևան քաղաքը 2023թ. տարեսկզբին կազմում է 18.8 հազ. մարդ: Տնտեսության առաջատար ոլորտը և բնակչության հիմնական զբաղվածության ուղղությունը՝ զբոսաշրջությունն է: Բնակչության որոշ մասը զբաղված է կրթության, մշակույթի, ծառայությունների մատուցման ոլորտներում:

Քաղաքի զարգացման հիմնական ուղղությունը թեթև արդյունաբերությունը և զբոսաշրջությունն է: Սևան համայնքը զբաղեցնում է 1784.68հա հողատարածք: Ռելիեֆը հիմնականում հարթ է, կտրտված հեղեղատներով, ունի գրունտային ջրերի բարձր մակարդակ: Տարածված են թույլ անկայուն լճային կարբոնատային ավազները, կավեր, ավազակավեր, խճեր:

Կլիման մեղմ է, բարձր լեռնային՝ չափավոր տաք ամառ և չափավոր սառը, քամոտ ձմեռ: Օդի միջին ջերմաստիճանը հունվարին կազմում է -12,5°C, հուլիսին՝ +22,5°C: Տարվա ընթացքում գերիշխում են հյուսիսային, հարավ-արևմտյան և արևմտյան ուղղության քամիները: Քաղաքի օդային ավազան արտանետումների հիմնական աղբյուր է հանդիսանում ավտոտրանսպորտը, ջեռուցման համակարգերը: Մարզը գազիֆիկացված է:

**Գեղամավան** գյուղական բնակավայրը գտնվում է Հրազդան գետի ձախափնյա հատվածում, մարզկենտրոնից 37կմ հյուսիս-արևմուտք՝ ծովի մակերևույթից՝ 1850մ բարձրության վրա: Համայնքի վարչական տարածքը կազմում է 3128,37հա՝ ծովի մակարդակից 1800-2450մ բարձրությունների վրա: Ունի լեռնային ռելիեֆ: Տնտեսության հիմնական ուղղությունը համարվում է անասնապահությունը՝ խոշոր և մանր եղջերավոր անասուններ, խոզաբուծություն, թռչնաբուծություն: Իսկ բուսաբուծությունը հիմնականում ուղղված է կերի բազայի ապահովմանը: Մշակվում են հացահատիկային մշակաբույսեր՝ ցորեն, գարի, հաճար, բազմամյա բակլազգի խոտաբույսեր և կարտոֆիլ: Համայնքային ճանապարհները գտնվում են բարվոք վիճակում, իրականացվում է կենտրոնացված աղբահանություն:

Բնակչությունը 2023թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմում է 1807 մարդ: Համայնքում գործում է դպրոց, մանկապարտեզ, նախակրթարաններ, մանկապարտեզ:

Համայնքի հիմնախնդիրներից է արտագաղթը, ներբակային ճանապարհների հիմնանորոգումը, լուսավորությունը:

**Ծաղկունք գյուղ.** գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի Սևան խոշորացված համայնքում: Տեղակայված է Հրազդան գետի աջափնյակում, մարզկենտրոնից 40 կմ հյուսիս-արևմուտք, Սևան քաղաքից 7 կմ հյուսիս-արևմուտք: Բնակավայրը գտնվում է ծովի մակերևույթից 1850 մետր բարձրության վրա, փռված Փամբակի լեռների բազուկը կազմող Սուրբ Հովհաննես, Աբազանց դոշ, Խաչիդոշ սարերի և Թափիդոշ բլրի ստորոտին: Տարածքը հարուստ է բնական ոչ ջրառատ աղբյուրներով: Ջուրը սառնորակ է, փափուկ, հանքային նյութեր քիչ են պարունակում, խմելու համար պիտանի է: Համաձայն ՀՀ վիճակագրության կայք էջի՝ Ծաղկունք բնակավայրի բնակչության թվաքանակը 2023թ. հունվարի

**1-ի** դրությամբ կազմում է **1037** մարդ: Բնակչությունը զբաղվում է անասնապահությամբ, կերային մշակաբույսերի և կարտոֆիլի մշակությամբ:

## **10. Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը, հզորությունները, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումները.**

Նախատեսվող գործունեությունը իրականացվելու է Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի թիվ 6 հողամասում՝ 7,52635հա տարածքի վրա:

Համաձայն տրված լիցենզիայի՝ նախատեսվում է 6000 կՎտ հզորության արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի, 6000 կՎտ հզորության 35/0,8 կՎ լարման տրանսֆորմատորային ենթակայանի կառուցում և ենթակայանի միացումը «Ճ.Ջրատատ» 35 կՎ օդային գծի N71 AY Սևան տիպի խարսխային հենարանին՝ ճյուղավորման սխեմայով: Ճյուղավորման կետից նախատեսվում է կառուցել համապատասխան երկարության 35կվ լարման էլեկտրահաղորդման գիծ:

Նախագիծը կատարված է հիմք ընդունելով ՀՀ կառավարության 2023 թվականի ապրիլի 21-ի «ԷԼԵԿՏՐՍԵՂԱԿԱՅԱՆՔՆԵՐԻ ՍԱՐՔՎԱԾՔԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ» N 592-Ն որոշման պահանջները:

### **10.1 Շահագործման փուլ**

**Արևային կայանի տեխնիկա-տեխնոլոգիական լուծումները:** Նախատեսվում է 6.0 ՄՎտ դրվածքային հզորությամբ ֆոտովոլտային կայանի կառուցում: Արևակայանի փոխակերպիչները և ֆոտովոլտային պանելները տեղադրվում են կոնստրուկցիայով: Ֆոտովոլտային կայանի գեներատորային մասը նախատեսվում է կառուցել 11 804 հատ բազմաբյուրեղային ֆոտովոլտային վահանակներով՝ յուրաքանչյուրը 610Վտ առավելագույն հզորությամբ 9644 հատ, 605Վտ առավելագույն հզորությամբ 2160 հատ, որոնք 18 հատ 333կՎտ էլքային հզորությամբ փոխակերպիչների փոփոխական հոսանքի ելուստներից մալուխներով միանում են ենթակայանի 0.8կՎ լարման գլխավոր ընդունիչ վահաններին: Ընտրվել են CanadianSolar ֆիրմային արտադրության 22.4-22.6% ՕԳԳ-ով, IP 68 տիպի, 605-610Վտ առավելագույն հզորությամբ բազմաբյուրեղ ֆոտովոլտային մոդուլներ, մոդուլի չափսերը՝ 2382x1134x30մմ: Փոխակերպիչները Sungrow արտադրության, մոդելը SG350HX ցանցային տեսակի: Համաձայն SG350HX փոխակերպիչի տեխնիկական բնութագրի, վերջինիս արտադրանքը կախված եղանակային պայմաններից և կայանի տեղադիրքից կարող է տատանվել 320 կՎտ-350 կՎտ: Փոխակերպիչը ունեի համացանցին միանալու և տվյալները փոխանցելու հնարավորություն, նրանում ներկառուցված են DC և AC իմպուլսային գերլարրումների պաշտպանիչ սարքեր (SPD): Փոխակերպիչի հաստատուն հոսանքի "+" և "-" շղթաների մուտքերը պաշտպանված են 20Ա ապահովիչներով: Յուրաքանչյուր փոխակերպիչից դեպի ՏԵ-ի ցածր լարման վահաններին էլեկտրամատակարարումը իրականացվում է ստորգետնյա, զրահապատ, ալյումենե ABBՃՄԵ տիպի մալուղագծով: Մալուխները կարճ միացման և գերբեռնվածության հոսանքներից պաշտպանվում են մուտքային եռաֆազ ավտոմատ անջատիչներով: Արևային էլեկտրակայանի վահանակների կրող կոնստրուկցիաններ են ծառայում զավանագված մետաղական կոնստրուկցիանները, որոնք ամրանում են B25 տեսակի երկաթբետոնյա հիմքերի վրա: Փոխակերպիչները և ֆոտովոլտային վահանակները տեղադրվում են կոնստրուկցիայով հորիզոնի նկատմամբ 30°

թեքվածությամբ: Ֆոտովոլտային վահանակների կոնստրուկցիաները նախատեսված են մինչև 35մ/վ քամու արագության համար (տարածքում քամու առավելագույն արագությունը քստ շինարարական կլիմայաբանություն նորմերի 24մ/վ է, (ՀՀ ՇՆ II-7.01-2011):

**Օդային գիծ.** Ճյուղավորման կետից նախատեսված է կառուցել միաշղթա 499,0մ երկարության 35կՎ լարման օդային գիծ: Ուղեգծում նախատեսված է 5 հատ 35կՎ АУ “Սևան” տիպիխարսխային հենարանի տեղադրում: Լրացուցիչ լայնակից, 24մ թռիչքով, հաղորդալարերը միանում են նախագծային N1 АУ “Սևան” տիպի հենարանին: Քանի որ կառուցվող 35/0.8կՎ ենթակայանի 35կՎ մուտքը մալուխային է, ՕԳ-ի վերջին N5 հենարանի վրա իրականացվում է օդային գծից անցում մալուխագծի: ՕԳ-ում նախատեսված է АС-70/11 տիպի հաղորդալարի մոնտաժ, թռիչքներում ապահովված է միջֆազային հեռավորությունները և հողից 7մ բարձրությունը: Հիմքերի տակ նախատեսված է 100մմ բարձրությամբ, խճի նախապատրաստական շերտ:

Էլեկտրահողորդման գծի ուղեգիծն անցնում է ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան խոշորացված համայնքի Ծաղկունք և Գեղամավան գյուղերի համայնքային՝ չմշակվող հողերով՝ Ծաղկունք 258մ, որքան Գեղամավան 241մ, ընդամենը 499մ:

**Մալուխագիծ.** Յուրաքանչյուր փոխակերպիչից դեպի ՏԵ ցածր լարման վահաններ էլեկտրամատակարարումը իրականացվում է այլումենե հաղորդաչղերով պոլիվիլիթրոնի դե մեկուսացմամբ, հարթ ժապավենով մետաղե զրահով, որի բարձիկներում պաշտպանիչ շերտը բացակայում է, արտաքին ծածկույթը պոլիվիլիթրոնի նյութից АBB6IIIВ տիպի 3x150մմ 2 հատույթի մալուխագծերով: Մալուխները խրամուղու մեջ տեղադրելուց առաջ փորված խրամուղու մեջ պատրաստվում է 100մմ հաստությամբ ավազե անկողին, այնուհետև տեղադրվում են մալուխները և ծածկվում 150մմ ավազե շերտով, որից հետո խրամուղին լցվում է ավազակոպչային խառնուրդով, այնքան որ հնարավոր լինի մալուխից 250մմ բարձրության վրա տեղադրել ազդանշանային ժապավեն, ապա խրամուղին լցվում է ավազակոպիչով: Մալուխները խրամուղում տեղադրվում են գետնից 0.7մ խորության վրա: Մալուխները տեղադրվում են օձաձև, ջերմային դեֆորմացիաներից խուսափելու համար: Մալուխները կարճ միացման և գերբեռնվածության հոսանքներից պաշտպանվում են մուտքային եռաֆազ 315 Ա ավտոմատ անջատիչներով: Բաց տարածքում տեղակայվող ավտոմատ անջատիչները IP 65 տիպի են, իսկ փակ տարածքում՝ IP 31 տիպ: Ստորգետնյա մալուխագծի երկարությունը կազմում է 26,0մ:

**Շանթապաշտպանություն. հողակցում.** Շանթապաշտպանությունն իրականացված է 2 հատ С-35 տիպի ճոպանով: Ճոպանի մոնտաժը նախատեսված է N2-N5 հենարանների հատվածում: Մեկ ճոպանի երկարությունը ուղեգծով կազմում է 335.0մ: Հաղորդալարերի մեկուսացման համար նախատեսված են ապակյա մեկուսիչներ Հաղորդալարերի ձգող շարանները կոմպլեկտավորված են 4-ական ПС70E տիպի մեկուսիչներով: Բացառություն է N71 հենարանի լրացուցիչ կոնստրուկցիային մոնտաժվող շարանները, որտեղ նախատեսված են 6-ական մեկուսիչներ՝ ճյուղավորվող հաղորդալարերի իջեցումները հենարանի կոնստրուկցիայից հեռացնելու համար: Հենարանների հողակցումը նախատեսված է ճառագայթային հողակցիչներով՝ Ø12մմ կլոր պողպատով՝ յուրաքանչյուր

հենարանի համար նախատեսված հողակցման սարքվածքով, պահանջվող նորմատիվային դիմադրությանը համապատասխան:

**Ներտարածքային լուսավորության համակարգ.** նախատեսվում է լուսավորության հենարանների տեղադրում, ստորգետնյա մալուխազծերի անցկացումը, լուսավորության ավտոմատ ղեկավարման արկղի մոնտաժումը և սնուցումը 25կՎԱ/0.8/0,4կվ ՏԵ-ի 0,4կվ վահանից: Լուսավորության ցանցը կառուցվում է 4,0մ բարձրության մետաղական բարձակներով՝ հենարաններով: Լուսավորությունը կառավարվում է լուսավորության ղեկավարման արկղից (ԼՂԱ), որն ունի ավտոմատ և ձեռքի կառավարման ռեժիմներ:

**Տեսահսկման համակարգ.** նախատեսված է տարածքի շուրջօրյա տեսահսկում, ինֆորմացիայի գրանցում արտաքին տեղադրման տեսախցիկներով, որոնք արտացոլում պահակատան էկրանին: տեղադրվում են լուսավորության հենասյուների վրա: Ինֆորմացիոն և տեսահսկման բոլոր մալուխները անցկացվում են խողովակներով:

**Պաշտպանական հողանցում.** Ֆոտովոլտային կայանի հողանցումն իրականացնել համաձայն СНиП 3.05.06-96: Հողի մակերևույթին 0.6մ խորության վրա հավաքվում է հողանցման սարքվածքը (կոնտուրը), որը բաղկացած է.

- հողանցման հորիզոնական հաղորդիչից (40x4 շերտապողպատ),
- հողանցման հաղորդաձող (50x50x5, L=1,5-2.0մ անկյունակ),
- հողանցման հաղորդալարերից:

Հողանցման սարքվածքն իրականացվել է տեսական հաշվարկի հիման վրա: Հողանցման դիմադրությունը տարվա ցանկացած եղանակի չպետք է գերազանցի 40հմ:

Պաշտպանական հողանցումը իրականացվում է հողանցման հաղորդալարերով: Այդ նպատակով ֆոտովոլտային պանելների այլումինե իրանը հողանցման հաղորդալարով միացվում է հողանցման համակարգին: Բոլոր մետաղական ոչ հոսանքատար սարքավորումները պետք է հողանցվեն:

**Արևակայանի ցանկապատում.** Էլեկտրակայանի պարագծով նախատեսվում է կառուցել ցանկապատ, որն իրականացվում է 2,0-2.4 մ բարձրության մետաղական խողովակներով՝ երկաթբետոնյա հիմքերով՝ դարպասային մուտքով: Էլեկտրակայանի մուտքի մոտ նախատեսվում է 14.7մ<sup>2</sup> մակերեսով շարժական վագոն տնակ պահակատուն՝ սենդվիչ պանելային պատերով: Տարածքի մուտքը հյուսիսային կողմից է:

Վահանակների տեղակայման չափադրական հատակագիծ





**Տրանսֆորմատորային ենթակայան-** Արեվային ֆոտովոլտային կայանը 35կվ ցանցին միանում է 6400կՎԱ2x0,8կվ տրանսֆորմատորի միջոցով, օգտագործվում է նաև 25կՎԱ/0.8/0,4կվ տրանսֆորմատոր՝ սեփական կարիքների համար: Ենթակայանը կառուցվելու է Գեղամավան համայնքի վարչական տարածքում՝ կից արևակայանին: Ենթակայանի տարածքում նախատեսվում է հակահրդեհային, ծխի և ջերմաստիճանի սվիչներ:

Ենթակայանի կառուցման համար նախատեսվում է տեղադրել 7040կՎԱ հզորության, 35/0,8կՎ լարման տրանսֆորմատորային լրակազմ MVS6400-LV տիպի: Ենթակայանի 35կՎ լարման կողմում նախատեսված է իրականացնել հաշվառք: Նոր կառուցվող ենթակայանը նախատեսվում է միացնել գոյություն ունեցող 35կՎ «Զրառատ» օղային գծին MVS6400-LV լրակազմը բաղկացած է երեք բաժիններից՝

- Ցածր լարման բաժին, որում գտնվում են 0,8կՎ վահանները,
- Տրանսֆորմատորի բաժին, որում տեղադրված է 7040կՎԱ հզորության, 35/0,8կՎ լարման յուղային երկփաթույթ տրանսֆորմատոր,
- Բարձր լարման բաժին, որում տեղադրված են 35կՎ անջատիչներ և 35կՎ գերլարման սահմանափակիչներ:

Տրանսֆորմատորի բաժնի տակ նախատեսված է յուղընդունիչ, համաձայն ПУЭ-7 4.2.69 կետի պահանջների:

**Էլեկտրական էներգիայի հաշվառքը** նախատեսված է 35կՎ կողմում: Այդ նպատակով ենթակայանի տարածքում տեղադրվում է բլոկային մետաղական կոնստրուկցիա, որի վրա մոնտաժվում է հետևյալ սարքավորումները՝

- Հոսանքի տրանսֆորմատոր – 3 հատ:
- Լարման տրանսֆորմատոր – 3 հատ:

Մետաղական կոնստրուկցիայի կանգնակիվ վրա ամրացվում է հաշվիչի արկղը: Ենթակայանի միացումը 35կՎ օղային գծին:

Կոնտեյներից ելքն իրականացվում է այլումինե հաղորդալարերով АПвП 3x70մմ<sup>2</sup> տիպի եռաջիղ մալուխով: Նախագծով նախատեսվում է մալուխային կոնստրուկցիայի տեղադրում: Մալուխը բարձրանում է մալուխային կոնստրուկցիայով և մալուխի ծայրին ամրանում է արտաքին տեղադրման ծայրային կցորդիչ ЗПКНТп 35(70-120) տիպի:

Մալուխը բարձրանալով հենասյուն , նոր կառուցվող օղային գծով միանում է «Զրառատ» 35կՎ օղային գծի հենարան:

**Ենթակայանի հողանցում և շանթապաշտպանություն.** Հողանցման արտաքին կոնտուրը իրականացվում է 40x4 շերտապողպատով, որը տեղադրվում է հողում 0,7մ խորությամբ և ուղղահայաց

Էլեկտրոդներով (անկյունակներ) 50x50x5մմ՝ 2մ երկարությամբ: Բոլոր միացումներն իրականացվում են եռակցումով: Բոլոր մետաղական կոնստրուկցիաներն անհրաժեշտ է միացնել հողանցման կոնտուրին: Հողանցման սարքվածքի դիմադրությունը տարվա յուրաքանչյուր պահին չպետք է գերազանցի 4 Օհմ-ը: Հողանցման սարքվածքի մոնտաժից հետո անհրաժեշտ է ստուգել դիմադրությունը, չբավարարելու դեպքում ավելացնել էլեկտրոդներ: Կայծակի ուղիղ հարվածներից ենթակայանի պաշտպանությունը իրականացվում է CB105 տիպի ե/բ հենասյուների վրա տեղադրված շանթարգելներով:

**Ենթակայանի լուսավորություն.** Սույն նախագծով նախատեսված է արտաքին լուսավորություն: Ծանթապաշտպանության ե/բ հենասյան վրա ամրանում է 2 հատ 200Վտ հզորությամբ LED լուսարձակներ: Լուսարձակները սնվում են 220Վ լարման ցանցից: Լուսարձակների սնումն իրականացվում է ՕՊԼԲ-6 տիպի լուսավորության վահանակից՝ պղնձե մալուխներով:

**Տեսահսկում.** Նախատեսված է նաև տարածքի տեսահսկում արտաքին տեղադրման տեսախցիկներով՝ 10հատ, որոնք տեղադրվում են լուսավորության հենասյուների վրա:

**Պահակատուն, պահեստ** Տարածքում նախատեսվում է կառուցել պահակատուն՝ ներքին հարդարումով, որը ծառայելու է որպես պահակակետ, նաև օպերատորական աշխատանքներ կատարելու համար: Տեղադրվելու են անվտանգության համակարգերի արդյունքների հետևելու համար հեռուստացույց, մոնիտոր՝ մոնիթորինգի արդյունքների հետևելու համար: պահակատանը կից նախատեսվում է պահեստ՝ 4մ<sup>2</sup>, խոտանված վահանակների , մասերի տեղակայման համար:

**Կրակմարիչներ.** Տարածքում նախատեսվում են կրակմարիչներ՝ 3 հատ և հակահրդեհային վահանակներ՝ 3 հատ:

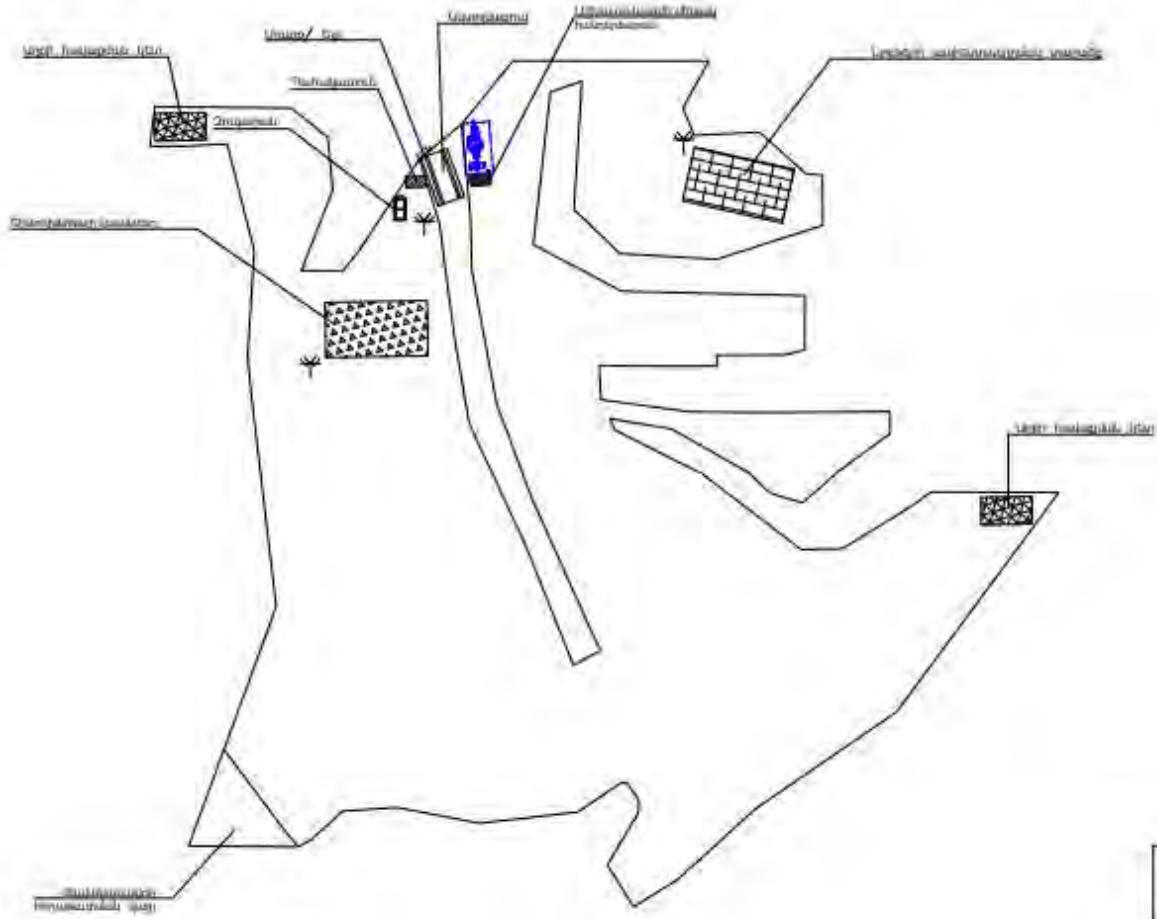
**Պահեստային շինություն.** Տարածքում նախատեսվում է՝ 4 մ<sup>2</sup> չափերի պահեստային մասով՝ խոտանված մասերի և գործածությունից դուրս եկած վահանակների ժամանակավոր պահման համար:







## 10.2 Շինարարության փուլ

Շինհրապարակ. Գործունեության իրականացման համար կազմակերպվելու շինհրապարակ, որն ամբողջ գործունեության տարածքն է, որից մոտ 200 քառ մ. տարածքը անհրաժեշտ է ջրցանել՝ փոշենստեցման նպատակով:

Շինհրապարակի կազմակերպման հատակագիծ

Գծապատկեր 4



-  Արհեստագործական հենարան (3-հարկ) շինարարություն
-  Զբոսադասարան դահլիճ (1-հարկ)
-  Պահպանարանի դահլիճ (1-հարկ)
-  Արդի հասցեքան լիք (2-հարկ)
-  Արհեստագործ (1-հարկ)
-  Լքված/արհեստագործական սրահ (1-հարկ)

Շինարարական հրապարակում լինելու են.

- աշխատակազմի սենյակ/հանդերձարան 1 հատ
- նյութերի պահեստավորման տարածք՝ 1 հատ
- բիոզուգարան 1 հատ
- պահակատուն 1 հատ
- աղբի հավաքման կետ 2 հատ
- հողի կուտակման վայր
- շինտեխնիկայի կայանտեղի
- լուսարձակներ 3 հատ
- հակահրդեհային վահանակ 3 հատ
- մեքենաների անիվների լվացման հարթակ՝ 1 հատ 8,0x3,5 մ չափերի:

Շինհրապարակ մուտն ու ելքը լինելու են մեկ տեղից: Շինհրապարակն ապահովված է լինելու գիշերային լուսավորությամբ՝ 2 լյուքսից ոչ պակաս:

Շինհրապարակում նախատեսված է շինարարական աղբի պահման տարածքը:

Շինարարության ժամանակ նախատեսվող ժամանակավոր պահեստներն, ինչպես նաև աշխատողների համար նախատեսվող հանդերձարանը, գրասենյակը, պահակատունը տեղադրվելու են տարածքում՝ ժամանակավոր վագոն տնակներում(օպերատորական շինությունում):

Շինհրապարակի տարածքում կատարվելու է մեքենաների անիվների լվացում, որի համար նախատեսված է 1 հատ անիվների լվացման հարթակ՝ յուրաքանչյուրը 8,0x3,5 մ չափերի:

Անիվների լվացում պահանջող մեքենաները պետք է անցնեն անիվների լվացման սարքի միջով՝ շինհրապարակից դուրս գալուց առաջ: Շինհրապարակում անիվների լվացումից առաջացած հոսքաջրերն ուղղորդվելու են տարածքում տեղադրված բիոզուգարան, իսկ շինարարական հոսքաջրերը միավորվելու են շինհրապարակում գտնվող մեկ ջրահեռացման ցանցին: Շինարարական և անձրևաջրերից առաջացող հոսքաջրերը պլաստմասսե վերգետնյա խողովակներով, բակային սելավային ջրացանցի միջոցով հեռացվելու են դեպի տարածքում տեղադրվող 1 հատ 1,1մ<sup>3</sup> չափերի պարզարան:

Պարզարանում տեղի է ունենում մեխանիկական նստեցում: Պարզեցված ջուրը կօգտագործվի շինարարական աշխատանքների ժամանակ շինարարական հրապարակի ջրցանման և անիվների լվացման համար, իսկ փոքր քանակներով նստվածքը կհեռացվի որպես շինաղբ:

Շինհրապարակը ցանկապատվելու է ժամանակավոր անթափանց ցանցաթաղանթով: Շինհրապարակն ապահովված է լինելու գիշերային լուսավորությամբ, էլեկտրականությամբ, պահպանվելու են անվտանգության և հակահրդեհային պայմանները:

Գործունեության ենթակա տարածքում բացակայում են ջրամատակարարման և ջրահեռացման, էներգամատակարարման, գազամատակարարման համակարգերը:

**Տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցներ.** Շինարարության փուլում օգտագործվելու են տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցներ, որոնք լինելու են Կապալառու կազմակերպության սեփական միջոցները կամ վարձակալվելու են այլ կազմակերպություններից:

Օգտագործվելու են, մասնավորապես.

- հորատող-3 հատ,
- հարթեցնող-1 հատ
- ինքնաթափ-1 հատ,

- ավտոաշտարակ-1 հատ,
- ավտոինքնաթափ-1 հատ,
- էքսկավատոր- 1 հատ,
- աշտարակային կռունկ-1 հատ և այլն:

**Լուսավորություն և ջեռուցում.** Շինարարական աշխատանքները կատարվելու են ցերեկային ժամերին: Տարածքում աշխատողների համար տեղադրվելու է ժամանակավոր հանգստի կացարան(տնակ), որի լուսավորությունը և ջեռուցումը կկատարվի ժամանակավոր էլեկտրական հոսանքի անցկացման` դիզելգեներատորների միջոցով:

**Հողային ռեսուրսներ.** նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կատարվելու են հողային աշխատանքներ` արևային վահանակները կրող կոնստրուկցիաների հիմքերի համար նախատեսված հորատանցքերի և դեպի ենթակայան տանող ստորգետնյա էլեկտրական գծի անցկացման նպատակով խրամուղիների փորման, հողատարածքի ցանկապատման, ենթակայանում տրանսֆորմատորի տեղադրման, յուղընդունիչ հորի կառուցման, ինչպես նաև օդային գծի հենասյունների տեղադրման համար: Տարածքում առկա է 10սմ հզորության հողաբուսական շերտ` ավազակավի լցոնով:

Մալուխագծերի` փոստրակներում և խրամուղիներում հողային աշխատանքների կատարման ժամանակ հանվելու են 635մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներ, որից մոտ 200խմ գրունտը կատարվելու է հետլիցք: Մոտ 400մ<sup>3</sup> հողային գրունտն կհեռացվի մոտ 2կմ համայնքի կողմից հատկացված վայր, 35 մ<sup>3</sup> բուսահող է, որը կպահպանվի և կօգնագործվի տեղում:

Հիմքերի/խարիսխային հենասյունների/ տեղադրման արդյունքում կատարվելու է 249,0մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներ, որից` 222մ<sup>3</sup> հողը կատարվելու է հետլիցք, իսկ 27մ<sup>3</sup> հողային զանգվածն օգտագործվելու է հարթեցման համար:

Ճառագայթային հողակցիչների տեղադրման համար կատարվելու է 270,0մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներն, որն ամբողջովին հետլիցք է լինելու:

Ընդամենը հանվելու է 1154,0մ<sup>3</sup>, որից 719մ<sup>3</sup> հողային զանգվածը կատարվելու է հետքլից, 400մ<sup>3</sup> կտեղափոխվի համայնքի հետ համաձայնեցված վայր, 35 մ<sup>3</sup> բուսահողը կփոխվի տեղում:

**Ջրային ռեսուրսներ.** Աշխատողների համար խմելու ջուրը բերվելու է պատրաստի վիճակում` շշերով, ըստ պահանջի: Ջրցանի և տեխնիկական նպատակով օգտագործվելու է տեխնիկական ջուր, որը տարածք է բերվելու ջրցան մեքենաներով` պայմանագրային հիմունքներով` ըստ պահանջի: Տեխնիկական ջրի պայմանագիրը կկնքվի շինարարական աշխատանքների սկսվելու պահից:

**Կեղտաջրերի հեռացում.** Աշխատողներն օգտվելու են տարածքում տեղադրվող` շարժական 1 հատ 1,0\*1,5 չափերի բիոզուգարաններից` լվացարանով:

**Թափոններ.** շինարարության փուլում առաջանալու են թափոններ.

- շինարարական աղբի տեսքով` նյութերի մնացորդներ (ավազ, շեբեն, ցեմենտ, պլաստմասե իրեր և այլն),
- աղտոտված լաթեր, պարկեր,
- կենցաղային աղբ

• մետաղական մնացորդներ(մետաղյա լարերի մնացորդներ, տարաներ և այլն):  
**Սոցիալական.** շինարարական աշխատանքներին ներգրավվելու են 30 մարդ՝ 8 ժամյա աշխատանքային գրաֆիկով: Ներգրավվելու են համայնքի բնակիչները, որոնք տարածք են հասնելու սեփական տրանսպորտային միջոցներով:

**Բարեկարգում.** կառուցման ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում, թափոնների հեռացում, տարածքի հնարավորինս նախկին տեսքի բերում, օգտագործված ճանապարհների կարգաբերում: Կատարվելու է փոսերի, հենասյուների եզրային մասերի լիցք՝ հողային զանգվածով, իսկ վերին մասը ծածկվելու է բուսահողով:

**10.3 Նախատեսվող գործունեության իրականացման ժամանակացույցը**

Արևային Կայանի իրականացման ընդհանուր աշխատանքները տևելու են 2 տարի, ըստ ժամանակացույցի:

Նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է ըստ նախատեսված ժամանակացույցի:

**Կայանի կառուցման ժամանակացույց**

Գործողություն	Ամիսներ											
	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20	21-22	23-24
Տեխպայմանի ստացում, Նախագծանախահաշվային Աշխատանքներ	■	■	■									
Նախագծի փորձաքննություններ			■	■								
Հողային աշխատանքներ					■	■	■					
Ճանապարհի ցանկապատում					■	■	■	■				
Մետաղական հենառուցվածքների մոնտաժ					■	■	■	■	■			
Օժանդակ շենք-շինությունների կառուցում					■	■	■	■	■	■	■	
Արևային ՖՎ վահանակների ձեռքբերում և տեղակայում						■	■	■	■	■	■	■

Այլ սարքավորումների տեղակայում											
Արևային համակարգերի էլեկտրամոնտաժ											
Բարձր լարման գծի հենասյուների տեղադրում											
Տրանսֆորմատորների տեղակայում											
Կարգաբերման գործարկման աշխատանքներ											
Ավարտական փաստաթղթերի ստացում, էլեկտրակայանի գործարկում											

#### 10.4. Օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր.

**Ջուր:** Նախատեսվող գործունեության շինարարության և շահագործման փուլերում բնառեսուրսներից օգտագործվելու է ջուր՝ աշխատողների խմելու և կենցաղային կարիքները հոգալու նպատակով: Աշխատողների համար խմելու ջուրը բերվելու է պատրաստի վիճակում՝ շշերով, ըստ պահանջի: Ջրցանի և հողային գրունտի խոնավացման համար օգտագործվելու է տեխնիկական ջուր: Ջրցանի համար նախատեսվող տեխնիկական ջուրը բերվելու է ավտոմատացված՝ պայմանագրային հիմունքներով, համապատասխան լիցենզիա ունեցող անձանց կամ ընկերությունների կողմից: Պայմանագիրը կկնքի Կապալառու կազմակերպությունը՝ շինարարական աշխատանքների կատարման ժամանակ:

Ջուրը լցվելու է տարածքում տեղադրվող 1 հատ 500լ տարողության բաքի մեջ: Ջրի մատակարարման հաճախականությունը կատարվելու է ըստ պահանջարկի: Տեխնիկական ջուրն ըստ անհրաժեշտության օգտագործվելու է հրդեհամարման, ջրցանի և անիվների լվացման համար:

Շինարարական աշխատանքները տևելու են 16 ամիս կամ 416 օր: շինարարության ընթացքում աշխատելու են առավելագույնը 35 աշխատակից: Ջրի մատակարարման հաճախականությունը կատարվելու է ըստ կարիքի: Տեխնիկական ջուրն ըստ անհրաժեշտության օգտագործվելու է տարածքի հրդեհամարման, անիվների լվացման, տարածքի ջրման համար:

ա) Շինանձնակազմի կենցաղային և տնտեսական ջրածախսը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝

$W_{\text{Է.ձ.}} = (n \times N + n1 \times N1) \times T$ , որտեղ

n – ԻՏ աշխատողների, ծառայողների թվաքանակն է՝ 5 մարդ

N– ԻՏԱ ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.016 մ<sup>3</sup>օր/մարդ

n1– սպասարկող աշխատողների թվաքանակն է՝ 30 մարդ

N1 – սպասարկողների ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.025 մ<sup>3</sup>օր/մարդ

T – աշխատանքային օրերի թիվն է՝ 416օր:

$$W_{\text{խ.տ.}} = (5 \times 0.016 + 30 \times 0.025) \times 416 = 345,28 \text{ մ}^3/\text{շին. ժամ. կամ } 0,83 \text{ մ}^3/\text{օր:}$$

Ելնելով տարածքի կլիմայական պայմաններից, ինչպես նաև անվտանգության կանոններից շահագործման փուլում տարածքի ջրցան չի նախատեսվում:

**Անիվների լվացման համար** Շինարարության փուլում մեքենաների լվացումը նախատեսվում է 2-3 հատ, օրը 1 անգամ հաճախականությամբ տեղադրվելու են 1 հատ լվացման կետեր, յուրաքանչյուրի ջրաքանակի նորման ընդունված է 0,8լ/վրկ:

$$Q_2 = 0.8 \times 1 = 0.8 \text{ րկ/վրկ}$$

**Ջրցանի համար** օգտագործվող ջրի ծախսը որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$U1 = S1 \times K1 \times T$$
, որտեղ՝

S1 – ջրվող տարածքի մակերեսը 200 մ<sup>2</sup>, (արդիբապարակ, ճանապարհներ)



K1 – 1 մ<sup>2</sup> օրական ջրցանի նորմը, 0.0015 մ<sup>3</sup>,  
T – ջրցանի ժամանակահատվածը օրերով՝ 80 (առավելագույնը 80օր)  
U1 = 200 x 0.0015 x 80=24 մ<sup>3</sup>/շին. ժամ. կամ 0,3 մ<sup>3</sup>/օր:

### 10.5. Օգտագործվող նյութեր.

Շինարարության համար նախատեսված նյութերը մատակարարվելու են համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպություններից:

Գործունեության իրականացման ընթացքում օգտագործվելու են հետևյալ նյութերը.

- մալուխ
- մետաղ՝ ալյումին, պողպատ
- մեկուսիչ նյութեր
- բետոն
- խիճ և այլն

Հաղորդալարերը լինելու են պոլինձ-ալյումինե :

Արևակայանի և ենթակայանի կառուցման համար օգտագործվելու է բետոնանյութ, որը բերվելու է պատրաստի վիճակում՝ մասնագիտացված կազմակերպություններից՝ պայմանագրային հիմունքներով: Բետոնն օգտագործվելու է հիմնականում արևակայանում մետաղական կոնստրուկցիաների հիմքերի բետոնացման աշխատանքների, հենասյուների, ցանկապատի, լուսավորության վահանակների տեղադրման, պահակակետի, ենթակայանի կառուցման ժամանակ:

Տարածքում վառելիքի պահեստավորում չի նախատեսվում: Անհրաժեշտ շինանյութերը գործունեության վայր են բերվելու ըստ տեսակների և անհրաժեշտության, տեղադրվելու են տակդիրների վրա:

**Շահագործման փուլ.** Շահագործման փուլում բնառեսուրսների օգտագործում չի նախատեսվում, գործելու է միայն էլեկտրամատակարարման համակարգը:

Արևակայանը և ենթակայանն ապահովված են լինելու, արտաքին լուսավորության, տեսահսկման սարքավորումներով:

### 11. Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները, մարդու առողջություն.

Գործունեության իրականացման ենթակա տարածքը ներառում է ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի վարչական տարածքի թիվ 6 հողամասում՝ 7,52635հա տարածքի վրա:

Նախատեսվում է 6000 ՄՏՎ հզորության արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի, 6000 կՎտ հզորության 35/0,8 կՎ լարման տրանսֆորմատորային ենթակայանի կառուցում և ենթակայանի միացումը «Ճ.Ջրառատ» 35 կՎ օղային գծի թիվ 81 խարսխային հենարանին , կառուցելով համապատասխան երկարության 35կվ լարման էլեկտրահաղորդման գիծ:

ՇՄՍԳ շրջանակներում իրականացվել են արևային կայանի կառուցման և շահագործման ընթացքում հնարավոր բնապահպանական և սոցիալական ազդեցությունների ուսումնասիրություններ: Գործունեությունն իրականացվելու է ՀՀ կառավարության «Մինչև 2040 թվականը ՀՀ էներգետիկայի բնագավառի զարգացման

ռազմավարական ծրագրի» արևակայանների զարգացման (II. Էներգետիկայի բնագավառի զարգացման հիմնական առաջնահերթությունները), ինչպես նաև Էներգետիկայի զարգացման վերաբերյալ ուղեցույցների, ազգային ստանդարտներին, շինարարական նորմերին, տեխնիկական կանոնակարգի (ՏԿ)-ի պահանջներին համապատասխան:

ՇՄԱԳ-ի հիմնական նպատակն է վեր հանել հնարավոր բոլոր ազդեցությունները, մշակել ազգային և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան բնապահպանական և սոցիալական մեղմման ուղղված միջոցառումներ և ներկայացնել դրանց արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները: Շրջակա միջավայրի գնահատումները կատարելու համար հիմք են հանդիսացել գործունեության իրականացման նախագիծը, վերջինիս վերաբերյալ գոյություն ունեցող գրականությունը, համակարգչային տեղեկատվությունը, քարտեզագրական նյութերը, համայնքի և այլ կառույցների կողմից տրված տեղեկատվությունը, կարծիքները, առաջարկությունները:

Կատարվել է նաև գոյություն ունեցող բնապահպանական և սոցիալական ելակետային պայմանների ուսումնասիրություն, որի հիման վրա գնահատվել են այն բոլոր ազդեցությունները, որոնք կառաջանան արևային կայանի շինարարության և շահագործման ընթացքում: Նախատեսվող գործունեության տարածքը ընտրվել է այնպես, որպեսզի նվազագույնի հասցվի շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունը:

Գործունեության իրականացման ընթացքում ծառահատումներ չեն կատարվելու, ենթակառուցվածքների փոփոխություններ չի առաջանալու: Կատարվելու են միայն հողային աշխատանքներ: Գործունեության տարածքն արդեն ենթարկվել է անտրոպոգեն ազդեցությունների, քանի որ կայանից մոտ 1մ հեռավորության վրա գործում է այլ արևային կայան: Տարածքն ի սկզբանե օգտագործվել է որպես արոտավայր, հողային ծածկույթն արդեն իսկ ենթարկելով էրոզիայի: Այժմ տարածքի հողի նպատակային նշանակությունը փոխվել է՝ Էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների:

Գործունեության իրականացման հետևանքով հնարավոր բացասական ազդեցությունները կլինեն շինարարական աշխատանքների ժամանակ, որոնք կլինեն կարճաժամկետ:

Արևային կայանի և ենթակայանի կառուցման շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները և ռիսկերը շինարարության և շահագործման փուլերում հիմնականում կապված են՝

• օդային ավազանի՝ պայմանավորված շինտեխնիկայի աշխատանքի արդյունքում

օդային ավազան արտանետումների,

• ջրային և հողային ռեսուրսների օգտագործման,

• կենսաբազմազանության,

• արտակարգ իրավիճակների առաջացման,

• թափոնների կառավարման,

• լանդշաֆտի փոփոխությունների,

• շինարարության ընթացքում մարդու առողջության և աշխատանքի

## անվտանգության

հետ:

Գործունեության իրականացման ընթացքում ծառահատումներ չեն կատարվելու, ենթակառուցվածքների փոփոխություններ չի առաջանալու: Կատարվելու են միայն հողային աշխատանքներ:

Շահագործման փուլում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները կապված են լինելու արևային կայանի, ենթակայանի անվտանգ շահագործման, ջրային ռեսուրսների օգտագործման, հողային ռեսուրսների հնարավոր էրոզիայի և աղտոտման, կենսաբազմազանության փոփոխությունների, ինչպես նաև թափոնների առաջացման հետ:

### Շինարարության և շահագործման փուլեր

#### 11.1.Օդային ավազան.

Գեղարքունիքի մարզն աչքի է ընկնում արևային էներգիայի պոտենցիալով, տարածքը լավագույններից մեկն է արևային էներգիայի տեխնոլոգիաների առումով՝ արեգակնային ֆոտովոլտային տեխնոլոգիաների և արեգակնային ջրատաքացուցիչների կիրառման տեսանկյունից: Արևային ժամերի միջին թիվը տարածքում կազմում է տարեկան ավելի քան 2600 ժամ/տարի:

Գործունեության իրականացման հետևանքով օդային ավազան հնարավոր արտանետումները լինելու են ավտոտրանսպորտի շահագործումից՝ ծխազագերի տեսքով, ինչպես նաև հողային աշխատանքների(փորման, բեռնման), ճանապարհների օգտագործման ժամանակ առաջացող փոշու տեսքով:

Արևային կայանի համար նախատեսված տարածքը գտնվում է Գագարին բնակավայրից՝ 218,5մ հեռավորության: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ արևակայանի շահագործման ընթացքում աղտոտումը գործնականում զրոյական է, օդային ավազանի աղտոտման մակարդակը կարելի է գնահատել նշված ցուցանիշներից շատ ցածր: Ազդեցությունները կանխատեսվում են միայն շինարարության ընթացքում ավտոմեքենաների և հողային աշխատանքներից, ինչը կրելու է կարճաժամկետ և ժամանակավոր բնույթ:

Համաձայն հաշվարկների՝ անկազմակերպ փոշու արտանետումները հավասար են 0,219 տ/շին. ժամանակահատված կամ 0,146գ/վրկ:

Շինարարության ընթացքում շինարարական տեխնիկայի արտանետումները ներկայացված է աղյուսակում: Արտանետումների հաշվարկը ներկայացված է հավելված 8-ում:

Շահագործվող տեխնիկայի և շին հրապարակի անկազմակերպ փոշու արտանետումների հաշվարկի արդյունքները.

Աղյուսակ 9

Վնասակար նյութը	Տեսակարար արտանետումները, գ/կգ	Արտանետումները	
		գ/վրկ	տ/շին. ժամանակահատված: /2080ժամ/
CO (ածխածնի մոնօքսիդ)	36.4	0.1	0,74
CH (ածխաջրածիններ)	0,243	0.0006	0.005

NO <sub>2</sub> (ազոտի օքսիդներ, երկօքսիդի հաշվարկով)	42.3	0.1175	0,87
ՊՄ (պինդ մասնիկներ)	4.3	0.01	0,07
Ծծմբային անհիդրիդ		0,01	0,0832
Անկազմակերպ փոշու արտանետում		0,073	0,219

Շինարարության փուլում Օդային ավազան արտնետումները նվազեցնելու նպատակով հաշվետվության կառավարման պլանով նախատեսվում են բնապահպանական միջոցառումներ:

**Շահագործման փուլ.** Էլնելով գործունեության բնույթից, օդային ավազանի և կլիմայի վրա հնարավոր ազդեցություն չի կանխատեսվում:

### 11.2 Հողային ռեսուրսներ.

Համաձայն անշարժ գույքի նկատմամբ պետական գրանցման վկայականի՝ հողի նպատակային նշանակությունը էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների է, գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը էներգետիկայի:

Իսկ օդային գիծն անցնելու է համայնքային չմշակվող հողատարածքներով, ուստի հողային ռեսուրսների վրա էական ազդեցություն չի լինելու :

Համաձայն տարածքում կատարված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների հաշվետվության՝ գործունեության ենթակա տարածքում հողաշերտը տարբեր ապարների խճաքարա-մանրախճային նստվածքներ են, տեղ-տեղ առկա է 10սմ հզորության հողաբուսաշերտ: Հողաբուսաշերտն օգտագործվելու է տարածքի բարեկարգման նպատակով:

Արևային կայանի և ենթակայանի կառուցման շինարարության փուլում կատարվելու են հողի գրունտի քանդման աշխատանքներ՝ մեխանիզմներով և ձեռքով: Արևային կայանի կառուցման ժամանակ կատարվելու են՝ արևային վահանակները կրող կոնստրուկցիաների հիմքերի, հորատանցքերի փորման, տրանսֆորմատորի և յուղընդունիչի տեղադրման, օդային գծի հենասյունների տեղադրման, լուսավորության, ցանկապատի հենասյունների, մետաղացանցերի անցկացման համար հողային աշխատանքներ:

Մալուխագծերի՝ փոսորակներում և խրամուղիներում հողային աշխատանքների կատարման ժամանակ հանվելու են 635մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներ, որից մոտ 200իսմ գրունտը կատարվելու է հետլիցք: Մնացած մոտ 400մ<sup>3</sup> հողային գրունտն կհեռացվի մոտ 2կմ համայնքի կողմից հատկացված վայր: 35 մ<sup>3</sup>հողաբուսաշերտը կօգտագործվի տեղում բարեկարգման նպատակով:

Հիմքերի/խարխիսային հենասյունների/ տեղադրման արդյունքում կատարվելու է 249,0մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներ, որից՝ 222մ<sup>3</sup> հողը կատարվելու է հետլիցք, իսկ 27մ<sup>3</sup> հողային զանգվածն օգտագործվելու է հարթեցման համար:

Ճառագայթային հողակցիչների տեղադրման համար կատարվելու է 270,0մ<sup>3</sup> ծավալի հողային աշխատանքներն, որն ամբողջովին հետլիցք է լինելու:

Ընդամենը հանվելու է 1154,0մ<sup>3</sup>, որից 719մ<sup>3</sup> հողային զանգվածը կատարվելու է հետլիցք, իսկ 400մ<sup>3</sup> կտեղափոխվի համայնքի հետ համաձայնեցված վայր, 35 մ<sup>3</sup>հողաբուսաշերտը

կօզտագործվի տեղում բարեկարգման նպատակով:

Փոսորակներում հետլիցքը պետք է կատարվի հանված գրունտով, շերտ-շերտ տոփանումով: Հողային աշխատանքները կատարվելու են ձեռքով և բուլդոզերով:

Հաշվետվությունում նախատեսվում են գործունեության իրականացման հետևանքով հողային ռեսուրսների վրա բացասական ազդեցության մեղմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումներ:

**Շահագործման փուլում** հողային ռեսուրսների վրա հնարավոր էական ազդեցություն չի կանխատեսվում: Արևային մոդուլներով զբաղեցված տարածքում ստեղծվելու է նոր էկոհամակարգ, դադարելու է գերարածեցումը, առաջանալու են սովետային տարածքներ, առաջանալու է հողի խոնավության նոր ռեժիմ, նկատի ունենալով թվարկված փոփոխությունները, հնարավոր են հողի որակի առավել դրական փոփոխություններ: Ուստի անհրաժեշտություն չկա հողերի որակական կազմի և աղտոտվածության ուսումնասիրությունների կատարումը :

### **11.3 Ջրային ռեսուրսներ.**

Համաձայն «Հայր և որդի Տիտիզյաններ»ՄՊԸ ընկերության կողմից կատարված ուսումնասիրության տարածքի ինժեներա-երկրաբանական պայմանների, մասամբ լանջային-գրավիտացիոն պրոցեսների զարգացման վրա ազդող կարևոր գործոններից են հանդիսանում ստորգետնյա ջրերը, որոնց ձևավորումն ու բնույթը, իրենց հերթին ուղղակիորեն կախված է տարածքի ֆիզիկա-աշխարհագրական պայմաններից և երկրաբանա-լիթոլոգիական առանձնահատկություններից: Ելնելով դրանից, հետազոտվող տարածքը կարելի է գնահատել, որպես գրունտային ջրերի սնման, կուտակման և բեռնաթափման շրջան: Ստորերկրյա ջրերը բեռնաթափվում են Սևանա լճի մեջ: Ուսումնասիրվող տարածքում գրունտային ջրերը ըստ ֆոնդային տվյալների գտնվում են 10. Օմ –ից ցածր հորիզոններում:

Գործունեության տարածքում բացակայում են մակերևութային ջրային հոսքերը: Գործունեության ենթակա տարածքը Սևանա լճից գտնվում է 7,5 կմ հեռավորության վրա, ուստի գործունեության իրականացումը լճի վրա ազդեցություն չի ունենալու:

Գործունեության իրականացման հետևանքով ջրային ռեսուրսների աղտոտում չի նախատեսվում, քանի որ բուն գործունեության տարածքում բացակայում են գրունտային և մակերևութային ջրահոսքերը: Ամենամոտ մակերևութային ջրային ռեսուրսը Հրազդան գետն, որը գործունեության ենթակա տարածքից գտնվում է 5կմ հեռավորության վրա: Գործունեությունը շինարարության և շահագործման փուլերում իրականացվելու է ցանկապատված տարածքում, ինչպես նաև հաշվետվությունում նախատեսվում են ջրային ռեսուրսների պահպանմանն ուղղված միջոցառումները, որը կբացառի գործունեության իրականացման հետևանքով հնարավոր ազդեցությունները:

Շինարարական աշխատանքների ժամանակ աշխատողների համար խմելու ջուրը բերվելու է պատրաստի վիճակում՝ շշերով և բալոններով՝ ըստ կարիքի: Ջրցանի և տեխնիկական նպատակով օգտագործվելու է տեխնիկական ջուր, որը տարածք է բերվելու ջրցան մեքենաներով՝ պայմանագրային հիմունքներով՝ ըստ պահանջի: Տեխնիկական ջրի մատակարարման պայմանագիրը կկնքվի գործունեության իրականացման շինարարության փուլում՝ համապատասխան լիցենզիա ունեցող ֆիզիկական կամ

իրավաբանական անձի հետ, հստակեցնելով ջրի մատակարարման աղբյուրը:

**Կեղտաջրերի հեռացում.** շինարարության փուլում շինարարության ընթացքում առաջացած կենցաղային և շինարարական հոսքաջրերի հեռացման համար կտեղադրվի շարժական 1 հատ 1x1,5 չափերի բիոզուգարան, որի սպասարկումը շինարարության փուլում կատարվելու է մասնագիտացված ծառայությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով:

Նախատեսվող գործունեության և հարակից տարածքներում մակերևութային ջրային հոսքերի բացակայությամբ պայմանվորված՝ արևային կայանի շինարարության փուլում մակերևութային և գրունտային ջրերի բաշխվածության փոփոխության չի ենթարկվելու, ուստի արևակայանի շինարարության ընթացքում ջրային ռեսուրսների վրա ազդեցությունները բացակայում են:

**Շահագործման փուլում** ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր ազդեցություն չի կանխատեսվում:

#### **11.4 Կենսաբազմազանություն.**

Արևակայանի և ենթակայանի կառուցման տարածքը էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների հողեր են՝ հողատեսքը էներգետիկայի: Տարածքն անտառածածկ չէ, բացակայում է ծառաթփային բուսականությունը, տեղ -տեղ առկա է խոտածածկ: Իսկ Օդային գծի տարածքները համայնքային գյուղնշանակության հողեր են, գործառնական նշանակությունը՝ այլ հողատեսքեր: ՕԳ-ի տարածքը բարձրադիր, քարքարոտ և բլրային տարածքներ են և պիտանի չեն գյուղատնտեսական նպատակներով օգտագործման համար:

Գործունեության տարածքում բացակայում են ՀՀ Կարմիր գրքերում գրանցված բուսատեսակները և կենդանատեսակները, քանի որ գործունեության ենթակա տարածքներն արդեն ենթարկվել են մարդածին ազդեցությանը՝ օգտագործվել են որպես արոտավայր:

Կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչները համեմատաբար պակաս ազդեցության կենթարկվեն՝ պայմանավորված կենդանիների շարժունակությամբ:

Շինարարության ընթացքում՝ տեխնիկական միջոցների աղմուկի մակարդակի ավելացման պատճառով որոշ տեսակներ հնարավոր է հեռանան այդ տարածքներից, սակայն դա կունենա ժամանակավոր բնույթ, հետագայում հնարավոր է վերադառնան իրենց նախկին տարածքները:

Գործունեության ենթակա տարածքը գտնվում է «Սևան»ԱՊ-ից 6,8կմ հեռավորության վրա, ուստի նախատեսվող գործունեությանը ազգային պարկի կենսաբազմազանության վրա ազդեցություն չունի:

Հաշվետվությունում նախատեսվում են բնապահպանական միջոցառումներ՝ ուղղված կենսաբազմազանության պահպանությանը:

**Շահագործման փուլում՝** Արևային էլեկտրակայանի կառուցման արդյունքում տարածքի մի մասը ծածկվում է արևային մոդուլներով և ստվերվում է հողի զգալի մասը: Արևային էլեկտրակայանի մոդուլները զբաղեցնում են տարածքի 25-30 տոկոսը, միաժամանակ մասնակիորեն ստվերելով այդ հատվածները: Ըստ արևակայանի վերաբերյալ միջազգային հաշվետվությունների՝ մասնակիորեն լուսավորված

տարածքներում հնարավոր է ստեղծվի բուսականություն, նաև նոր համակեցություն, պահպանելով նաև բուսատեսակների առկա տեսակային կազմը:

Ստեղծված էկոհամակարգի վրա որոշակի ազդեցություն է թողնելու նաև հողի խոնավության նոր ռեժիմը, որը հետևանք է լինելու մթնոլորտային տեղումներից առաջացող խոնավության անհամաչափ բաշխում՝ Արևային մոդուլներով ծածկված տարածքի տեղումները ցած հոսելով մոդուլների ցածր եզրից՝ բաշխվելու են տարբեր ձևով, սակայն դրանք կենսաբազմազանության առումով էական փոփոխություն չեն կարող առաջացնել: Ուստի կենսաբազմազանության վրա բացասական ազդեցություններ չեն կանխատեսվում, դրանք առավել քան դրական միտում են ունենալու:

### 11.5 Թափոններ.

Շինարարության փուլում առաջանալու են թափոններ՝ շինադրի և կենցաղային աղբի, օգտագործվող նյութերի մնացորդների, յուղոտված լաթերի տեսքով:

Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006թ.-ի դեկտեմբերի 25-ի՝ «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների ցանկի» N430-Ն և 2006թ. հոկտեմբերի 26-ի «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գոյացող արտադրության /այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման/ և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 342-Ն հրամանների գործունեության արդյունքում առաջացող թափոնները պատկանում են 3-5-րդ դասերին:

Առաջանալու է.

- մալուխների, հաղորդալարերի մնացորդներ՝ կտորների տեսքով սև մետաղներ պարունակող թափոններ(ծածկագիր՝ 35131200 01 995)՝10կգ, չտեսակավորված այլումինի ջարդոն (ծածկագիր՝ 35310101 01 99 5)՝3կգ և օգտագործման համար ոչ պիտանի չաղտոտված պղնձե հաղորդալար (ծածկագիր՝ 3531030501013)՝4կգ թափոնների տեսքով:
- Յուղոտված լաթեր (4-րդ 58200600 01 01 4) 2կգ/տարի:
- Շինարարական նյութերի մնացորդներ/ներառյալ շարքից դուրս եկած մեկուսիչներ/, գործունեության ընթացքում առաջացած շինարարական աղբի տեսքով (վտանգավորության դաս IV դաս, ծածկագիր՝ 91200601 01 00 4)՝ 35մ<sup>3</sup> ծավալով:
- Փորման աշխատանքների ընթացքում առաջացած վտանգավոր նյութերով չաղտոտված հող» (ծածկագիրը՝ 31401100 08 99 5)՝ 400 մ<sup>3</sup>:
- Կազմակերպությունների կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբ՝ (ծածկագիր՝ 91200400 01 00 4) 4200կգ/տարի քանակով:

Կենցաղային աղբի հաշվարկները.

Կենցաղային աղբի ծավալը հաշվարկվում է հետևյալ բանաձևով.

$$M=n*m$$

m – 1 հերթափոխում կենցաղային աղբի քանակը մեկ մարդու հաշվով՝ 120կգ/տարի

n – աշխատողների թիվն է/ըստ ամենաձանրաբեռնված հերթափոխի/, հետևաբար,

$$M=35*120=4200\text{կգ/տարի կամ }10,1\text{կգ/օր/ըստ աշխատանքային օրերի թվի՝ }416\text{օր/}$$

**Շահագործման փուլ.** Արևակայանի և տրանսֆորմատորային ենթակայանի շահագործման ընթացքում՝ հնարավոր վթարների կամ ենթակայանի վերանորոգման ժամանակ կառաջանան վտանգավոր թափոններ: Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006թ.-ի դեկտեմբերի 25-ի՝ «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների ցանկի» N430-Ն և 2006թ. հոկտեմբերի 26-ի «Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գոյացող արտադրության /այդ թվում՝ ընդերքօգտագործման/ և սպառման թափոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 342-Ն հրամանների հնարավոր առաջացող թափոններն են.

- Հալոգեններ, պոլիքլորացված դիֆենիլներ և տերֆենիլներ չպարունակող քանեցված տրանսֆորմատորային յուղեր (3-րդ դաս՝ 54100207 02 033)՝ 5,3 մ<sup>3</sup> ծավալով: Թափոնի առաջացման հնարավոր քանակը պայմանավորված է տրանսֆորմատորներում յուղերի քանակությամբ:

- Յուղոտված լաթեր (4-րդ 58200600 01 01 4)՝ 2կգ/տարի քանակով:

- Ասֆալտ-բետոնե խառնուրդի մնացորդներ (4-րդ դաս՝ 31401200 01 00 4)՝ 2,5մ<sup>3</sup>/վթար:

- Յուղերով աղտոտված ավազ (յուղի պարունակությունը 15%-ից ավել (3-րդ դաս՝ 31402303 04 03 3)- 4,9մ<sup>3</sup> :

- Քիչ քանակությամբ մալուխների, հաղորդալարերի մնացորդների թափոններ՝ կտորների տեսքով սև մետաղներ պարունակող թափոններ(ծածկագիր՝ 35131200 01 995)՝ 20կգ օգտագործման համար ոչ պիտանի չաղտոտված այլումինե հաղորդալար (ծածկագիր՝ 35310105 01 99 5)՝ 10կգ և օգտագործման համար ոչ պիտանի չաղտոտված պղնձե հաղորդալար (ծածկագիր՝ 35310305 01 013)՝ 5կգ քանակներով և այլն:

Շրջակա միջավայրի վրա թափոնների ազդեցությունը մեղմելու նպատակով հաշվետվության կառավարման պլանով նախատեսվում են բնապահպանական միջոցառումներ:

#### **11.6 Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ**

ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության Ինստիտուտի կողմից կատարվել է գործունեության և հարակից տարածքների ուսումնասիրություն, համաձայն որի, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գեղամավան համայնքի վարչական սահմաններում «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից արևային ֆոտովոլտային էներգակայան կառուցելու համար նախատեսված ընդհանուրը՝ 7.52635 հա մակերեսով տարածքը պատմա-մշակութային միավորների վրա հնաարավոր բացասական ազդեցության տեսանկյունից ռիսկեր չունի, քանի որ այստեղ պատմա-մշակութային միավորներ չեն փաստագրվել:





Գործունեության ենթակա և հարակից տարածքներում բացակայում են նաև բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, արգելավայրերը: Ամենամոտ հատուկ պահպանվող տարածքը Սևան ազգային պարկն է, որը գտնվում է գործունեության տարածքից 6.8կմ

հեռավորության վրա: Ուստի վերջիններիս վրա հնարավոր ազդեցությունների մեղմմանն ուղղված միջոցառումներ չեն նախատեսվում:

Միաժամանակ շինարարական աշխատանքների ընթացքում որևէ հնագիտական շերտի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքներն անմիջապես դադարեցվելու են և տեղեկացվելու են համապատասխան պետական մարմնին (Պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչությանը)՝ համաձայն ՀՀ գործող օրենսդրության հետագա գործողությունները կազմակերպելու համար: Շինարարական աշխատանքները հնարավոր կլինի շարունակել միայն համապատասխան թույլտվության տրամադրման դեպքում:

### **11.7 Էկոլոգիապես զգայուն տարածքներ.**

Գործունեության վայրը չի առնչվում՝ վայրի բնության կամ այլ արգելոցի, ազգային զբոսայգու կամ միջազգային նշանակության այլ տարածքների հետ, ուստի որևէ ազդեցություն չի կանխատեսվում:

### **11.8 Աղմուկ և թրթռում.**

Ներկայացվող տեղանքում աղմուկի և տատանումների մակարդակը ցածր է, քանի որ բացակայում են աղմուկ առաջացնող արտադրություններ: ՀՀ-ում աղմուկի մակարդակը կանոնակարգվում է համաձայն՝ ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2002թ. մարտի 6-ի՝ «ԱՂՄՈՒԿՆ ԱՇԽԱՏԱՏԵՂԵՐՈՒՄ, ԲՆԱԿԵԼԻ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԵՆՔԵՐՈՒՄ ԵՎ ԲՆԱԿԵԼԻ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՄԱՆ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐՈՒՄ» N2-III-11.3 ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ N 138 և ՀՀ Քաղաքաշինության նախարարի 2014թ. մարտի 17-ի՝ ՀՀԾՆ 22-04-2014 «ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՂՄՈՒԿԻՑ» ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2001 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Ի N 82 ՀՐԱՄԱՆՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ N79-Ն հրամանների պահանջներին համապատասխան:

Ավտոմեքենաների և սարքավորումների աշխատատեղերում աղմուկի մակարդակը 80 դԲ (A) գերազանցելու դեպքում աշխատողները պետք է օգտագործեն անհատական պաշտպանական միջոցներ (գլխարկներ, ականջակալներ և այլն): Բնակավայրերի համար աղմուկի սահմանված թույլատրելի մակարդակը ցերեկային ժամերի համար կազմում է 55 դԲ (A), կամ ֆոնային մակարդակի ոչ ավել քան 3 դԲ (A) ավելացում: Հաշվի առնելով շինարարական աշխատանքների կարճաժամկետ բնույթը, աշխատակիցների վրա աղմուկի ազդեցությունը կրելու է կարճատև և ժամանակավոր բնույթ:

Շինարարության ընթացքում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը կապված է լինելու շինարարական տեխնիկայի, սարքավորումների և տրանսպորտային միջոցների աշխատանքի հետ:

Արևային էլեկտրակայանի շինարարության ընթացքում բնակավայրերին կամ առանձին բնակելի տներին, աղմուկի մակարդակը չի կարող հասնել, հաշվի առնելով բնակավայրերից ունեցած հեռավորությունը՝ Գեղամավան՝ 2,7 կմ և Գազարինը՝ 218,5 մ:

Միաժամանակ համապատասխան բնապահպանական միջոցառումների կիրառման դեպքում շինարարական աղմուկի և թրթռումների մակարդակը գործունեության և շինհրապարակին հարակից տարածքներում շատ ցածր կլինի ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված նորմերից:

**Շահագործման փուլում** Հաղորդալարերի վիբրացիա տեղի չի ունենում, քանի որ տարեկան միջին ջերմաստիճանի դեպքում, հաղորդալարերում մեխանիկական լարվածությունները չեն գերազանցում  $4.5 կգ/մ^2$ , իսկ ճոպանում  $18.0 կգ/մ^2$ , հետևաբար հաղորդալարերի և ճոպանների համար վիբրացիայի մարիչներ չեն պահանջվում: Որոշակի աղմուկ կնկատվի ենթակայանի մոտ, սակայն այն կլինի ոչ էական, քանի որ արևակայանի տարածքը գտնվում է բնակավայրերից հեռու՝ համապատասխան նորմերի սահմաններում, ուստի աղմուկի մակարդակը չի կարող ազդեցություն ունենալ բնակչության վրա:

### **Էլեկտրական և մագնիսական դաշտ:**

Արևակայանը, ենթակայանը նախագծվել են ՀՀ և միջազգային ստանդարտներին համապատասխան::

Արևային կայանի շինարարությունը և շահագործումը կատարվելու է ՀՀ կառավարության 2023 թվականի ապրիլի 21-ի «ԷԼԵԿՏՐՍԵՂԱԿԱՅԱՆՔՆԵՐԻ ՍԱՐՔՎԱԾՔԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐ» N 592-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան:

### **11.9 Արտակարգ իրավիճակներ.**

Շինարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում հնարավոր են արտակարգ իրավիճակների և աշխատանքի անվտանգության հնարավոր ռիսկերի առաջացում՝ կապված

- բնական աղետների(երկրաշարժ, սողանք, ջրհեղեղ և այլն) և անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների փոփոխության (քամու ուժեղացում, փոթորիկ),
- հրդեհների առաջացման, հեղուկ նյութերի արտահոսքի,
- աշխատողների վնասվածքների և շահագործվող տեխնիկայի վթարների հետ:

Համաձայն կատարված «Հայր և որդի Տիտիզյաններ»ՍՊԸ-ի ուսումնասիրությունների՝ գործունեության ենթակա տարածքում ֆիզիկաերկրաբանական վտանգավոր երևույթներն՝ ինչպիսիք են կարստը, սողանքը, քարաթափությունը, փլուզումը և այլն, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ, տվյալ տարածքում բացակայում են:

Հաշվի առնելով շինարարական աշխատանքների կարճաժամկետ բնույթը և հեռավորությունը բնակավայրերից, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունները կլինեն շատ ցածր:

**Շահագործման փուլում** արտակարգ իրավիճակ կարող է ստեղծվել.

- հնարավոր հրդեհային իրավիճակների,
- կլիմայական և այլ երևույթների (երկրաշարժ, քամի և այլն) դեպքում:

Արտակարգ իրավիճակների և անվտանգությունն ապահովելու նպատակով տարածքն ապահովված է լինելու հակահրդեհային վահանակներով, օդափոխության և հակահրդեհային համակարգերով, տեսահսկման այլ ազդանշանային սարքերով:

Արտակարգ իրավիճակների և անվտանգության ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով նախատեսվում են բնապահպանական միջոցառումներ:

Արտակարգ իրավիճակների ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով հաշվետվությունում նախատեսվում են բնապահպանական միջոցառումներ:

**11.10 Մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը./Աշխատանքի կազմակերպում և անվտանգություն/.**

Գործունեության իրականացման ընթացքում հնարավոր են մարդու առողջությանը և աշխատանքի անվտանգությանը սպառնացող վտանգներ՝ կապված հետևյալ ռիսկերի հետ.

- ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված՝ էներգետիկայի, քաղաքաշինական, առողջապահական, բնապահպանական և այլ նորմերի խախտման,
- ոչ բավարար աշխատանքային պայմանների,
- թափոնների հավաքման, կուտակման, տեղափոխման,
- օգտագործվող հեղուկ նյութերի օգտագործման, պահպանման, տեղափոխման,
- շինտեխնիկայի շահագործման,
- արտակարգ իրավիճակների առաջացման,
- շինարարության ընթացքում մարդու անվտանգությանը, առողջությանը սպառնացող այլ երևույթների հետ:

Շինարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում հնարավոր են աշխատողների աշխատանքի անվտանգության և մարդու առողջության հետ կապված հնարավոր ռիսկերի առաջացում՝ կապված հրդեհների, հեղուկ նյութերի արտահոսքի, աշխատողների վնասվածքների և տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցների շահագործման ընթացքում հնարավոր վթարների հետ, որից խուսափելու համար անհրաժեշտ է աշխատանքի ճիշտ կամակերպում և աշխատանքի ընթացքում անվտանգության պահպանում:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում մարդու առողջության և անվտանգության վրա անմիջական ազդեցությունը կապված է նաև էլեկտրահարման, սանիտարական իրավիճակի և այլ գործոնների հետ: Պոտենցիալ վտանգ առողջության և անվտանգության համար կարող է առաջանալ խմելու ջրի և սննդամթերքի որակի (աղտոտման) պատճառով:

Շինարարության ամբողջ ընթացքում անհրաժեշտ է ապահովել բժշկական միջոցների բավարար քանակը, ջրի և սննդամթերքի որակի, դրանց տեղափոխման հիգիենիկ պայմաններն ու անվտանգությունը:

Կայանի կառուցման փուլում պահպանվելու են մարդկանց կյանքի և առողջության ապահովման պայմանները:

**Շահագործման փուլում** Արևակայանի, ենթակայանի և օդային գծի անվտանգության գոտու ապահովումը նախատեսված է ոլորտին առնչվող ՀՀ օրենքների, կառավարության որոշմների, տեխնիկական կանոնակարգերի, Առողջապահության նախարարության հրամանների պահանջներին համապատասխան:

Մարդու առողջության և աշխատանքի անվտանգության ռիսկերը նվազեցնելու նպատակով հայտի կառավարման պլանով նախատեսվում են միջոցառումներ, ուղղված՝ մարդու առողջության և աշխատանքի անվտանգության պահպանմանը:

**11.11 Սոցիալական.**

Գործունեությունն իրականացվելու է ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի

Գեղամավանն Օաղկունք բնակավայրերի վարչական տարածքներում: Նախատեսվող արևակայանը և ենթկայանը կառուցվելու են Գեղամավան բանակավայրի վարչական տարածքում, որտեղ հողի նպատակային նշանակությունը էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների է, գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ էներգետիկայի: Իսկ կառուցվող օդային գիծն անցնելու է Գեղամավան և Խակունք բնակավայրերի վարչական տարածքներով՝ համայնքային հողերով:

Գործունեության իրականացումը բնակիչներից հողային տարածքների ձեռք բերման, հողերի օտարման խնդիրներ չի առաջացնելու: Նոր ենթակառուցվածքներ չեն նախատեսվում, գործունեության վայր մոտենալու համար օգտագործվելու են գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհը: Նախատեսվող գործունեությունը համահունչ է «Հայաստանի հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի 2017-2025 թվականների ռազմավարական զարգացման ծրագիր»-ի դրույթներին:

Գործունեության իրականացումն արոտավայրերի սահմանափակում չի առաջացնելու, քանի որ գործունեության տարածքի հողի նպատակային նշանակությունը փոխվել է, քանի որ տարածքը նախկինում օգտագործվել է որպես արտադրական տարածք: Էլեկտրահողորդման գծի ուղեգիծն անցնում է ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան խոշորացված համայնքի Օաղկունք և Գեղամավան գյուղերի համայնքային՝ չմշակվող հողերով: Արդյունքում մշտական օտարվելու է 2 հենարանի համար 86.0մ2 մակերեսով արոտավայր և 106.0մ2 մակերեսով վարելահող՝ 3 հենարանի համար: Հողերի օտարումը կատարվել է համայնքի համաձայնությամբ, այն էական ազդեցություն չի ունենա համայնքի բնակչության համար, քանի որ նշված տարածքները չեն օգտագործվել բնակիչների կողմից:

Շինարարության փուլում բացվելու է նոր աշխատատեղեր՝ 35 մարդու համար, որից 30 նավորներ, 5-ը՝ ինժեներա-տեխնիկական անձնկազմ:

Արևային կայանի կառուցումը նախատեսում է որոշակի սոցիալական ազդեցություններ՝ կապված մեքենաների տեղաշարժի հետ.

- Աշխատանքների իրականացման ընթացքում՝ կից գտնվող արոտավայրերին, ճանապարհին հնարավոր խոչընդոտներ:
- Բնակչությանը պատճառվող անհանգստություն՝ մեքենաների և շինարարական տեխնիկայի տեղաշարժից:
- Դրական սոցիալական ազդեցությունները կապված կլինեն տարածքում նոր ծառայությունների և ենթակառուցվածքների ստեղծման և նոր աշխատատեղերի բացման հետ:

Հաշվի առնելով շինարարական աշխատանքների կարճաժամկետ բնույթը և հեռավորությունը բնակավայրերից, ազդեցությունները կլինեն շատ ցածր:

**Շահագործման փուլում** Արևային կայանի կառուցման հետևանքով բացասական սոցիալական ազդեցություններ չեն նախատեսվում:

Լինելու են դրական սոցիալական ազդեցություններ, այն կնպաստի.

- Հայաստանի հանրապետությունում ներմուծվող էներգառեսուրսներից կախվածության նվազմանը, կանաչ էներգիայի զարգացմանը:
- Համայքում նոր ծառայությունների և ենթակառուցվածքների ստեղծմանը:
- Մարզի և համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը:

Շահագործման փուլում մոնիթորինգ իրականացնելու նպատակով ընդգրկվելու են 4-6 աշխատողներ, որոնք աշխատելու են հերթափոխային գրաֆիկով:

Ներգրավվելու են հիմնականում համայնքի բնակիչները, որոնք տարածք են հասնելու սեփական տրանսպորտային միջոցներով:

Բացի այդ Նախաձեռնողը նախատեսում է մասնակցություն ունենալ համայնքի զարգացման ծրագրերին, անհրաժեշտության դեպքում համայնքի բյուջե փոխանցել ֆինանսական միջոցներ, որոնք կնպաստեն վերջինիս սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավմանը:

#### **11.12 Լանդշաֆտ և Բարեկարգում.**

Գործունեության իրականացումն առաջացնելու է լանդշաֆտի լրացուցիչ ծանրաբեռնվածություն: Սակայն այն չի ունենալու տեսողական ազդեցություն, քանի որ գործունեության տարածքը գտնվում է բնակավայրերից դուրս:

Շինարարության փուլում լանդշաֆտի որոշակի փոփոխություններ կառաջանան պայմանավորված հողային աշխատանքներով, որոնք լինելու են ժամանակավոր:

Արևակայանի և օդային գծի կառուցման արդյունքում տեղի կունենա լանդշաֆտի փոքրածավալ փոփոխություն՝ պայմանավորված տարածքում արևային մոդուլների և ՕԳ-ի հենասյուների տեղադրումով: Լանդշաֆտի փոփոխությունը տեսանելի չի լինի բնակավայրերից՝ հեռավորության պատճառով: Իսկ ավտոճանապարհներից պատկերների փոփոխությունը էական չի լինի:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում, թափոնների և վտանգավոր նյութերի հեռացում, բոլոր ժամանակավոր կառույցների ապամոնտաժում, ճանապարհների կարգաբերում: Կատարվելու է փոսերի, հենասյուների եզրային մասերի լիցք՝ հողային զանգվածով, իսկ վերին մասը ծածկվելու է բուսահողով:

### **12.Շրջակա միջավայրի, մարդու առողջության վրա վնասակար ազդեցությունների բացառմանը, նվազեցմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումները /Բնապահպանական կառավարման պլան/**

Շրջակա միջավայրի պահպանման և վերջինիս բաղադրիչների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները մեղմելու նպատակով նախատեսվում են բնապահպանական մի շարք միջոցառումներ, որոնք կապված են լինելու արևային կայանի և ենթակայանի կառուցման ընթացքում օդային ավազան արտանետումների, հողային և ջրային ռեսուրսների աղտոտման, ինչպես նաև տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների աշխատելու ընթացքում հողային և ջրային ռեսուրսների մեջ վտանգավոր նյութերի՝ յուղերի հնարավոր ներթափանցման, թափոնների կառավարման, օդային գծի անցկացման տարածքի կենսաբազմազանության պահպանման հետ, իսկ

շահագործման փուլում՝ կայանի անվտանգ շահագործման հետ: ՇՄԱԳ հաշվետվությունում նշված բնապահպանական միջոցառումների, մոնիթորինգի ծրագրի, արտակարգ իրավիճակներում միջոցառումների պատշաճ իրականացման միջոցները ներկայացվում է նաև Բնապահպանական կառավարման պլանով՝ աղյուսակային տեսքով:

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների մեղմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների ճիշտ կիրառման արդյունքում գործունեության իրականացման հետևանքները շրջակա միջավայրի վրա կլինեն նվազագույնը:

## **Շինարարության և շահագործման փուլեր.**

### **12.1. Օդային ավազան.**

Օդային ավազան արտանետումների քանակը մեղմելու, մթնոլորտային օդի որակի վրա հնարավոր ազդեցությունը կրճատելու նպատակով նախատեսվում է.

- արևակայանի, ենթակայանի, օդային զծի շինարարական աշխատանքների և ճանապարհների շահագործման ընթացքում կատարել գրունտի խոնավեցում, անհրաժեշտության դեպքում՝ ճանապարհների ջրցան: Ջրցանը կատարվելու է ջրցան մեքենայով՝ չոր և շոգ եղանակներին,

- գործունեության վայր շինանյութերի տեղափոխումը կատարել փակ ծածկ ունեցող

- մեքենաներով, կամ նյութերը տեղափոխող մեքենաները փակել անջրթափանց թաղանթով,

- տարածքում նյութերը պահել ծածկված վիճակում՝ անջրթափանց թաղանթով կամ ժամանակավոր ծածկի տակ,

- շինարարական տեխնիկան և տրանսպորտային միջոցներն օգտագործել միայն սարքին վիճակում, իրականացնել ստուգումներ՝ պարբերաբար,

- բացառել թափոնների այրումը բաց տարածքներում:

Շահագործման փուլում օդային ավազանի վրա հնարավոր ազդեցություն չի կանխատեսվում:

### **12.2. Հողային ռեսուրսներ.**

Հողային ռեսուրսների աղտոտումից պահպանելու նպատակով նախատեսվում է .

- հողի բերրի շերտը կհանվի և կպահվի համաձայն՝ ՀՀ կառավարության 02.1.2017թ. «Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու և ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 20-ի թիվ 1026-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1404-Ն որոշման պահանջներին համապատասխան,

- բերրի շերտը հանելու, պահեստավորելու և պահպանելու ընթացքում ձեռնարկվում են միջոցներ, որոնք բացառում են դրա որակական հատկանիշների վատթարացումը:

- նախքան բերրի շերտի հանելը՝ հողի մակերեսը կմաքրվի խոշոր քարերից, թփերից, կոճղերից,

- հողի բերրի շերտը օգտահանվելու է, հեռացվելու են ապարները, պահեստավորվելու է առանձին,

- ջրային և հողմնային հողատարումից զերծ պահելու համար պահեստավորված հողաթմբերը ծածկել խոտաբույսերով կամ հողաթմբերի ամրացնել, ծածկել անջրթափանց թաղանթով,

- արևակայանի և ենթակայանի կառուցման փուլում հանվող հողային զանգվածը կուտակել տարածքում՝ ծածկելով անջրթափանց թաղանթով,

- օդային գծի անցկացման աշխատանքների ժամանակ հանվող հողային զանգվածը կուտակել անմիջական հորատանցքերի հարևանությամբ՝ ծածկված վիճակում,

- հողային զանգվածն օգտագործվելու է անմիջապես տեղում՝ հետլցման և տարածքի բարեկարգման համար, իսկ ավելցուկային հողային զանգվածը կհանձնվի համայնքին՝ սեփական կարիքների համար օգտագործելու նպատակով,

- ճանապարհի ջրցանը և գրունտի խոնավեցումը կատարել այնպես, որպեսզի չառաջանան մակերևութային հոսքաջրեր,

- շինարարության ընթացքում կօգտագործվեն գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհները,

- շինարարական նյութերը տարածք կբերվեն օգտագործումից առաջ, կտեղադրվեն հատուկ տակդիրների, իսկ շինարարական տեխնիկան կայանվելու է շինհրապարակի առանձնացված տեղերում:

- շինարարական տեխնիկայի, լիցքավորումը և սարքավորումների վերանորոգումը կատարել գործունեության տարածքից դուրս՝ հատուկ մասնագիտացված կետերում:

**Շահագործման փուլում հողային ռեսուրսների պահպանման նպատակով նախատեսվում է.**

- հնարավորինս պահպանել գործունեության վայրում՝ ազատ տարածքում խոտածածկ հատվածները,

- Օդային գծի կառուցման ավարտից հետո՝ անմիջապես իրականացնել համայնքային հողերի վերականգնում:

### **12.3 Ջրային ռեսուրսներ.**

Գործունեության իրականացման շինարարության փուլում ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունները մեղմելու կամ կանխարգելու, նպատակով նախատեսվում է.

- գործունեության իրականացման ընթացքում աշխատողների համար կմատակարարվի խմելու որակի ջուր՝ բերովի(շէրով),

- աշխատողների կենցաղային կարիքները հոգալու, ինչպես նաև հրդեհաշիջման նպատակով ենթակայանի տարածքում կդեղադրվի 1 հատ՝ 0,5տ տարողության ջրի բաք,

- շինհրապարակում կտեղադրվի 1 հատ 1,1մ<sup>3</sup> չափերի տարողության պլաստմասե տարա՝ պարզարան՝ շինարարական հոսքաջրերի, ինչպես նաև անձրևաջրերի հեռացման և հավաքման նպատակով,

- ճանապարհների ջրցանն իրականացվելու է տարվա չոր եղանակներին՝ ըստ անհրաժեշտության,



- ջրցանի և փոշենստեցման, մեքենաների անիվների լվացման համար կօգտագործվի տեխնիկական որակի ջուր, որը բերվելու է ավտոնոմացիայի տեղում՝ պայմանագրային հիմունքներով, կամ օգտագործվելու է պարզարանի ջուրը,

- պարզարանում առաջացած նստվածքը կտեղափոխվի աղբավայր՝ պայմանագրային հիմունքներով,

- շինհրապարակում տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների լվացումից առաջացած շինարարական հոսքաջրերը կուղղորդվեն տարածքում տեղադրված բիոզուգարան,

- շինարարական տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների սպասարկումը կատարել համայնքում գործող մասնագիտացված կետերում,

- շինարարության համար անհրաժեշտ բետոնախառնուրդը բերվելու է պատրաստի վիճակում մասնագիտացված կազմակերպությունների բետոնախատնիչ մեքենաներով՝ ըստ պահանջի,

- բետոնի լցվածությունը պետք է լինի վերահսկելի՝ ճանապարհներին բետոնանյութի արտհոսքը կանխելու նպատակով:

**Կեղտաջրեր.** Շինարարության ընթացքում առաջացած կենցաղային և շինարարական հոսքաջրերի շրջակա միջավայրի աղտոտման կանխարգման նպատակով նախատեսվում է.

- կտեղադրվի 1 հատ 1x1.5 չափերի բիոզուգարան,
- բիոզուգարանի մաքրումը կատարվելու է լիցենզիա ունեցող մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով,
- շինաշխատանքները կատարել ցանկապատված տարածքում՝ մակերևութային ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր ազդեցությունը կանխարգելելու նպատակով:

**Շահագործման փուլ.** Ջրային ռեսուրսների պահպանման համար նախատեսվում է.

- աշխատողների համար խմելու ջուրը բերել պատրաստի վիճակում՝ շշերով,
- աշխատողների կենցաղային և սանիտարական կարիքները հոգալու նպատակով կտեղադրվի սանհանգույց (բիոզուգարան),
- բիոզուգարանի մաքրումը կատարել մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով,
- արևային կայանի վահանակների մաքրումը կկատարվի բերովի տեխնիկական ջրով՝ պայմանագրային հիմունքներով, որի համար կտեղադրվի 500լ տարողության փակ բաք:

#### 12.4 Կենսաբազմազանություն.

Գործունեության իրականացման ընթացքում բուսական և կենդանական աշխարհին հնարավոր ազդեցություններից զերծ պահելու համար նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքներն իրականացնել բացառապես ցերեկային ժամերին՝ տարածքում հնարավոր գոյություն ունեցող որոշ կենդանիների կենսակերպի վրա ազդեցությունից խուսափելու համար,

- խախտված հողաբուսաշերտի հնարավորինս արագ վերականգնում՝ տարածքում կենդանական աշխարհի տեղաշարժը չխաթարելու նպատակով:

**Շահագործման փուլ.** Կենդանական աշխարհին չվնասելու համար նախատեսվում է.

- հնարավորինս նվազեցնել տարածքի գիշերային լուսավորությունը՝ կենդանիների որոշ տեսակների բնականոն վարքին չխանգարելու նպատակով,

- խախտված հողաշերտի հնարավորինս արագ վերականգնում՝ տարածքում կենդանական աշխարհի տեղաշարժը չխաթարելու նպատակով:

## 12.5.Թափոններ.

Շինարարության փուլում թափոնների հնարավոր ազդեցությունները շրջակա միջավայրի վրա մեղմելու նպատակով նախատեսվում է.

- խուսափել տարածքում վտանգավոր նյութերի և մետաղական թափոնների կուտակումից,

- մետաղական մասերի և նյութերի մնացորդները հանձնվելու են համապատասխան լիցենզավորված կազմակերպություններին, դրանց հետագա վերամշակման կամ օգտագործման համար,

- շինարարական թափոնները՝ շինադր, բետոնի մնացորդներ, կհավաքվեն պարկերի մեջ և կտեղափոխվեն համայնքի կողմից հատկացված վայր, քանի որ տարածաշրջանում չկան կազմակերպված սանիտարական աղբավայրեր, անհրաժեշտ քանակի դեպքում կհանձնվեն շինարարական ընկերություններին,

- ենթակայանի տարածքում կենցաղային աղբը հավաքել համապատասխան աղբարկղերում, տեղափոխել աղբավայր՝ համայնքապետարանի համաձայնությամբ,

- շինարարության ժամանակ առաջացած աղտոտված լաթերը, պարկերը հանձնվելու են թափոնների ջերմային վնասագերծում կատարող կազմակերպություններին կամ խառնվելու են կենցաղային աղբի հետ 1/10 հարաբերակցությամբ և տեղափոխվելու են աղբավայր:

**Շահագործման փուլ.** Ենթակայանի տարածքում հնարավոր վթարների կամ վերանորոգման ժամանակ հողային ռեսուրսների մեջ տրանսֆորմատորային յուղի հնարավոր արտահոսքերը կանխելու նպատակով նախատեսվում է.

- կառուցել 1 հատ 5,3մ<sup>3</sup> տարողության բետոնյա յուղընդունիչ (հոր)՝ 2,82x1.90x1մետր չափսերով տրանսֆորմատորներից յուղի հեռացման նպատակով:

- հնարավոր վթարների դեպքում յուղընդունիչում հավաքված յուղը, յուղոտված լաթերը և յուղային նյութեր պարունակող այլ մասերը հեռացվելու և հանձնվելու են համապատասխան վերամշակող կազմակերպություններին,

- հալոգեններ, դիֆենիլներ և տերֆենիլներ չպարունակող բանեցված տրանսֆորմատորային յուղերը հավաքվելու է համապատասխան տարրաների մեջ և հանձնվելու է մասնագիտացված վերամշակող կազմակերպություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով,

- հնարավոր արտահոսքերի դեպքում կիրառվելու են spill kit կոչված ներծծիչ կտորներ, որոնք հնարավորություն են տալիս արագ ներծծելու յուղային զանգվածը,

-կատարել կուտակվող թափոնների հաշվառում, գրանցում՝ համաձայն Կառավարության 14 սեպտեմբերի 2006թ N 1343-N որոշման պահանջներին համապատասխան,

- ասֆալտ-բետոնե խառնուրդի մնացորդները հանձնվելու է ասֆալտապատող ընկերություններին,

- յուղերով աղտոտված ավազը հանձնվելու է մասնագիտացված ընկերություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով,

- սև և գունավոր մետաղի ջարդոնը հանձնվելու է մասնագիտացված կազմակերպություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով:

Արևակայանի շահագործման ընթացքում առաջանալու են նաև վնասված վահանակներ և այլ խոտանված մասեր, որոնք կուտակվելու են տարածքում՝ 7մ<sup>2</sup> մակերեսով փակ պահեստային շենքում՝ շարժական մետաղական վագոն-տնակում՝ մինչև համապատասխան կազմակերպություններին հանձնելը: Արևային կայանի ներկրված պանելներն ունեն 10 տարվա օգտագործման երաշխիք, համաձայն որի շարքից դուրս եկած կամ վնասված պանելները հետ են վերադարձվելու արտադրող կազմակերպությանը՝ նորով փոխարինելու նպատակով: Մնացած ժամանակաշրջանում շարքից դուրս եկած պանելները կկուտակվեն պահեստարանում՝ մինչև դրանց արտահանման կամ Հայաստանի հանրապետությունում դրանց վերամշակման հնարավորությունների ստեղծումը:

Շահագործման փուլում կենցաղային աղբի կուտակում չի նախատեսվում: Աղբը կուտակվելու է պոլիէթիլենային պարկերի մեջ և ամենօր տեղափոխվելու է աշխատողների կողմից:

## **12.6. Պատմամշակութային և բնության հուշարձաններ.**

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում հնարավոր են հուշարձանների կամ հնագիտական շերտի ի հայտ գալու դեպքեր, դրանց պահպանությունն ապահովելու համար, ընկերությունն առաջնորդվելու է պատահական գտածոյի ընթացակարգով:

Պատահական գտածոյի ընթացակարգը ներառում է.

- Գտածոյի տեղամասում անմիջապես կանգնեցնել բոլոր աշխատանքները,
- Տեղեկացնել տեղական իշխանություններին և մշակույթի նախարարության
- Գտածոյի բնորոշումը պետք է իրականացվի լիազոր մարմնի պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչության կողմից,
- Հայտնաբերված իրերի հետ կապված հետագա քայլերը որոշվում են պատասխանատու մարմինների կողմից, այդ թվում դրանց տեղափոխման և պահպանման հարցը,
- հնագիտական շերտի կամ որևէ հուշարձանի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքներն անմիջապես դադարեցվելու են և տեղեկացվելու է համապատասխան լիազոր մարմնին:

Շինարարական աշխատանքները կարելի է վերսկսել միայն մինչև համապատասխան պետական մարմնի (Պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչությանը) կողմից թույլտվության տրամադրումը՝ համաձայն ՀՀ գործող օրենսդրության հետագա գործողությունները կազմակերպելու համար:

**Շահագործման փուլում** պատմամշակութային հուշարձանների վրա հնարավոր ազդեցություն չի նախատեսվում:

### **12.7 Աղմուկ և թրթռում.**

Շինարարության փուլում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը նվազեցնելու նպատակով նախատեսվում է.

- շինարարական աշխատանքները և տրանսպորտի տեղաշարժը կազմակերպել ցերեկային ժամերին,
- տրանսպորտային միջոցները և շինարարական տեխնիկան օգտագործել միայն սարքին վիճակում,
- պարբերաբար ստուգել և կարգաբերել տեխնիկական միջոցները, տրանսպորտային միջոցների շարժիչները:

Արևակայանի, ենթակայանի, ՕԳ-ի դրանց տարրերի անցկացման ժամանակ հաշվի առնել տարածքի կլիմայական պայմանները՝ քամու ճնշումը, սառցակեղևի շերտի հաստությունը, օդի ջերմաստիճանը, հաղորդալարերի և մետաղաձուլանների պարը, թրթռումը:

**Շահագործման փուլ.** Արևակայանի և ենթակայանի տարածքը գտնվում է բնակավայրերից 218,1մ հեռավորության վրա, աղմուկի մակարդակը չի կարող ազդեցություն ունենալ բնակավայրերի վրա, ուստի միջոցառումներ չեն նախատեսվում:

### **12.8 Արտակարգ իրավիճակներ.**

Շինարարական աշխատանքների կատարման ընթացքում արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերը մեղմելու և դրանց առաջացումը կանխարգելելու նպատակով նախատեսվում է.

- պահպանել հրդեհանվտանգության նորմերը, նախատեսվող գործունեության վայրն ապահովվել հրդեհաշիջման վահանակով՝ 3 հատ, հակահրդեհային կրակմարիչներով, տեղադրվելու են 1 հատ 0,5տ տարողության ջրի բաք,
- աշխատակիցներին նախապատրաստել արտակարգ իրավիճակներում գործելու պայմաններին, տարածքն ապահովել առաջին օգնության ծառայությունների հետ հուսալի կապով,
- հեղուկ նյութերը տեղափոխել շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և պահել հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար,
- ապահովել հաղորդալարերի բարձր հաղորդականությունը, մեխանիկական ամրությունը, մթնոլորտային և քիմիական ներգործությունների նկատմամբ կայունությունը,
- տարերային երևույթների, մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցնել:

**Շահագործման փուլ.** արտակարգ իրավիճակները կանխարգելելու նպատակով նախատեսվում է.

- ենթակայանն ապահովված է լինելու ավտոմատ կառավարման համակարգով, հրդեհաշիջման միջոցներով՝ հակահրդեհային կրակմարիչներով, ծխի և ջերմաստիճանի սովիչներով, ազդանշանային համակարգերով, անվտանգության նշաններով:

- արևակայանի տարածքում տեղադրվելու են փոխակերպիչներ(ինվենտորներ), տեսահսկման համակարգ՝ 10 հատ,

- պարբերաբար ստուգել աղետներին հակազդելու համակարգերի աշխատունակությունը,

- գործունեության տարածքում փակցվելու են արտակարգ իրավիճակների պլանը՝ ներառված անբարենպաստ պայմանների և վթարային իրավիճակներին ուղղված միջոցառումները՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով,

- անվտանգության համակարգերի արդյունքներին հետևելու նպատակով նախատեսվում է, մշտական մոնիթորինգ, հերթափոխային գրաֆիկով՝ 2-4 աշխատողի միջոցով:

#### **Օդային գիծ.**

- հենարանի շուրջ՝ 2 մ շառավղով խոտի և թփուտների մաքրում,

- ՕԳի անվտանգության գոտու պահպանում՝ 15մ,

- ՕԳ-ի ուղեգծի երկայնքով երթանցի և դրանց մերձենալու համար տնկիներից, կոճղերից, քարերից և այլնից մաքրված հողի շերտի ապահովում՝ ոչ պակաս 2,5 մ լայնությամբ,

- ցանկացած եղանակի ժամանակ ՕԳ-ին մոտենալու համար ճանապարհի ապահովում՝ ոչ ավելի ՕԳ ուղեգծից 0,5 կմ-ից,

- տարերային երևույթների (քամու ուժգնացում, փոթորիկ, մրրիկ, երկրաշարժ, սողանք) և վթարների դեպքում անջատել էլեկտրասնուցման, էլեկտրահաղորդակցության սարքերը, ապահովել վտանգավոր տարածքից մարդկանց տարահանումը:

#### **12.9 Մարդու առողջություն, աշխատանքի կազմակերպում և անվտանգություն.**

Շինարարության փուլում աշխատողների առողջությունը, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումը և անվտանգությունն ապահովվելու համար նախատեսվում է.

- պահպանել ՀՀ օրենսդրությամբ պահանջվող աշխատանքային անվտանգության նորմերը, ՀՀ Առողջապահության նախարարության 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2.8-003-12 սանտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրամանի պահանջները,

- շին. հրապարակն ապահովված է լինելու 1-ին բուժօգնության համար անհրաժեշտ դեղարկղիկով,

- աշխատողների համար հատկացվելու են ընդհանուր ծառայությունների տարածք՝ հանգստի և անձնական հիգիենայի կարիքները հոգալու համար(տնակ),

- շինհրապարակում և հարակից տարածքում տեղադրել հնարավոր վտանգների մասին նախազգուշացնող նշաններ, տեղեկատվական, ինչպես նաև կողմնակի մարդկանց մուտքն արգելող նշաններ,

-վտանգավոր գոտիները ցանկապատել դեղին կամ կարմիր ժապավենով,

- շինհրապարակն ապահովել հակահրդեհային միջոցներով, լուսավորության արքերով՝ գիշերային տեսանելիության հնարավորությամբ,

-վերահսկել աշխատող սարքավորումների պիտանելիությունը, բացառել

գործնետության վայրում խոտանված սարքերի կուտակումները,

-վերահսկել մեքենաների երթերը, հաջորդականությունը, բացառել մեքենաների կուտակումները, մի քանի շինարարական տեխնիկական միջոցների աշխատանքը մեկ տեղամասում,

- շինարարական աշխատանքների ժամանակավոր հրապարակները կազմակերպել բուսածածկ չունեցող մասերում,

-նվազագույնի հասցնել ճանապարհների խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը և հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով,

- օդային գծերի տեղադրումը կատարել բացառելով վերջիններիս հավաքակցման և շահագործման գործընթացում վտանգավոր մեխանիկական լարումների և վնասվածքների առաջացումը,

- աշխատողներին ապահովել համապատասխան բանվորական հագուստ, շինհրապարակի որակի, անվտանգության կանոնների պահպանումն իրականացվելու են 2020թ.հուլիսի 2-ի ՀՀ կառավարության նիստի N87 արձանագրության պահանջներին համապատասխան,

- մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցնել:

Շինաշխատանքները կկատարվեն պահպանելով շինարարության ժամանակացույցը և աշխատանքի անվտանգության կանոններն՝ ըստ ՇՆնԿ-3-480\* նորմերի:

#### **Շահագործման փուլ.**

- Արևակայանի, ենթակայանի պլանային վերանորոգման և վերակառուցման աշխատանքները պետք է կատարել ՏԿ-ի պահանջներին համապատասխան,

- ապահովել առաջին բուժօգնության անհրաժեշտության դեղարկղիկով,
- ՕԳ-ի ուղեգծի երկայնքով երթանցի և դրանց մերձենալու համար տնկիներից, կոճղերից, քարերից և այլնից մաքրված հողի շերտի ապահովում՝ ոչ պակաս 2,5 մ լայնությամբ,
- ցանկացած եղանակի ժամանակ ՕԳ-ին մոտենալու համար ճանապարհի ապահովում՝ ոչ ավելի ՕԳ ուղեգծից 0,5 կմ-ից:
- պահպանել լարերի ամենացածր կետից մինչև գետնին ամենափոքր հեռավորությունը (ջուր, ճանապարհ, հուն)՝ գծի տակ գտնվող մարդկանց և տրանսպորտային միջոցների անվտանգությունն ապահովվելու նպատակով,
- էլեկտրամատակարար կազմակերպությունը պետք է ապահովի իր սեփականությունը հանդիսացող էլեկտրական ցանցերին անմիջականորեն միացված՝ սպառողի սեփականությունը հանդիսացող էլեկտրական գծերի պաշտպանությունն էլեկտրական վնասվածքներից՝ համաձայն միացման պայմանագրի:

#### **12.10 Սոցիալական.**

**Շինարարության** փուլում բացվելու է նոր աշխատատեղեր՝ 30 մարդ, որոնք աշխատելու են 8 ժամյա աշխատանքային գրաֆիկով: Արևակայանին ամենամոտ գտնվող բնակավայրը Գագարին բնակավայրն՝ 218,5 մ հեռավորության վրա:

Սոցիալական խնդիրներից խուսափելու նպատակով նախատեսվում է.

-գործունեության իրականացման համար օգտագործվելու են գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհները, բնակչության տեղաշարժի դժվարություններ չառաջացնելու նպատակով,

- բացառել գործունեության տարածքից դուրս այլ տարածքների օգտագործումը,
- աշխատանքները կազմակերպել ցերեկային ժամերին, նվազագույնի հասցնել ճանապարհների խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը և հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով,
- կարգավորել մեքենաների երթերի հաճախականությունը՝ ճանապարհների ծանրաբեռնվածությունից խուսափելու նպատակով,
- օդային գծի անցկացման ժամանակ չխաթարել գյուղացիների գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացումը,
- փորված տարածքների արագ վերականգնում:

Օդային գծի ուղեգիծն անցնելու է համայնքային հողերի տարածքներով, որտեղ առկա չեն գյուղացիների կողմից վարձակալված կամ սեփական հողատարածքներ:

**Շահագործման փուլ.** Ձեռնարկողը պատրաստակամություն է հայտնել ֆինանսական աջակցություն ցուցաբերել համայնքին, վերջինիս հետ փոխադարձ համաձայնությամբ ճշտել համայնքային խնդիրների աջակցման ուղղությունները:

#### **12.11 Լանդշաֆտ, բարեկարգում.**

Լանդշաֆտի վրա էական վնասակար ազդեցությունները մեղմելու նպատակով նախատեսվում է.

- բացառել նախատեսված նախագծից դուրս կառուցապատման աշխատանքները, լանդշաֆտային այլ փոփոխությունները,
- հնարավորինս պահպանել ռելիեֆի բնական ձևերը, բնահողի բնական վիճակի պահպանման պահանջները, նվազագույնի հասցնել ռելիեֆի խախտմանը, կանաչ տարածքների վնասմանն, աղտոտմանն ուղղված գործողությունները,
- գործունեության տարածքը մաքրել թափոններից, վերականգնել լանդշաֆտը:

**Բարեկարգում.** շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո կատարվելու է տարածքի բարեկարգում.

- շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո տարածքը մաքրել ավելորդ թափոններից և բերել հնարավորինս նախկին տեսքի,
- շինարարական սարքավորումներն ապամոնտաժվում և հեռացվում են տարածքից,
- կատարվելու են գործունեության ենթակա տարածքի հարթեցման, բարեկարգման աշխատանքներ,
- մաքրվելու են պանելների մակերևույթները,
- Արևակայանի և ենթակայանի տարածքն ամբողջությամբ ցանկապատվելու է մետաղական ցանկապատով:

Արևակայանի տարածքի որոշ հատվածներ բետոնապատվելու են կամ լցվելու են մանրախճով:

Ելնելով գործունեության բնույթից՝ հրդեհավտանգությունն ապահովելու նպատակով, տարածքի ազատ հատվածներում կանաչապատման աշխատանքներ չեն կատարվելու:

### **13. Նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը / Մոնիթորինգ/.**

Մոնիթորինգը՝ ԲԿՊ-ում նախանշված մեղմացնող միջոցառումների կատարման, դրանց արդյունավետությունը ստուգելու և վերահսկելու նպատակով իրականացվող գործընթաց է, գործընթացում մթնոլորտային օդում, ջրային ռեսուրսներում վնասակար նյութերի պարունակությունը վերահսկելու, ինչպես նաև թափոնների կառավարումը ճիշտ կազմակերպելու համար նախատեսված է իրականացնել մոնիթորինգ (մշտադիտարկումներ)՝ շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանը կամ մեղմանն ուղղված:

Այդ նպատակով նախատեսվում է.

- շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր ազդեցությունների մեղմանն ուղղված միջոցառումների կիրառման հսկողություն:
- Համապատասխան մասնագետների կողմից ստուգայցերի կատարում՝ շինարարական և անձնական պաշտպանության նորմերի խստիվ պահպանման նպատակով:
- Բնապահպանական, առողջության և աշխատանքային անվտանգության տեխնիկական վերահսկողություն՝ ամենօրյա ռեժիմով:
- Գործունեության տարածքում շինարարական աշխատանքների կատարման ժամանակ պարբերաբար կատարել մոնիթորինգ, առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ. «ՀՀ բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին» N781-Ն որոշման պահանջներից՝ ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակների պոպուլիացիաների հայտնաբերման և դրանց պահպանության նպատակով:
- Տրանսպորտային միջոցների երթևեկության վերահսկում՝ դաշտային տարածքներում վերջիններիս տեղաշարժը վերահսկելու նպատակով:
- Շին տեխնիկայի և մեքենաների համապատասխան տեխնիկական վիճակի պարբերաբար ստուգումների իրականացում՝ անսարք վիճակում գտնվող և արտահոսքեր ունեցող մեքենաների օգտագործումը բացառելու նպատակով:
- Անվտանգության համակարգերի արդյունքներին հետևելու նպատակով մշտական մոնիթորինգի իրականացում:
- Շինարարության իրականացման ժամանակացույցի պահպանման վերահսկողություն:
- Բարեկարգման աշխատանքների կատարման ապահովում, վերահսկում:

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր բացասական ազդեցությունների մեղմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումների և մոնիթորինգի ճիշտ կիրառման արդյունքում գործունեության իրականացման հետևանքները շրջակա միջավայրի վրա կլինեն նվազագույն:



14. Բնապահպանական միջոցառումների կառավարման պլան

Աղյուսակ 10

№	Արտադրական գործընթացում ազդեցության ենթակա շրջակա միջավայրի բաղադրիչները և ազդող գործոնները	Մեղմող միջոցառման անվանումը	Միջոցառման իրականացման պատասխանատու	Վերահսկող
1	Շինարարության ֆուկցիոնալ Օդային ավազան	<p>Օդային ավազան արտանետումների քանակը մեղմելու, մթնոլորտային օդի որակի վրա հնարավոր ազդեցությունը կրճատելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- արևակայանի, ենթակայանի, օդային գծի շինարարական աշխատանքների և ճանապարհների շահագործման ընթացքում կատարել գրունտի խոնավեցում, անհրաժեշտության դեպքում՝ ճանապարհների ջրցան: Ջրցանը կատարվելու է ջրցան մեքենայով՝ չոր և շոգ եղանակներին,</li> <li>- գործունեության վայր շինանյութերի տեղափոխումը կատարել փակ ծածկ ունեցող մեքենաներով, կամ նյութերը տեղափոխող մեքենաները փակել անջրթափանց թաղանթով,</li> <li>- տարածքում նյութերը պահել ծածկված վիճակում՝ անջրթափանց թաղանթով կամ ժամանակավոր ծածկի տակ,</li> </ul>	Կապալառու	«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		<p>-շինարարական տեխնիկան և տրանսպորտային միջոցներն օգտագործել միայն սարքին վիճակում, իրականացնել ստուգումներ՝ պարբերաբար,</p> <p>-բացառել թափոնների այրումը բաց տարածքներում:</p> <p>Շահագործման փուլում օդային ավազանի վրա հնարավոր ազդեցություն չի կանխատեսվում:</p>		
2	<b>Հողային ռեսուրսներ</b>	<p>Հողային ռեսուրսների պահպանման նպատակով նախատեսվում է.</p> <p>- Հողի բերրի շերտը հանվելու և պահվելու է համաձայն ՀՀ կառավարության 02.1.2017թ. «Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու և ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 20-ի թիվ 1026-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1404-Ն որոշման պահանջների: Մասնավորապես.</p> <p>-նախքան բերրի շերտի հանելը՝ հողի մակերեսը մաքրելու են խոշոր քարերից, թփերից, կոճղերից,</p> <p>- հողի բերրի շերտը հանվելու է, հեռացվելու են ապարները և պահեստավորվելու է՝ առանձին,</p>	Կապալառու	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		<p>-հանված բուսահողը պահեստավորվելու է անմիջական փորված</p>		
		<p>մասերի(հորատանցքեր)հարևանությամբ, պահվելու է ծածկված վիճակում,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- արևակայանի և ենթակայանի կառուցման փուլում հանվող հողային զանգվածը կուտակել տարածքում՝ ծածկելով անջրթափանց թաղանթով,</li> <li>- օդային գծի անցկացման աշխատանքերի ժամանակ հանվող հողային զանգվածը կուտակել անմիջական հորատանցքերի հարևանությամբ՝ ծածկված վիճակում,</li> <li>- հողային զանգվածն օգտագործվելու է անմիջապես տեղում՝ հետլցման և տարածքի բարեկարգման համար,</li> <li>- ճանապարհի ջրցանը և գրունտի խոնավեցումը կատարել այնպես, որպեսզի չառաջանան մակերևութային հոսքաջրեր,</li> <li>- շինարարության ընթացքում կօգտագործվեն գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհները,</li> <li>- շինարարական նյութերը տեղադրել հատուկ տակդիրների, իսկ շինարարական տեխնիկան կայանվելու է շինհրապարակի առանձնացված տեղում,</li> <li>- շինարարական տեխնիկայի, լիցքավորումը և սարքավորումների</li> </ul>		

		<p>վերանորոգումը կատարել գործունեության տարածքից դուրս՝ հատուկ մասնագիտացված կետերում:</p> <p><b>Շահագործման փուլում հողային ռեսուրսների պահպանման նպատակով նախատեսվում է.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- հնարավորինս պահպանել գործունեության վայրում՝ ազատ տարածքում խոտածածկ հատվածները,</li> <li>- Օդային գծի կառուցման ավարտից հետո՝ անմիջապես իրականացնել համայնքային և և գյուղացիներին մշտական օգտագործման համար տրամադրվող հողերի վերականգնում:</li> </ul>		
3	<b>Ջրային ռեսուրսներ</b>	<p>Ջրային ռեսուրսների պահպանման նպատակով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- գործունեության իրականացման ընթացքում աշխատողների համար կմատակարարվի խմելու որակի ջուր՝ բերովի(շէրով),</li> <li>- աշխատողների կենցաղային կարիքները հոգալու, ինչպես նաև հրդեհաշիջման նպատակով կդեղադրվի ջրի բաք,</li> <li>- շինհրապարակում կտեղադրվի պլաստմասե տարա՝ հոսքաջրերի, անձրևաջրերի հեռացման և հավաքման նպատակով,</li> <li>- ջրցանի և փոշենստեցման, մեքենաների անիվների լվացման համար օգտագործել</li> </ul>	<b>Կապալառու</b>	<b>«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ</b>

		<p>տեխնիկական որակի ջուր, որը բերվելու է ավտոցիստեռնով՝ պայմանագրային հիմունքներով, կամ օգտագործվելու է պարզարանի ջուրը,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ճանապարհների ջրցանն իրականացվելու է տարվա չոր եղանակներին՝ ըստ անհրաժեշտության,</li> <li>- պարզարանում առաջացած նստվածքը կտեղափոխվի աղբավայր՝ պայմանագրային հիմունքներով,</li> <li>- շինհրապարակում տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների լվացումից առաջացած արտադրական հոսքաջրերը կուղղորդվեն տարածքում տեղադրված բիոզուգարան,</li> <li>- շինարարական տրանսպորտային միջոցների և սարքավորումների սպասարկումը կատարել համայնքում գործող մասնագիտացված կետերում,</li> <li>- շինարարության համար անհրաժեշտ բետոնախառնուրդը բերվելու է պատրաստի վիճակում մասնագիտացված կազմակերպությունների մեքենաներով՝ ըստ պահանջի,</li> <li>- բետոնի լցվածությունը պետք է լինի վերահսկելի՝ ճանապարհներին բետոնանյութի արտհոսքը կանխելու նպատակով:</li> </ul>		
--	--	---	--	--

		<p><b>Կեղտաջրեր.</b></p> <p>-շինարարության ընթացքում առաջացած կենցաղային և շինարարական հոսքաջրերի հեռացման համար տեղադրել բիոզուգարան:</p> <p>-բիոզուգարանի մաքրումը կատարել մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով:</p> <p>-շինաշխատանքները կատարել ցանկապատված տարածքում՝ մակերևութային ջրային ռեսուրսների վրա հնարավոր ազդեցությունը կանխարգելելու նպատակով:</p> <p><b>Շահագործման փուլ.</b> Ջրային ռեսուրսների պահպանման համար նախատեսվում է.</p> <p>-աշխատողների համար խմելու ջուրը բերել պատրաստի վիճակում՝ շէրով,</p> <p>աշխատողների կենցաղային և</p> <p>-սանիտարական կարիքները հոգալու նպատակով կտեղադրվի սանհանգույց (բիոզուգարան),</p> <p>-բիոզուգարանի մաքրումը կատարել մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ պայմանագրային հիմունքներով,</p> <p>-արևային կայանի վահանակների մաքրումը կկատարվի բերովի տեխնիկական ջրով՝ պայմանագրային հիմունքներով, որի համար կտեղադրվի 500լ տարողության փակ բաք:</p>		
--	--	---	--	--

4	<p><b>Կենսաբազմազանություն</b></p>	<p>Տարածքում կենսաբազմազանության հայտնաբերման և դրանց պահպանման անհրաշտությունից ելնելով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- շինարարական աշխատանքներն իրականացնել բացառապես ցերեկային ժամերին՝ տարածքում հնարավոր գոյություն ունեցող որոշ կենդանիների կենսակերպի վրա ազդեցությունից խուսափելու համար:</li> <li>- խախտված հողաբուսաշերտի հնարավորինս արագ վերականգնում՝ տարածքում կենդանական աշխարհի տեղաշարժը չխաթարելու նպատակով:</li> </ul> <p><b>Շահագործման փուլ.</b> Կենդանական աշխարհին չվնասելու համար նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- հնարավորինս նվազեցնել տարածքի գիշերային լուսավորությունը՝ կենդանիների որոշ տեսակների բնականոն վարքին չխանգարելու նպատակով,</li> <li>- խախտված հողաշերտի հնարավորինս արագ վերականգնում՝ տարածքում կենդանական աշխարհի տեղաշարժը չխաթարելու նպատակով:</li> </ul>	Կապալառու	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
5	<p><b>Թափոններ</b></p>	<p>Շինարարության փուլում առաջանալու են թափոններ, որի համար նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- խուսափել տարածքում վտանգավոր</li> </ul>	Կապալառու	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		<p>նյութերի և մետաղական թափոնների կուտակումից,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- մետաղական մասերի և նյութերի մնացորդները հանձնվելու են համապատասխան լիցենզավորված կազմակերպություններին, դրանց հետագա վերամշակման և օգտագործման համար,</li> <li>- շինարարական թափոնները՝ շինադր, բետոնյա մնացորդներ, կքավաքվեն պարկերի մեջ և կտեղափոխվեն համայնքի կողմից հատկացված վայր, քանի որ տարածաշրջանում չկան կազմակերպված սանիտարական աղբավայրեր,</li> <li>- ավելցուկային հողային զանգվածը տեղափոխվելու է համայնքապետարանի հետ համաձայնեցված վայր,</li> <li>- կենցաղային աղբը հավաքվելու է աղբարկղում և տեղափոխվելու է աղբավայր՝ համայնքապետարանի համաձայնությամբ,</li> <li>- շինարարության ժամանակ առաջացած աղտոտված լաթերը, պարկերը հանձնվելու են թափոնների ջերմային վնասազերծում կատարող կազմակերպություններին կամ խառնվելու են կենցաղային աղբի հետ 1/10 հարաբերակցությամբ և տեղափոխվելու են աղբավայր:</li> </ul> <p>Շահագործման փուլ. Ենթակայանի</p>		
--	--	---	--	--



		<p>տարածքում հնարավոր վթարների կամ վերանորոգման ժամանակ հողային ռեսուրսների մեջ տրանսֆորմատորային յուղի հնարավոր արտահոսքերը կանխելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- կառուցել 1 հատ 5,3 մ<sup>3</sup> տարողության յուղընդունիչ (հոր)՝ տրանսֆորմատորներից յուղի հեռացման նպատակով: Յուղընդունիչը լինելու է բետոնյա,</li> <li>- հնարավոր վթարների դեպքում յուղընդունիչում հավաքված յուղը, յուղոտված լաթերը և յուղային նյութեր պարունակող այլ մասերը հեռացվելու և հանձնվելու են համապատասխան վերամշակող կազմակերպություններին,</li> <li>- հալոգեններ, պոլիքլորացված դիֆենիլներ և տերֆենիլներ չպարունակող բանեցված տրանսֆորմատորային յուղերը հավաքվելու է համապատասխան տարրաների մեջ և հանձնվելու է մասնագիտացված վերամշակող կազմակերպություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով,</li> <li>- հնարավոր արտահոսքերի դեպքում կիրառվելու են spill kit կոչված ներծծիչ կտորներ, որոնք հնարավորություն են տալիս արագ ներծծելու յուղային զանգվածը,</li> <li>- ասֆալտ-բետոնե խառնուրդի</li> </ul>		
--	--	--	--	--

		<p>մնացորդները հանձնվելու է ասֆալտապատող ընկերություններին,</p> <p>- յուղերով աղտոտված ավազը հանձնվելու է մասնագիտացված ընկերություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով,</p> <p>- սև և գունավոր մետաղի ջարդոնը հանձնվելու է մասնագիտացված կազմակերպություններին՝ պայմանագրային հիմունքներով:</p>		
6.	Արտակարգ իրավիճակներ	<p>Արտակարգ իրավիճակները կանխարգելելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <p>- պահպանել հակահրդեհային նորմերը, նախատեսվող գործունեության վայրն ապահովվել հրդեհաշիջման վահանակով, հակահրդեհային կրակմարիչներով, տեղադրվելու է ջրի բաք,</p> <p>- աշխատակիցներին նախապատրաստել արտակարգ իրավիճակներում գործելուն,</p> <p>- տարածքն ապահովել առաջին օգնության ծառայությունների հետ հուսալի կապով,</p> <p>- հեղուկ նյութերը կտեղափոխվեն շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և կպահվեն հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար,</p> <p>- ապահովել հաղորդալարերի բարձր հաղորդականությունը, մեխանիկական ամրությունը, մթնոլորտային և քիմիական ներգործությունների</p>	Կապալառու	«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		<p>նկատմամբ կայունությունը,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցնել,</li> <li>- տարերային երևույթների(քամու ուժգնացում, փոթորիկ, մրրիկ, երկրաշարժ, սողանք) և վթարների դեպքում անջատել էլեկտրասնուցման սարքերը, ապահովելով վտանգավոր տարածքից մարդկանց տարահանումը:</li> </ul> <p>Շահագործման փուլ. արտակարգ իրավիճակները կանխարգելելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Արևակայանը և ենթակայանն ապահովված են լինելու հրդեհաշիջման միջոցներով, տեսահսկման տեսախցիկներով, ավտոմատ կառավարման համակարգով, հրդեհաշիջման միջոցներով՝ հակահրդեհային կրակմարիչներով, ծխի և ջերմաստիճանի տվիչներով, ազդանշանային համակարգերով, անվտանգության նշաններով,</li> <li>- արևակայանի տարածքում տեղադրվելու են փոխակերպիչներ(ինվենտորներ), տեսահսկման համակարգ լուսավորության հենասյուներով և տեսահսկման սարքերով,</li> <li>- պարբերաբար ստուգվելու են աղետների հակազդելու համակարգերի աշխատունակությունը,</li> <li>- գործունեության տարածքում փակցվելու են արտակարգ իրավիճակների պլանը՝ ներառված</li> </ul>		
--	--	---	--	--

		<p>անբարենպաստ պայմանների և վթարային իրավիճակներին ուղղված միջոցառումները՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:</p> <p>Տեխնաձին վթարների, աղետների առաջացման դեպքում կիրառվելու են միջոցառումներ՝ ուղղված մարդու առողջության և անվտանգության պահպանմանը, վտանգավոր տարածքից մարդկանց տարահանմանը:</p>		
7	Աղմուկ և թրթռում	<p>Շինարարության փուլում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը նվազեցնելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- շինարարական աշխատանքները, տրանսպորտի տեղաշարժը կազմակերպել ցերեկային ժամերին,</li> <li>- տրանսպորտային միջոցները և շինարարական տեխնիկան օգտագործել միայն սարքին վիճակում,</li> <li>- պարբերաբար ստուգել և կարգաբերել տեխնիկական միջոցները, տրանսպորտային միջոցների շարժիչները,</li> <li>- արևակայանի, ենթակայանի, դրանց տարրերի անցկացման ժամանակ հաշվի առնել տարածքի կլիմայական պայմանները՝ քամու ճնշումը, սառցակեղևի շերտի հաստությունը, օդի ջերմաստիճանը, հաղորդալարերի և մետաղաճոպանների պարը, թրթռումը:</li> </ul> <p>Շահագործման փուլ.</p>	Կապալառու	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		- Արևակայանի տարածքը գտնվում է բնակավայրերից հեռու և աղմուկի մակարդակը չի կարող ազդեցություն ունենալ բնակավայրերի վրա:		
8.	<b>Պատմամշակութային հուշարձաններ</b>	Շինարարական աշխատանքների ընթացքում որևէ հնագիտական շերտի հայտնաբերման դեպքում շինարարական աշխատանքներն անմիջապես դադարեցվելու են և տեղեկացվելու են համապատասխան պետական մարմնին (Պատմական և մշակութային հուշարձանների պահպանության վարչությանը)՝ համաձայն ՀՀ գործող օրենսդրության հետագա գործողությունները կազմակերպելու համար: Շինարարական աշխատանքները հնարավոր կլինի շարունակել միայն համապատասխան թույլտվության տրամադրման դեպքում:	<b>Կապալառու</b>	<b>«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ</b>
9.	<b>Աշխատանքի կազմակերպում և անվտանգություն, մարդու առողջություն</b>	Գործունեության իրականացման շինարարության ընթացքում հնարավոր են աշխատողների հետ կապված վնասվածքներ, որի համար նախատեսվում է. - պահպանել ՀՀ օրենսդրությամբ պահանջվող աշխատանքային անվտանգության նորմերը, ՀՀ Առողջապահության նախարարության 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների	<b>Կապալառու</b>	<b>«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ</b>

		<p>սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2..8-003-12 սանտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրամանի պահանջները,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- շին. հրապարակն ապահովված է լինելու 1-ին բուժօգնության համար անհրաժեշտ դեղարկղիկով,</li> <li>- աշխատողների համար հատկացվելու են ընդհանուր ծառայությունների տարածք՝ հանգստի և անձնական հիգիենայի կարիքները հոգալու համար(տնակ),</li> <li>- շինհրապարակում և հարակից տարածքում տեղադրվելու են հնարավոր վտանգների մասին նախազգուշացնող նշաններ,</li> <li>- Օգ-ի տեղադրումը կատարել բացառելով վերջինիս հավաքակցման և շահագործման գործընթացում վտանգավոր մեխանիկական լարումների և վնասվածքների առաջացումը,</li> <li>- շինհրապարակն ապահովել հակահրդեհային միջոցներով, լուսավորության արքերով՝ գիշերային տեսանելիության հնարավորությամբ,</li> <li>- վերահսկել աշխատող սարքավորումների պիտանելիությունը, մեքենաների երթերը, հաջորդականությունը, բացառվելու են մեքենաների կուտակումները,</li> <li>- նվազագույնի հասցնել ճանապարհների</li> </ul>	
--	--	---	--

		<p>խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը և հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- աշխատողներին ապահովել համապատասխան բանվորական հագուստ, շինհրապարակի որակի, անվտանգության կանոնների պահպանումն իրականացվելու են 2020թ. հունիսի 2-ի ՀՀ կառավարության նիստի N87 արձանագրության պահանջներին համապատասխան,</li> <li>- մթնոլորտային տեղումների, քամու ուժեղացման և այլ վտանգավոր երևույթների ժամանակ շինարարական աշխատանքները դադարեցնել:</li> </ul> <p><b>Շահագործման փուլ.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Արևակայանի, ենթակայանի պլանային վերանորոգման և վերակառուցման աշխատանքները պետք է կատարել ՏԿ-ի պահանջներին համապատասխան,</li> <li>- ապահովել առաջին բուժօգնության անհրաժեշտության դեղարկղիկով,</li> <li>- ՕԳ-ի ուղեգծի երկայնքով երթանցի և դրանց մերձենալու համար տնկիներից, կոճղերից, քարերից և այլնից մաքրված հողի շերտի ապահովում՝ ոչ պակաս 2,5 մ լայնությամբ,</li> <li>- ցանկացած եղանակի ժամանակ ՕԳ-ին</li> </ul>		
--	--	--	--	--

		<p>մոտենալու համար ճանապարհի ապահովում՝ ոչ ավելի 0,4 ուղեգծից 0,5 կմ-ից:</p> <p>- պահպանել լարերի ամենացածր կետից մինչև գետնին ամենափոքր հեռավորությունը (ջուր, ճանապարհ, հուն)՝ գծի տակ գտնվող մարդկանց և տրանսպորտային միջոցների անվտանգությունն ապահովվելու նպատակով,</p> <p>- էլեկտրամատակարար կազմակերպությունը պետք է ապահովի իր սեփականությունը հանդիսացող էլեկտրական ցանցերին անմիջականորեն միացված՝ սպառողի սեփականությունը հանդիսացող էլեկտրական գծերի պաշտպանությունն էլեկտրական վնասվածքներից՝ համաձայն միացման պայմանագրի:</p>		
10.	Սոցիալական	<p>Շինարարության փուլում բացվելու է նոր աշխատատղեր:</p> <p>-բացառել գործունեության տարածքից դուրս այլ տարածքների օգտագործումը,</p> <p>-աշխատանքները կազմակերպել ցերեկային ժամերին, նվազագույնի հասցնել ճանապարհների խցանումներ առաջացնող գործողություններն՝ ընդհանուր երթևեկության խոչընդոտումը և հասարակական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով,</p> <p>-կարգավորել մեքենաների երթերի հաճախականությունը՝ ճանապարհների ծանրաբեռնվածությունից խուսափելու</p>	Կապալառու	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ



		<p>նպատակով:</p> <p>-ՕԳ-ի անցկացման ժամանակ չխաթարել գյուղացիներին պատկանող տարածքներում գյուղատնտեսական աշխատանքների իրականացումը,</p> <p>-փորված տարածքների արագ վերականգնում:</p> <p>Շահագործման փուլ. ֆինանսական պարտավորությունների կատարում համայնքի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերին:</p>		
11.	Բարեկարգում, լանդշաֆտ	<p>Լանդշաֆտի վրա էական վնասակար ազդեցությունները մեղմելու նպատակով նախատեսվում է.</p> <p>-բացառել նախատեսված նախագծից դուրս կառուցապատման այլ աշխատանքները, լանդշաֆտային այլ փոփոխությունները,</p> <p>-հնարավորինս պահպանել ռելիեֆի բնական ձևերը, բնահողի բնական վիճակի պահպանման պահանջները, նվազագույնի հասցնել ռելիեֆի խախտմանը, կանաչ տարածքների վնասմանն, աղտոտմանն ուղղված գործողությունները,</p> <p>-գործունեության տարածքը մաքրել թափոններից, վերականգնել լանդշաֆտը,</p> <p>-շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո տարածքը մաքրվելու է ավելորդ թափոններից և բերվելու է հնարավորինս նախկին տեսքի:</p> <p>-շինարարական սարքավորումներն</p>	Կապալառու	«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ

		<p>ապամոնոտաժվելու են և հեռացվելու են տարածքից,  -կատարվելու են գործունեության ենթակա տարածքի հարթեցման, բարեկարգման աշխատանքներ:  -մաքրվելու են պանելների մակերևույթները,  -Արևակայանի և ենթակայանի տարածքն ամբողջությամբ ցանկապատվելու է:</p>		
--	--	---	--	--

15. Մոնիթորինգի (մշտադիտարկում) պլան (շինարարության և շահագործման փուլեր)

Աղյուսակ 11

Գործողություններ Շինարարության փուլ	Մոնիթորինգի վայրը, պարբերականությունը (ժամանակամիջոցը),	Մոնիթորինգի եղանակը, ձևը	Մոնիթորինգի վայրը	Մոնիթորինգի Պատասխանատու Վերահսկող
1. Օդային ավազան արտանետումները մեղմում՝ օդի աղտոտումը կանխելու նպատակով (փոշի, ծխազագեր)	Ամենօրյա  Շաբաթը 1 անգամ	Տեսողական ուսումնասիրություն, անհրաժեշտության դեպքում չափազրում՝ համապատասխան մասնագետի կողմից	Շինհրապարակում գործունեության տարածք, հարակից տարածքներ:	Կապալատու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
2. Կենսաբազմազանության ապրելավայրերի և աճելավայրերի Փոփոխությունների վերաբերյալ հսկողություն	Արևակայանի, Օդային գծի ուղեգծի և հարակից տարածքում  Մեկ անգամյա	Տեսողական ուսումնասիրություն, անհրաժեշտության դեպքում՝ համապատասխան մասնագետի ներգրավում		Կապալատու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
3. Հողային ռեսուրսների մոնիթորինգ՝ հողի աղտոտումը կանխելու նպատակով	Պարբերաբար	տեսողական ուսումնասիրություն	Շինհրապարակ, գործունեության տարածք, ճանապարհներ, հարակից տարածքներ	Կապալատու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
4. Հողի բերրի շերտի պահպանման ստուգում,	Պարբերաբար	Տեսողական ուսումնասիրություն		Կապալատու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ

5. Շինարարական նյութերի և թափոնների տեղափոխում, կենցաղային աղբի հեռացում	Չպլանավորված ստուգումներ՝ օրվա բոլոր ժամերին	Տեսողական ուսումնասիրություն	Գործունեության տարածքից, շինհրապարակից:	Կապալառու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ Համապատասխան գերատեսչությունների տեսչական մարմին
6. Արտակարգ իրավիճակների և աշխատանքի անվտանգության վերահսկում	Ամենօրյա Պարբերաբար	Տեսողական ուսումնասիրություններ	Գործունեության տարածքում	Կապալառու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ Համապատասխան գերատեսչության տեսչական մարմին
7. Աղմուկի մակարդակի տատանումներ	Պարբերաբար	Աղմկաչափ	Շինհրապարակում	Կապալառու
8. Մարդու առողջություն և անվտանգություն	Պարբերաբար	Հարցումների իրականացում, համապատասխան ցուցատախտակների տեղադրում	Շինարարության ընթացքում	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ Կապալառու Համապատասխան գերատեսչության տեսչական մարմին
2. Տարածքի բարեկարգում	Շինարարության ավարտից հետո	Տեսողական ուսումնասիրություն	Գործունեության տարածք, ճանապարհներ	Կապալառու «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
<b>Շահագործման փուլ</b>				
1. Կենսաբազմազանության ապրելավայրերի և աճելավայրերի Փոփոխությունների վերաբերյալ հսկողություն	Հինգ տարին մեկ անգամ	Մասնագիտական ուսումնասիրություն	Ենթակա տարածք	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ
2. Արտակարգ իրավիճակների հսկողություն՝ վթարային	Համապատասխան հակահրդեհային միջոցների առկայություն:	Ստուգումներ՝ պարբերաբար	Արևակայանի և Ենթակայանի տարածքում	«Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ Համապատասխան գերատեսչության տեսչական մարմին

<p>իրավիճակների նվազեցման նպատակով</p>	<p>Անվտանգության համակարգերի սարքյունքների վերահսկում:</p>	<p>Մշտական մոնիթորինգ՝ աշխատողների միջոցով:</p>		
<p>3. Սոցիալական</p>	<p>Գործունեության իրականացման ընթացքում</p>	<p>Կանոնավոր կատարել սոցիալական պարտավորությունները, որոնք ամրագրված են համայնքի հետ կնքված պայմանագրում:</p>	<p><b>համայնք</b></p>	<p><b>«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ</b></p>
<p>4. Թափոններ</p>	<p>«Թափոնների սկզբնական հաշվառումն իրականացվում է թափոնների գոյացման փաստացի ծավալի հիման վրա»:</p>	<p>Տարեկան մոնիթորինգ</p>	<p><b>Արևակայանի տարածքում</b></p>	<p><b>«Ջենիթ Էներջի» ՍՊԸ</b></p>

## 16. Հանրային քննարկումներ

Համաձայն «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» 2014 թվականի հունիսի 21-ի ՀՕ- 110-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին (Փոփոխությունները 2023 թվականի մայիսի 3) Օրենքի և ՀՀ կառավարության 28 դեկտեմբերի 2023 թվականի «Հայաստանի հանրապետության կառավարության 2014թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1325-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 2343-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջների՝ հանրային ծանուցումը և քննարկումները կատարվել են ՀՀ գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան և Ծաղկունք բնակավայրերի վարչական ղեկավարի նստավայրում: Հանրային քննարկումների նպատակն է հաշվի առնել բոլոր շահագրգիռ կողմերի և ազդակիր հանրության կարծիքները, առարկություններն, առաջարկություններն և դիտողությունները նախատեսվող գործունեության վերաբերյալ: Հանրությունը համաձայն ընթացակարգի իր կարծիքը և առաջարկությունները կարող է ներկայացնել գրավոր՝ օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետներում:

Հանրային քննարկմանը ներկա էին համայնքի, գործունեություն իրականացնող ընկերության ներկայացուցիչները, ազդակիր համայնքի բնակիչներ: Հանրային քննարկմանը ներկայացվել է նախատեսվող գործունեության նախագծային լուծումները և գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի բաղադրիչների և մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, դրանց մեղմանն ու կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումները:

Հաշվետվությունում ներառվել են հանրային քննարկման ընթացքում բարձրացված բոլոր դիտարկումները և հարցադրումները:

Քննարկումների ընթացքում տեղական ինքնակառավարման մարմինները և հանրությունը կողմ են արտահայտվել արևակայանի կառուցմանը: Հավելված 8:

Քննարկման արդյունքում նախագծի վերաբերյալ համայնքի ավագանին տվել է իր նախնական համաձայնությունը:

## 17.Բողոքների ընթացակարգ

Ընկերությունում կներդրվի բողոքների ուսումնասիրման ընթացակարգ՝ գործունեության իրականացման ընթացքում առաջացած շեղումների. օդային ավազան արտանետումների, հողային ռեսուրսների, կենսաբազմազանության պահպանման, ինչպես նաև գյուղացիների հողագործական աշխատանքներին խոչընդոտելու վերաբերյալ բողոքներին արձագանքելու, շեղումները, դրանց պատճառները բացահայտելու, ժամանակին արձագանքելու և թերությունները վերացնելու նպատակով:

## **18. Նախատեսվող գործունեության իրականացման նպատակահարմարությունը, հաստատված հիմնադրույթային փաստաթղթերին նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները.**

Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարներում Արևային Էներգիան օգտագործվելու է տնտեսության տարբեր բնագավառներում՝ ջեռուցման, լուսավորության, տաք ջրի, ավտոտրանսպորտի, վառելիքի արտադրության, գյուղատնտեսության և այլ ոլորտներում: Արևային և քամու վերականգնվող էներգիան այսօր աշխարհում էլեկտրաէներգիայի ամենաարագ աճող աղբյուրներն են և տեխնոլոգիապես ավելի առաջադեմ, տնտեսապես մատչելի են: Մա պայմանավորված է մի շարք դրական գործոններով, ինչպիսիք են վառելիքի ծախսերի, ջերմոցային գազերի և այլ աղտոտող թափոնների արտանետումների կրճատումը: 2011 թվականին Էներգետիկայի միջազգային գործակալության զեկույցում նշվել է, որ արևային էներգիայի տեխնոլոգիաները, ինչպիսիք են ֆոտոգալվաները, արևային տաք ջուրը և կենտրոնացված արևային էներգիան, կարող են ապահովել աշխարհի էներգիայի մեկ երրորդը մինչև 2060 թվականը, սահմանափակել կլիմայի փոփոխությունը և անցնել վերականգնվող էներգիայի: Արեգակից ստացված էներգիան կարող է առանցքային դեր ունենալ համաշխարհային տնտեսությունը ապաստարանի վայնացնելու գործընթացում և էներգախնայողության բարելավման ոլորտում:

Համաձայն Էներգետիկ Ember վերլուծական կենտրոնի զեկույցի՝ 2022 թվականին քամու և արևի արտադրության աճը ծածկել է էլեկտրաէներգիայի համաշխարհային պահանջարկի աճի 80%-ը: Քամին և արևը 2022 թվականին հասել են համաշխարհային էլեկտրաէներգիայի արտադրության ռեկորդային 12%-ի՝ մեկ տարի առաջվա 10%-ի դիմաց:

Հայաստանում ջերմոցային գազերի արտանետման ամենամեծ մասնաբաժինը Էներգետիկայի ոլորտինն է, որը CO<sub>2</sub>-ի ընդհանուր արտանետումների մեջ կազմում է 64%: ՀՀ-ում 1 կՎտժ էլեկտրաէներգիայի արտադրության համար առաջանում է մոտավորապես 0.4 կգ ածխածնի երկօքսիդ: Երբ տեղադրում ենք արևային կայաններ կամ իրականացնում ենք ջերմամեկուսացման աշխատանքներ, կանխում ենք ածխածնի երկօքսիդի արտանետումը մթնոլորտ: Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացումը կարևորվում է ոչ միայն էներգետիկայի ոլորտի դիվերսիֆիկացիայի, այլ նաև ջերմոցային գազերի արտանետումների նվազման տեսանկյունից: Էներգիայի օգտագործումը կնպաստի Հայաստանի հանրապետության էներգետիկ անվտանգության ավելացմանը, ապավինելով բնածին, անսպառ և հիմնականում ներմուծումից անկախ ռեսուրսին, կրթարձրացնի էներգետիկ համակարգի կայունությունը, կախվածությունը ածխաջրածինների պաշարներով հարուստ վառելիքից, կնվազեցնի շրջակա միջավայրի աղտոտումը: ՀՀ կառավարությունը խթանում է արևային և այլ այլընտրանքային կայանների կառուցման և հետագա զարգացման ներդրումային ծրագրերը՝ հատկապես չգազիֆիկացված համայնքներում: Արևային էլեկտրաէներգիայի ստացումը բավականին նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում, թե շրջակա միջավայրի պահպանման, և թե մարդկության կայուն զարգացման համար,

հատկապես այն դեպքում երբ հանրապետությունը հարուստ է արևային էներգիայի գոտիներով/ Globalsolaratlas.info/: 2023թ. հոկտեմբերի 26-ին ընդունված «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021թ. հունվարի 14-ի X 48-Լ որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման համաձայն՝ վերականգնվող էներգետիկայի հզորությունը մինչև 2040թ.-ը կհասցվի 2000 ՄՎտ-ի, որից 1500 ՄՎտ-ն արևային, իսկ 500 ՄՎտ-ն հողմային էներգետիկայի հաշվին:

«Զենիթ Էներջի»ՍՊ ընկերության կողմից կառուցվող արևակայանը համահունչ է ՀՀ կառավարության 2022 թվականի մարտի 24-ի «ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ 2022-2030 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻՆ, ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ 2022-2030 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՓՈԽԼԻ (2022-2024 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ) ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆ ԱՊԱՀՈՎՈՂ ԾՐԱԳԻՐ-ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՒՅՑԻՆ ՀԱՎԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» N 398-Լ որոշման պահանջներին:

Ազդակիր բնակավայրերում իրականացված հանրային քննարկման արդյունքում նախագծի վերաբերյալ համայնքի ավագանին տվել է իր նախնական համաձայնությունը, որն էլ հիմնավորում է նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության համապատասխանությունը համայնքի հեռանկարային զարգացման հիմնադրույթային փաստաթղթերին, համայնքի հեռանկարային զարգացմանը:

## 19. Փակման և հետփակման փուլեր.

Ընկերության կողմից գործունեության հնարավոր դադարեցման դեպքում վերջինիս կողմից նախատեսվում են գործողությունների պլան, որը ներառում է.

- ✓ սարքավորումների, արևային պանելների, էլեկտրասյուների ապամոնտաժում,
- ✓ արևակայանի, ենթակայանի և օդային ուղեգծի տարածքների կարգաբերում, նախկին տեսքի բերում:

Գործողությունները կատարվելու է համայնքի վերահսկողությամբ:

**Փակման փուլի ազդեցություն.** Հայաստանի Հանրապետությունում, ինչպես նաև աշխարհի զարգացած երկրներում, դեռևս գոյություն չունի արևային կայանների սարքավորումների, մասնավորապես որպես թափոնատեսակ՝ ֆոտոէլեմենտներ պարունակող պանելների և այլ ուղեկցող մասերի պահպանման, տեղակայման լուծումները:

Քանի որ արևային կայանի պանելները (батарея) պատրաստվում են տարբեր ֆոտոէլեմենտներ պարունակող (ապակի, պլաստիկ) նյութերից, որոնք իրենց մեջ պարունակում են (կապար, քրոմ, կադմիում, սիլիցիում և այլն), ուստի դրանց ուտիլիզացիան և վերամշակումը հանդիսանում են Հայաստանի հանրապետության համար հրատապ լուծում պահանջող խնդիր, որի լուծումը պետք է տրվի ՀՀ կառավարության կողմից մշակված համապատասխան օրենսդրության, ծրագրի հիման վրա, հաշվի առնելով առաջավոր



զարգացած երկրների փորձը: Հատկապես առանց կադմիումի բարակ թաղանթով արևային մոդուլների ստեղծման աշխատանքներն արդեն հաջողությամբ ընթանում են առաջավոր զարգացած երկրներում:

**Միջոցառումներ.** Մինչև համապատասխան ռազմավարության մշակումը ընկերությունը նախատեսում է կիրառել հետևյալ հնարավոր տարբերակները.

- հնարավորության դեպքում վերանորոգել և կրկնակի օգտագործել վթարված մասերը,  
- ֆոտոէլեմենտներ պարունակող պանելները չթաղել կամ չհավաքել աղբավայրերում, բաց վիճակում,

- վաճառել թափոնների հավաքմամբ զբաղվող այլ կազմակերպությունների՝ ներառյալ արտասահմանյան զարգացած երկրներին, որոնք ունեն նման ժամկետանց արևային թափոնների վերամշակման տեխնոլոգիաներ,

- ֆոտոէլեմենտներ պարունակող թափոնները հանձնել էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ հավաքող կետերին կամ կազմակերպություններին (նաև արտասահմանյան)՝ կազմակերպված թափոնների հավաքագրման նպատակով,

- թափոնները հանձնել այն երկրների կազմակերպություններին, որոնք զբաղված են արևային պանելների արտադրությամբ և որոնցից ձեռք են բերվել ֆոտոէլեկտրոնային արևային պանելները:

Գործունեության փակման կամ լուծարման նպատակով Ձեռնարկողի կողմից կատարվելու է պայմանագրերի երկկողմանի դադարեցում, ապամոնտաժվելու են բոլոր սարքավորումները, պանելները, էլեկտրահաղորդման հենասյուները, էլեկտրահաղորդման գծերը: Ենթակայանի տարածքում կապամոնտաժվեն տրանսֆորմատորները, յուղահեռացման համակարգերը և այլ սարքավորումները: Ապամոնտաժված պիտանի սարքավորումները, պանելները կվաճառվեն, իսկ խոտանը(ոչ պիտանի մետաղական մասեր, լարեր և այլն) կտեսակավորվի և կհանձնվի համապատասխան մասնագիտական կազմակերպություններին: Բետոնյա մնացորդները կհանձնվեն ճանապարհաշինարարական ընկերություններին: Տարածքը կբարեկարգվի, կբերվի նախկին տեսքի:

**Գրականություն**

1. Հայաստանի հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի 2017-2025 թվականների զարգացման Ռազմավարություն
2. «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի եվ հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» N2-III-11.3 սանիտարական նորմերը հաստատելու մասին N 138 և ՀՀ Քաղաքաշինության նախարարի 2014թ. մարտի 17-ի` ՀՀՇՆ 22-04-2014 «Պաշտպանություն աղմուկից» շինարարական նորմերը հաստատելու եվ հայաստանի հանրապետության քաղաքաշինության նախարարի 2001 թվականի հոկտեմբերի 1-ի N 82 հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին N79-Ն հրամաններ:
3. Էներգետիկայի միջազգային գործակալությունը (IEA): Էներգախնայողության ցուցանիշներ. Քաղաքականության շրջանակ, Էդ. IEA, 2014 թ.:
- 4.5Մ.Վ. Գոլիցին, Ա.Մ. Գոլիցին, Ն.Վ. Պրոնինա: «Էներգիայի այլընտրանքային աղբյուրներ» Էդ. Գիտություն, Մոսկվա, 2004:
5. Հայաստանի Հանրապետության Էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարություն արդյունաբերական մասշտաբի արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայաններ:
6. ՀՀ Առողջապահության նախարարության 2012թ. սեպտեմբերի 19-ի «Կազմակերպություններում աշխատողների սանիտարական կենցաղային սենքերի» N 2.2..8-003-12 սանտարական կանոնները և նորմերը հաստատելու մասին թիվ 15-Ն հրաման:
7. ՀՀ կառավարության 2020թ. հուլիսի 2-ի նիստի N87 արձանագրություն:
8. СП.485.13130.2021:
9. ՀՀՇՆ 22-01-2024թ. «Շինարարական կլիմայաբանություն:
10. Քաղաքաշինության նախարարի ՀՀ ՇՆ 10-01-2014 Շինարարությունում, նորմատիվ փաստաթղթերի համակարգ:
11. ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության պաշտոնական կայք /<https://armstat.am/>:
12. [https:// www.bagramyan.am/Pages/CustomPage/](https://www.bagramyan.am/Pages/CustomPage/):

## **Հավելված 1.**

Տարածքի սեփականության իրավունքի վկայականը



ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

**ՎԿԱՅԱԿԱՆ**

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ



Կադաստրի կոմիտե

Սույն վկայականով հաստատվում է 20 ապրիլի 2023 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

**1. ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ(ՆԵՐ)**

«ՁԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊԸ

**2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ**

Մարզ Գեղարքունիք, համայնք Սևան գյուղ Գեղամավան 6 հողամաս

**3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ**

Անշարժ գույքի վարձակալության պայմանագիր 12.04.2023թ. գ/մ 1767

**4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ**

Կադաստրային ծածկագիրը՝ 05-024-0291-0016

Մակերեսի չափը (հա)՝ 7.52635

Նպատակային նշանակությունը՝ էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների

Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ էներգետիկայի

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՎԱՐՁԱՎԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

**ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 20042023-05-0034, գաղտնաբառ՝ RTHB9LBBAI22**

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կախող է ստորագրել Կադաստրի կոմիտեի [www.e-cadastre.am](http://www.e-cadastre.am) կայքի միջոցով

## 5. ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

- 1) Նպատակային նշանակությունը՝
- 2) Բնութագրերը ըստ առանձին շինությունների՝

Հ/Հ	Կադաստրային ծածկագիր	Տեսակ	Մակերես	Գրանցված իրավունքի տեսակ

### Լրացուցիչ նշումներ և տեղեկություններ

Վարձակալության պայմանագրի ժամկետը՝ անորոշ:

Գրանցումը իրականացնող պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը՝ ԾԱՂԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Զբաղեցրած պաշտոնը՝ Անշարժ գույքի գրանցման միասնական ստորաբաժանման անշարժ գույքի ավագ ռեգիստր

ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 20042023-05-0034, գաղտնաբառ՝ RTHB9LBEA122

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է ստուգվել Կադաստրի կոմիտեի [www.e-cadastre.am](http://www.e-cadastre.am) կայքէջի միջոցով

Էջ 2/2



Հավելված 2.

Ճարտարապետահատակագծային առաջադրանք



11. (7) galkundamand byat maly dambaryn

12. (7) galkundamand

13. (7) galkundamand

14. (7) galkundamand byat maly dambaryn byat maly dambaryn

15. by maly

16. apakaryn

17. byat (shimval shakarym)

18. kasharyn

19. shakaryn

20. shakaryn

21. shakaryn

22. shakaryn

23. shakaryn

24. shakaryn

25. shakaryn

26. shakaryn

27. shakaryn

28. shakaryn

29. shakaryn

30. shakaryn

31. shakaryn

32. shakaryn

33. shakaryn

34. shakaryn

35. shakaryn

36. shakaryn

37. shakaryn

38. shakaryn

39. shakaryn

40. shakaryn

41. shakaryn

42. shakaryn

43. shakaryn

44. shakaryn

45. shakaryn

46. shakaryn

47. shakaryn

48. shakaryn

49. shakaryn

50. shakaryn

51. shakaryn

52. shakaryn

53. shakaryn

54. shakaryn

55. shakaryn

56. shakaryn

57. shakaryn

58. shakaryn

59. shakaryn

60. shakaryn

61. shakaryn

62. shakaryn

63. shakaryn

64. shakaryn

65. shakaryn

66. shakaryn

67. shakaryn

68. shakaryn

69. shakaryn

70. shakaryn

71. shakaryn

72. shakaryn

73. shakaryn

74. shakaryn

75. shakaryn

76. shakaryn

77. shakaryn

78. shakaryn

79. shakaryn

80. shakaryn

81. shakaryn

82. shakaryn

83. shakaryn

84. shakaryn

85. shakaryn

86. shakaryn

87. shakaryn

88. shakaryn

89. shakaryn

90. shakaryn

91. shakaryn

92. shakaryn

93. shakaryn

94. shakaryn

95. shakaryn

96. shakaryn

97. shakaryn

98. shakaryn

99. shakaryn

100. shakaryn

**ГЭМЭЭН ӨМӨГӨН**

1. Төлөөтэй бичигтэй (хэргийнхөө мөхөөгч) шалгах

2. Шалгах хэлэгтэй

3. Гэмтээл үйлдсэн

4. Гэмтээл үйлдсэн

5. Гэмтээл үйлдсэн

6. Гэмтээл үйлдсэн

7. Гэмтээл үйлдсэн

8. Гэмтээл үйлдсэн

9. Гэмтээл үйлдсэн

10. Гэмтээл үйлдсэн

11. Гэмтээл үйлдсэн

12. Гэмтээл үйлдсэн

13. Гэмтээл үйлдсэн

14. Гэмтээл үйлдсэн

15. Гэмтээл үйлдсэн

16. Гэмтээл үйлдсэн

17. Гэмтээл үйлдсэн

18. Гэмтээл үйлдсэн

19. Гэмтээл үйлдсэн

20. Гэмтээл үйлдсэн

21. Гэмтээл үйлдсэн

22. Гэмтээл үйлдсэн

23. Гэмтээл үйлдсэн

24. Гэмтээл үйлдсэн

25. Гэмтээл үйлдсэн

26. Гэмтээл үйлдсэн

27. Гэмтээл үйлдсэн

28. Гэмтээл үйлдсэн

29. Гэмтээл үйлдсэн

30. Гэмтээл үйлдсэн

31. Гэмтээл үйлдсэн

32. Гэмтээл үйлдсэн

33. Гэмтээл үйлдсэн

34. Гэмтээл үйлдсэн

35. Гэмтээл үйлдсэн

36. Гэмтээл үйлдсэн

37. Гэмтээл үйлдсэн

38. Гэмтээл үйлдсэн

39. Гэмтээл үйлдсэн

40. Гэмтээл үйлдсэн

41. Гэмтээл үйлдсэн

42. Гэмтээл үйлдсэн

43. Гэмтээл үйлдсэн

44. Гэмтээл үйлдсэн

45. Гэмтээл үйлдсэн

46. Гэмтээл үйлдсэн

47. Гэмтээл үйлдсэн

48. Гэмтээл үйлдсэн

49. Гэмтээл үйлдсэн

50. Гэмтээл үйлдсэн

51. Гэмтээл үйлдсэн

52. Гэмтээл үйлдсэн

53. Гэмтээл үйлдсэн

54. Гэмтээл үйлдсэн

55. Гэмтээл үйлдсэн

56. Гэмтээл үйлдсэн

57. Гэмтээл үйлдсэн

58. Гэмтээл үйлдсэн

59. Гэмтээл үйлдсэн

60. Гэмтээл үйлдсэн

61. Гэмтээл үйлдсэн

62. Гэмтээл үйлдсэн

63. Гэмтээл үйлдсэн

64. Гэмтээл үйлдсэн

65. Гэмтээл үйлдсэн

66. Гэмтээл үйлдсэн

67. Гэмтээл үйлдсэн

68. Гэмтээл үйлдсэн

69. Гэмтээл үйлдсэн

70. Гэмтээл үйлдсэн

71. Гэмтээл үйлдсэн

72. Гэмтээл үйлдсэн

73. Гэмтээл үйлдсэн

74. Гэмтээл үйлдсэн

75. Гэмтээл үйлдсэн

76. Гэмтээл үйлдсэн

77. Гэмтээл үйлдсэн

78. Гэмтээл үйлдсэн

79. Гэмтээл үйлдсэн

80. Гэмтээл үйлдсэн

81. Гэмтээл үйлдсэн

82. Гэмтээл үйлдсэн

83. Гэмтээл үйлдсэн

84. Гэмтээл үйлдсэн

85. Гэмтээл үйлдсэн

86. Гэмтээл үйлдсэн

87. Гэмтээл үйлдсэн

88. Гэмтээл үйлдсэн

89. Гэмтээл үйлдсэн

90. Гэмтээл үйлдсэн

91. Гэмтээл үйлдсэн

92. Гэмтээл үйлдсэн

93. Гэмтээл үйлдсэн

94. Гэмтээл үйлдсэн

95. Гэмтээл үйлдсэн

96. Гэмтээл үйлдсэн

97. Гэмтээл үйлдсэн

98. Гэмтээл үйлдсэн

99. Гэмтээл үйлдсэн

100. Гэмтээл үйлдсэн



**«ՋԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ  
ընկերության էլեկտրական էներգիայի (հզորության)  
արտադրության ԼԷ N°0734 լիցենզիայի**

**ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ**

**1. ԼԻՑԵՆԶԻԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ ԵՎ ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՎԱԾ  
ԳՈՐԾՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԸ (ՎԱՅՐԸ)**

1. Սույն լիցենզիան ուժի մեջ է մտնում 2023 թվականի մայիսի 18-ից:
2. Սույն լիցենզիան գործում է մինչև 2045 թվականի մայիսի 18-ը, որից  
  - 1) մինչև 2025 թվականի մայիսի 18-ը կառուցման ժամանակահատված է,
  - 2) մինչև 2045 թվականի մայիսի 18-ը՝ էլեկտրական էներգիայի (հզորության)  
արտադրության գործունեության իրականացման ժամանակահատված է:
3. Սույն լիցենզիայի՝ սույն զիջումային ակտով սահմանված պայմանակախատվածի (ժամկետի)  
երկարացման անհրաժեշտության դեպքում «ՋԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» սահմանափակ  
պատասխանատվությամբ ընկերությունը (այսուհետ՝ Լիցենզավորված անձ)  
Հայաստանի Հանրապետության 1997 թվականի ծառայությունները կարգավորող  
հանձնաժողովի (այսուհետ՝ Հանձնաժողով) կողմից սահմանված կազով և  
ժամկետներում համապատասխան հայտ է ներկայացնում Հանձնաժողով:
4. Լիցենզավորված գործունեության իրականացման աշխարհագրական տարածքը  
(գործունեության վայրը) Հայաստանի Հանրապետության Գեղարքունիքի մարզի  
Սևան համայնքի վարչական տարածքն է (գյուղ Գեղամավան):

**2. ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՎԱԾ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐՋԻՆԸ ԿԱԶՄՈՂ  
ԳՈՐԾՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՐԱՆՆԵՐԸ**

5. Լիցենզավորված անձին իրավունք է տրվում և պարտավորեցվում է սույն  
լիցենզիայով սահմանված ժամկետում (ժամանակահատվածում) կառուցել 6000  
կՎտ տեղակայվող հզորությամբ «Ջենիթ Սոլար» արևային էլեկտրակայանը  
(այսուհետ՝ Կայան), ինչպես նաև իրավունք է տրվում արտադրել էլեկտրական



Եներգիա՝ առանց «Էներգետիկայի մասին» օրենքով (այսուհետ՝ Օրենք) սահմանված էլեկտրաէներգիայի գնան նրաշնորհ՝

6. Լիցենզավորված անձին, առանց Օրենքով սահմանված էլեկտրաէներգիայի գնան նրաշնորհ, իրավունք է տրվում՝

- 1) մեծածախ շուկայում վաճառել կամ արտահանել իր արտադրած էլեկտրական էներգիան (իզոլյուցիոնը)՝ շուկայի կանոնների համաձայն,
- 2) էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայում գնել էլեկտրական էներգիա (իզոլյուցիոն), եթե սեփական արտադրության էլեկտրական էներգիայով չէ պարողանում կատարել իր պարտավորությունները:

7. Լիցենզավորված անձի էլեկտրական էներգիան կարող է օգտագործել նաև սեփական կարիքները հունձող շուկայի կանոնների համաձայն:

8. Կայանի կառուցման ավարտից հետո դրա փաստացի տեղակայված լոգվածքային իզոլյուցիոնը կամուսանակ տեսակետից հարմար է:

9. Կայանի համար հանձնագրերը սակավին չի սահմանում:

### 3. ԼԻԾԵՆԶԱՎՈՐՎԱԾ ԳՈՐԾՈՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

10. Լիցենզավորված անձի գործունեությունը պետք է համապատասխանի օրենքի, այլ օրենքների, լիցենզիայի, զանազան կանոնների, առկարային կանոնների, Հանձնաժողովի կողմից ընդունված և այլ իրական ակտերի կայուն կենտրոն:

11. Լիցենզավորված անձի և էլեկտրաէներգետիկայի ընկալված գործունեության լիցենզիա ունեցող այլ անձանց, ինչպես նաև սպորտների միջև կնքված պայմանագրերը պետք է համապատասխանեն Հանձնաժողովի սահմանած պայմանագրերի օրենքների (Արժեքի և կապի պարտավոր պայմաններին):

12. Լիցենզավորված անձը շուկայի օպերատորի հարկումանն է ներկայացնում մեծածախ շուկայում կնքված ինչպես նաև էլեկտրական էներգիայի (իզոլյուցիոն) արտահանում նախատեսող պայմանագրերը՝ համաձայն շուկայի կանոնների:

13. Լիցենզավորված անձի կողմից Կայանի կառուցումը և շահագործումն իրականացվում է համաձայն Կայանի նախագծային փաստաթղթերով նախատեսված սխեմայի բացառությամբ օրենսդրության նախատեսված դեպքերի:

14. Լիցենզավորված անձը ոչ ուշ, քան մինչև 2024 թվականի հունվարի 18-ը պարտավոր է Հանձնաժողով ներկայացնել Կայանի կառուցման օրենսդրության պահանջներին համապատասխան լիցենզիացիոն անցած նախագիծը՝ դրական փորձագիտական եզրակացություններով:

15. Լիցենզավորված անձը պարտավոր է մինչև սույն լիցենզիայով սահմանված կառուցման ժամանակահատվածի ավարտը Հանձնաժողով ներկայացնել Կայանի կառուցման ավարտը հավաստող Հանձնաժողովի սահմանած կարգով պահանջվող փաստաթղթերը:

16. Լիցենզավորված անձը (10 Ա-կտ և այլնի տեղակայված իզոլյուցիոն Կայանների դեպքում) պարտավոր է կանոնադրված էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատորի կանոնները՝ համաձայն զանազան կանոնների:

17. Սույն լիցենզիան չի կարող այլ անձանց օգտագործման տրվել, օտարմով կամ գրավարմով: Եթե դրանով անհրաժեշտ էլեկտրական էներգիայի արտադրության գործառնությունը՝ որևէ ձևով փոխանցվելու է այլ անձի բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

18. Սույն լիցենզիայի գործունեությունը չի տարածվում Լիցենզավորված անձի հետ համաժող, այդ թվում՝ համատեղ գործունեության պայմանագրով գործունեություն իրականացնող այլ անձանց, ինչպես նաև էլեկտրաէներգետիկական մասնակցության էլեկտրական կամ գործող էլեկտրաստանում անձանց:

19. Լիցենզավորված անձը պարտավոր է ապահովել լիցենզավորված գործունեության իրականացման համար անհրաժեշտ և այլ գործունեության մեջ էներգիական գույքի հասանելիությունը Հանձնաժողովի ներկայացուցիչների համար:

20. Լիցենզավորված անձի կողմից իրականացվող օրենսդրության այլ գործունեությունը պետք է վստահի սույն լիցենզիայի պայմանները պատշաճ կատարումը: Եթե լիցենզավորված գործունեության հաշվապահական հաշվառումը պետք է առանձնացված լինի Լիցենզավորված անձի կողմից իրականացվող այլ գործունեության հաշվապահական հաշվառումից:

21. Լիցենզավորված անձը պարտավոր է Հանձնաժողովի կողմից սահմանված կարգերին և ձևերին համապատասխան լիցենզավորված գործունեության մասին տեղեկատվություն և հաշվառություններ ներկայացնել Հանձնաժողով:

22. Լիցենզավորված անձը պարտավոր է Հանձնաժողովի պահանջով ներկայացնել լիցենզավորված գործունեության փոխաբերյալ սպառի տեղեկատվություն, ինչպես նաև պատասխանել Հանձնաժողովի գրավոր հարցադրումներին 10 օրվա ընթացքում, եթե Հանձնաժողովի կողմից այլ ժամկետներ սահմանված չեն:

- 23. Լիցենզավորված անձը պատասխանատվություն է կրում Հանձնաժողով ներկայացրած լիցենզավորված գործունեության մասին հաշվետվությունների և այլ տեղեկատվության հավաստիության համար:
- 24. Լիցենզավորված անձի և շուկայի մասնակիցների կողմից միմյանց, ինչպես նաև Հանձնաժողով ներկայացվող տեղեկությունը (փաստաթուղթը) հրապարակային է, եթե այն օրենքի համաձայն չի համարվում գաղտնի:
- 25. Լիցենզավորված անձը պարտավոր է Հանձնաժողովին ամփոփագես հայտնել այն հանգամանքների մասին, որոնք հանգեցրել են սույն լիցենզիայի պայմանների խախտումների կամ կարող են դրանք սույն լիցենզիայի պայմանների խախտումների ամփոփագես հայտնել:
- 26. Սույն լիցենզիայի պայմաններով նախատեսված իրավունք, այդ թվում փաստաթղթերի ստանձնումը, կատարվում է օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներով:
- 27. Լիցենզավորված գործունեության վերահսկումն իրականացնում է Հանձնաժողովը:
- 28. Հանձնաժողովը օրենքներով դրանով հիմնով սահմանված՝ իր իրավական ակտերով սահմանված դեպքերում կարող է Լիցենզավորված անձի գործունեությունը զրոյանել, Հանձնաժողովը կարող է Լիցենզիայի պայմաններին ներդաստիատության արգելքներ, ինչպես նաև Հանձնաժողով ներկայացվող հաշվետվությունների ամփոփագես հավաստիության գեահատման համար իրականացնում է Լիցենզավորված անձի գործունեության մոնիտորինգ:
- 29. Հանձնաժողովի ներկայացրած տեղեկությունները (փաստաթուղթը) հրավորն Լիցենզավորված անձի տարածքում Հանձնաժողովը սահմանված կարգով:

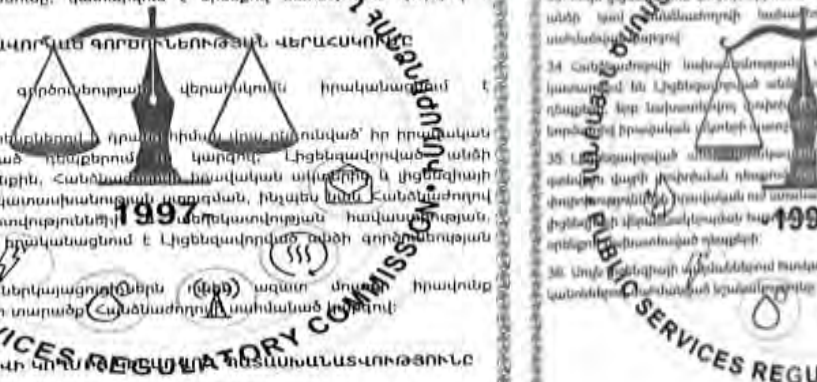
**5. ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԱՄՈՒՆՈՒՄԻ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄ ԵՎ ԿԱՐՏԱԿԱՆԱՍՎՈՒԹՅՈՒՆ**

30. Լիցենզավորված անձի կողմից Օրենքի դրույթները, Հանձնաժողովի ընդունած իրավական ակտերը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու դեպքում Հանձնաժողովն իրավասու է կիրառելու Օրենքով նախատեսված պատասխանատվության միջոցները, վերականգնելու միջև խախտումը եղած դրությամբ, կատարելու դրանից ընտր գործողություններ (այդ թվում՝ հաշվարկ, վերահաշվարկ և այլն) ինչպես նաև սույն դրանց կամ խախտումը վերացնելու

- վերանայ հանձնարարություններ՝ ելքով ստեղծված հարցաթուղթներ կարգադրող մարմին մասին տեղեկատվություն ստանձնատվությունները
- 31. Լիցենզավորված անձը սույն լիցենզիայի պայմանների ձևով կրում է սույն խախտումների նման պատասխանատվություն ի կրում, եթե դրանց հետևանք են իրա մասերի:
- 32. Լիցենզավորված անձը կամ Հանձնաժողովի նախատեսված սույն լիցենզիայի գրեթեպարտը գործունեության դեպքում Հանձնաժողովը և Լիցենզավորված անձը ղեկավարվում են Օրենքով և օրենսդրությամբ:

**6. ԼԻԿԵՆԶԻԱՅԻ ՓՈՒՆԴԱՆՈՒՄԻ ԿԱՐԳԵՐՈՒՄ ԵՎ ԿԱՐՏԱԿԱՆԱՍՎՈՒԹՅՈՒՆ**

- 33. Սույն լիցենզիայում փոփոխություններ կարող են կատարվել Լիցենզավորված անձը կամ Հանձնաժողովի նախատեսված՝ Հանձնաժողովը կողմից սահմանված դեպքերով:
- 34. Հանձնաժողովի նախատեսված սույն լիցենզիայի փոփոխությունները կատարվում են Լիցենզավորված անձի նախատեսված քաղաքական այն դեպքերում եթե նախատեսվող փոփոխությունները սահմանված են օրենքով և երբևիցե իրավական կարող կարող է պատասխանատվություն համարվել:
- 35. Լիցենզավորված անձը կարող է փոփոխություններ կատարել կամ գտնվող մարմին խոստովանել դեպքում Լիցենզավորված անձը պարտավոր է այդ փոփոխությունները կատարելու ոչ առաջադրված դեպքում սույն լիցենզիայի պայմաններով սահմանված կարգով Հանձնաժողովը քաղաքական օրենքով նախատեսված դեպքերով:
- 36. Սույն լիցենզիայի պայմաններում նախատեսված սույն լիցենզիայի շուկայի կատարելու նախատեսված կարգադրությունները:



«ՀԵՆՆԻՐ ԷՆԵՐՁԻ» սահմանափակ պատասխանատվության ընկերություն  
(ընկերության անվանումը)

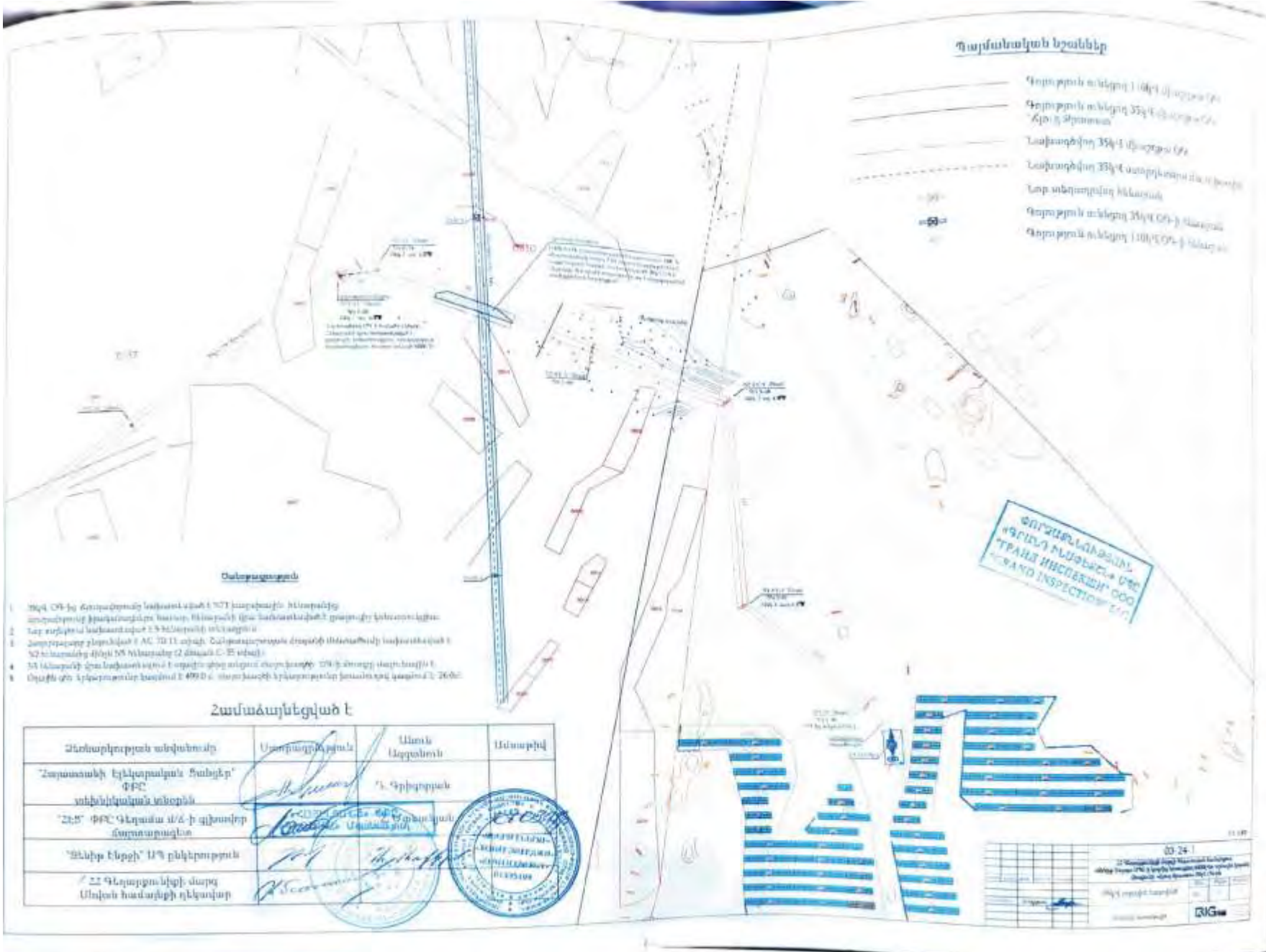
Հայաստանի Հանրապետություն, ք. Երևան, Շիրազյի փ., 38 շենք, բն. 8  
(գտնվելու վայրը)

-1997-

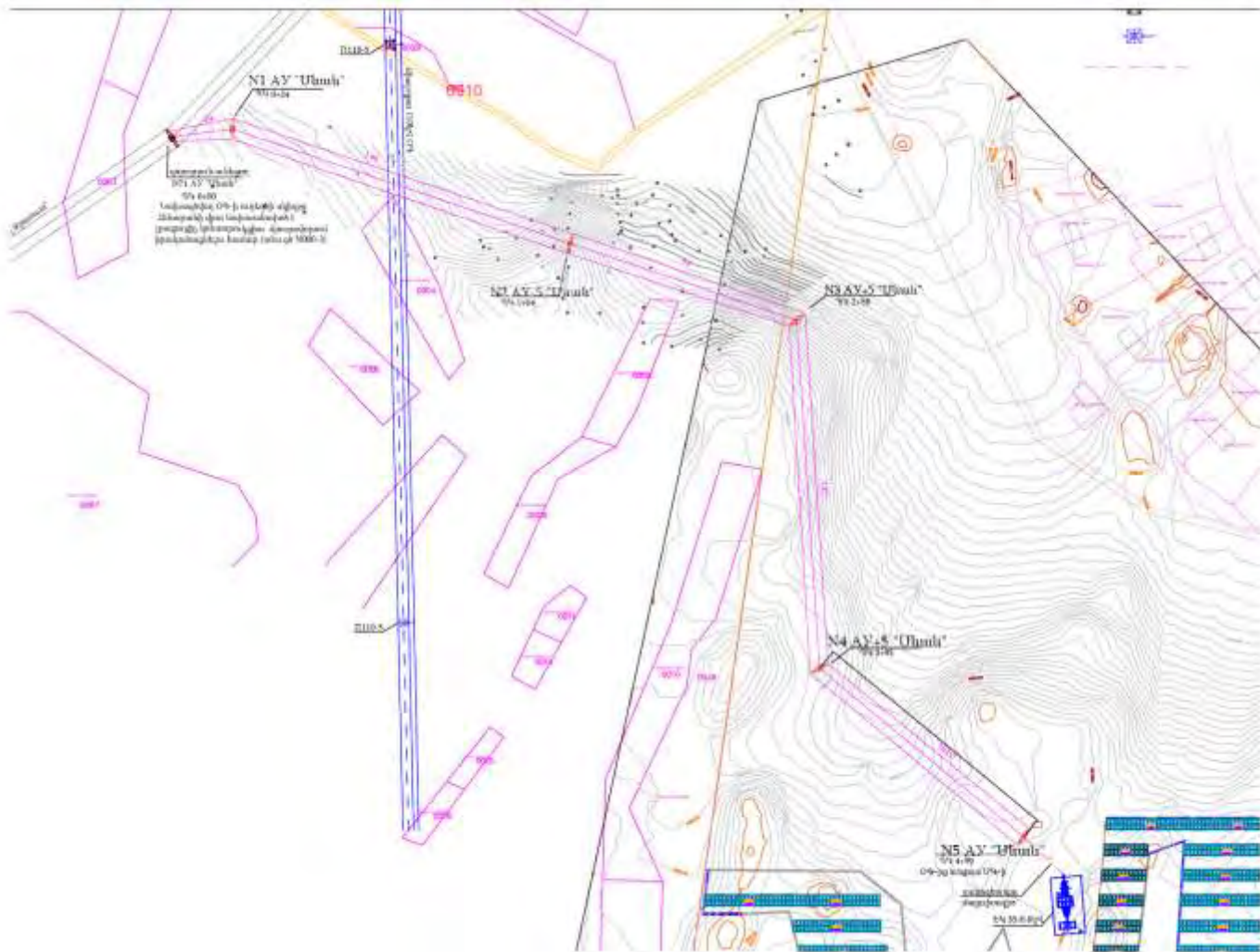


Հողամաս			
Հարամասի (քիլոհեկտր) կետը	Կոորդինատներ		Գծային չափերը (մ)
	X	Y	
13	8488271 4792	489128 6130	18.24
14	8488289 7148	489128 6130	11.55
15	8488296 8915	489137 6653	48.02
16	8488323 2975	489177 7749	29.85
17	8488332 0967	489149 2477	25.55
18	8488335 3704	489123 9067	23.51
19	8488338 3820	489100 5951	39.87
20	8488345 0862	489061 2935	57.83
21	8488369 3890	489008 8159	57.57
22	8488390 6191	488955 3061	13.31
23	8488402 3515	488961 5865	73.54
24	8488372 4618	489028 7741	44.19
25	8488357 0371	489070 1820	59.66
26	8488346 1790	489128 8429	22.54
27	8488345 5824	489151 3778	42.12
28	8488342 0028	489193 3460	35.36
29	8488364 1713	489220 8900	85.84
30	8488450 0081	489220 9071	23.45
31	8488438 7677	489200 3232	13.07
32	8488443 4395	489188 1139	28.79
33	8488472 1887	489189 5502	27.40
34	8488492 5475	489171 2134	7.24
35	8488499 7764	489170 7417	22.12
36	8488499 8705	489148 6236	48.79
37	8488453 4431	489133 6393	42.44
38	8488411 0761	489136 1702	28.05
39	8488390 8917	489155 6516	56.54
40	8488394 3609	489212 0893	14.68
41	8488380 5635	489207 0899	67.27
42	8488373 1047	489140 2319	43.87
43	8488411 8277	489119 6160	80.28
44	8488492 0842	489117 7115	23.66
45	8488492 0362	489094 0525	8.57
46	8488483 7987	489091 6770	30.05
47	8488453 7517	489091 5378	4.85
48	8488453 7424	489086 6865	31.21
49	8488422 5315	489086 6865	20.58
50	8488401 9518	489087 0163	15.09

Հողամաս			
Հարամասի (քիլոհեկտր) կետը	Կոորդինատներ		Գծային չափերը (մ)
	X	Y	
50	8488401 9518	489087 0163	15.09
51	8488402 7222	489071 9503	38.99
52	8488441 3504	489066 6718	33.99
53	8488475 3357	489066 3626	53.92
54	8488529 2586	489066 7672	9.65
55	8488529 3310	489057 1190	28.46
56	8488506 4556	489040 1827	20.49
57	8488491 0761	489026 6491	14.76
58	8488476 9338	489030 8650	12.55
59	8488467 8818	489039 5601	39.28
60	8488433 7763	489059 0513	27.48
61	8488406 6787	489063 6031	5.18
62	8488408 6643	489058 8179	43.27
63	8488447 2314	489039 2101	54.31
64	8488490 3012	489006 1340	18.28
65	8488508 5750	489006 4869	36.21
66	8488539 3269	489025 6072	9.92
67	8488547 3353	489031 4617	55.91
68	8488603 2458	489031 2092	119.79
69	8488532 1912	488934 7654	33.04
70	8488504 9860	488916 0085	42.17
71	8488470 2650	488892 0698	45.92
72	8488436 4153	488861 0456	22.78
73	8488417 0164	488849 0973	21.70
74	8488405 4773	488867 4792	26.68
75	8488419 1067	488890 4144	5.60
76	8488419 2739	488896 0126	8.62
77	8488414 5078	488903 1982	2.70
78	8488411 9157	488903 9502	23.42
79	8488392 5703	488890 7416	43.08
80	8488349 7766	488885 7552	37.10
81	8488313 3338	488892 7059	23.83
82	8488289 5659	488891 0552	19.19
83	8488275 3262	488878 1883	5.93
84	8488270 0620	488875 4636	47.89
1	8488222 1766	488875 8371	







Հավելված 5

Էլեկտրաէներգիայի մատակարարման տեխ. պայմանը



N= ՏՊ-35/0086/1-Հ

«10» 07 2023թ.

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ  
/ԲԱՇԽՄԱՆ ՑԱՆՑԻՆ ՄԻԱՑՄԱՆ/

Տրվում է Պատճենը	«Ձեռնիք էներջի» ԱՊ ընկերությանը «Գեղամա» Ո/Ե-ի գլխ. ճարտարագետ Հ. Մանուկյանին «Էլեկտրաէներգետիկական համակարգի օպերատոր» ՓԲԸ Գլխավոր ճարտարագետ Գ. Բայանին
Տեղադրվող կայանի միացման հասցեն	Մարզ Գեղարքունիք, համայնք Գեղամական (կադ. ծածկագիր՝ 05-024-0291-0016)
Արևային կայանի անվանումը Լիցենզիայի համարը	«Ձեռնիք (Սոլար) ԼԷ N0734
Արևային կայանի հզորությունը (կՎտ)	6000
Բաշխման դանցին միացման կետի լարումը	35 կՎ

1. Կառուցել համապատասխան հզորության 35/0,8 կՎ լարման նյութակայան:
2. Ներակայանք միացնել «Ճ.Ջրատատ» 35 կՎ օդային գծի թիվ 81 յարսիսային հենարանին՝ կառուցելով համապատասխան երկարության 35 կՎ լարման էլեկտրահաղորդման գիծ:
3. Նախատեսել ռելեակնան պաշտպանության սարք և ավտոմատիկա (ՌՊԱ)՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 2008 թվականի հունվարի 17-ի N42-Ն որոշմամբ հաստատված՝ էլեկտրատեղակայանքների պաշտպանության և ավտոմատիկայի սարքվածքին ներկայացվող պահանջների, տեխնիկական կանոնակարգի, ՌՊԱ սարքվածքների ծավալը և սկզբունքները համաձայնեցնելով «ՀԷՑ» ՓԲ և «ԷԼՀՕ» ՓԲ ընկերությունների հետ:
4. Արևային կայանի էլեկտրական մասի նախագիծը նախապես համաձայնեցնել «ՀԷՑ» ՓԲ ընկերության տեխնիկական տնօրինության, «Հաշվարկային կենտրոն», «ԷԼՀՕ» ՓԲ ընկերությունների և համապատասխան այլ շահագրգիռ կազմակերպությունների հետ:
5. Մասնաձեռնարկային կետում՝ Արևային կայանը բաշխման ցանցին միացնող 35 կՎ օդային գծի ճյուղավորման սկզբում՝ համաձայն ՀՕԿ-ի 25 դեկտեմբերի 2019 թվականի N522-Ն որոշմամբ հաստատված ԷՄՇ կանոնների թիվ 38 գլխի պահանջների, տեղադրել և օրինականացնել երկվորյակ հաշվարք իրականացնող (Ревёрс) հաշվարգի սարքեր (էլեկտրաէներգիայի հաշվիչի, հոսանքի և լարման չափիչ տրանսֆորմատորների միացությունների համախումբ):
6. Արևային կայանի միացումը բաշխման ցանցին կիրականացվի՝ ՀՀ քաղաքացիության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի կողմից տրված գործարկման ներկայացրության, «ՀԷՑ» ՓԲ ընկերության կողմից տրված լարման կարգադրության ատկայության դեպքում:

- Բաշխման ցանցին միացման աշխատանքները իրականացնել համաձայն նախագծի՝ փոցնաբաշխման կազմակերպության միջոցով
- Տեխնիկական պայմանների կարգման ժամկետը մինչև էլեկտրադրության փոցնաբաշխման ավարտված «ԳՆՏԱՍՏԱՆԻ ԵՎ...» կայանի կառուցման ժամանակաշրջանը՝ 18.05.2025թ.:

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԵՆ

ՄՐՏՄՈՒՄԵՆ

Պ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ





ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԵՆ

ԳԳ, ք. Երևան, 0047, Ա. Արմենակյան 127, հեռ.՝ +374 (10) 65 11 90


№ 196881  
Ս. ԲԵ 20 ԹՎ  
ՓՄ:

**«ԷՅ» ՓԲԸ «ՁԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ  
ՏՆՕՐԵՆ ԱՆՈՒՇԱՎԱՆ ՍԻՄՈՆՅԱՆԻՆ**

Ծանուցման հասցեն՝ ք. Երևան, Օհանովի փողոց 38 շենք բն. 8

**Հարգելի պարոն Սիմոնյան,**

Հայտնում եմ, որ «ԷՅ» ՓԲ ընկերության Տեխնիկական տնօրինությունը չի առարկում 10.07.2023 թվականին ընկերության կողմից տրամադրված NSՊ-35/0086/1-Հ տեխնիկական պայմաններով ՀՀ Գեղարքունիքի մարզ, հ. Գեղամավան, հանցեում «Ձենիթ Էներջի» ՍՊ ընկերության կողմից տեղադրվող արևային կայանի/ համար կառուցվող ենթակայանի միացումը «Ճ. Ջրառատ» 35 կՎ օղային գծի թիվ 81 խարսխային հենարանի փոխարեն իրականացվի թիվ 71 հենարանից՝ նախապես այն խարսխայինով փոխարինելուց հետո:

 Դ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Կառ. Կ. Սիրայնյան  
Հեռ.՝ 010 591 265



ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԵՆ

ԹԻՖ ԳՆԱՎԱՆ 0907, ԿԵԼԵՆԱԿԱՆՈՒՄ 27 ԳՈՐ, ԿՂԴԱ(10)65 11 90

N \_\_\_\_\_  
A 28 \_\_\_\_\_ 01.2024

«Ձեռիթ Էներջի» ՍՊ ընկերության  
Տնօրենի լ/ա Տիգրան Կարապետյանին

Հարգելի պարոն Կարապետյան,

Ի պատասխան Ձեր 09.01.2024թ գրությանը՝ հայտնում եմ, որ հաշվի առնելով  
ան, որ 35 կՎ օդային գծում (544մ, AC-70/11) կորուստները արհամարելի են (0,07%),  
«ՀԷՑ» ՓԲ ընկերության Տեխնիկական փնտրիչությունը չի առարկում ՀՀ Գեղարքունիքի  
մարզ, Գեղամական համայնք հասցեում փեղադրվող 6000 կՎր հզորության 35/0.8 կՎ  
լարման ենթակայանի էլ. մատակարարման համար ընկերության կողմից փրամադրված  
ՏՊ-35/0086/1-Հ Տեխնիկական պայմանների 5-րդ կետովով նախատեսված հաշվառման  
սարքերը փեղադրել ենթակայանի բարձր լարման վրղմում:

Հրմք «ՀԷՑ» ՓԲԸ ԷՏԿԸ ծառայության պեփի, 22.01.2024թ. գրությունը:

Դ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Պատվով Արթուրյան

*Հողային աշխատանքներ*

Հողային աշխատանքների ժամանակ առաջանում են փոշու արտանետումներ: Դրանք առաջանում են փորման-բեռնման աշխատանքների արդյունքում՝ հիմնականում հորատող, հարթեցնող և ինքնաթափ մեքենաների: Փորման-բեռնման աշխատանքները իրականացվում են 4 ամիս:

4 ամիս x 26 օր/ամիս x 8 ժամ/օր = 832 ժամ:

Հաշվարկները կատարված են համաձայն «ВРЕМЕННОЕ МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ ПО РАСЧЕТУ ВЫБРОСОВ ОТ НЕОРГАНИЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ В ПРОМЫШЛЕННОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ», Минпромстрой СССР, 1987 մեթոդակարգի հետևյալ բանաձևի.

$Q_{\text{ф.р.}} = (P1 \times P2 \times P3 \times P4 \times P5 \times G \times P6 \times B) \times 10^6 / 3600$  տ/ժամ, որտեղ (նշված մեթոդակարգի աղյուսակ 1):

P1 – փոշու ֆրակցիայի բաժնեմասն է, ընդունվում է 0.05

P2 – 0-50 մ/կմ չափերով մասնիկների բաժնեմասն է տարածվող փոշու անոգիում, 0.02

P3 - գործակից, որը հաշվի է առնում շինարարական տեխնիկայի աշխատանքի գոտում քամու արագությունը, 1.0,

P4- գործակից, որը հաշվի է առնում նյութի խոնավությունը, 0.4<sup>1</sup>

P5 - գործակից, որը հաշվի է առնում նյութի խոշորությունը, 0.5

P6 - գործակից, որը հաշվի է առնում տեղանքի պայմանները, 1.0

G – հանվող հողային զանգվածը:

Արևային կայանի շինարարության ժամանակ հանվող հողի ծավալը կկազմի՝ 1154մ<sup>3</sup>, հաշվի առնելով հողային զանգվածների միջին տեսակարար կշիռը՝ 1904,1տ:

Ժամում հանվող տեղափոխվող գրունտի քանակը կկազմի՝

1904,1տ : 832 ժամ/շին. ժամանակամիջոց = 2,2 տ/ժամ.:

B - գործակից, որը հաշվի է առնում նյութի թափման բարձրությունը, 0.6

$Q_{\text{ф.р.}} = 0.05 \times 0.02 \times 1.0 \times 0.4 \times 0.5 \times 2,2 \times 1.0 \times 0.6 \times 10^6 / 3600 = 0.073$ գ/վրկ, կամ  $0,073 \times 3600 \times 832 : 10^6 = 0,219$  տ/շին. ժամանակամիջոց:

*Շինարարական տեխնիկայի և ավտոտրանսպորտային միջոցների շահագործում*

Շինարարական տեխնիկայի և ավտոտրանսպորտային միջոցների շահագործման ընթացքում արտանետումները առաջանում են վառելիքի այրման արդյունքում:

Հիմնականում օգտագործվում է դիզելային վառելիք:

Դիզ. վառելիքի հետ կապված արտանետումները հաշվարկվում են ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից մշակված «Ավտոտրանսպորտից մթնոլորտ արտանետվող վնասակար նյութերի քանակների որոշման» մեթոդական հրահանգի<sup>2</sup> հիման վրա:

Հաշվարկը իրականացվում է ըստ ծախսվող վառելիքի քանակի, տվյալ դեպքում դա ներկայացվում է դիզելային վառելիքով:

Ըստ նշված մեթոդակարգի, ավտոտրանսպորտի և շինարարական տեխնիկայի տեսակարար արտանետումները բերված են ստորև աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1. Տեսակարար արտանետումներ (գ/կգ վառելիք)

<sup>2</sup>Մեթոդիկայում ընդունված է տրանսպորտային միջոցների դասակարգումը «Core Inventory of Emissions in Europe» (այսուհետ՝ CORINAIR)՝ «Եվրոպայում մթնոլորտային արտանետումների բազային գույքագրում» մեթոդոլոգիային համապատասխան

Վառելիքի տեսակը	Նյութի անվանումը						
	NO <sub>2</sub>	CH	SO <sub>2</sub>	CO	N <sub>2</sub> O	CO <sub>2</sub> <sup>3</sup>	ՊՄ
Դիզելային վառելիք	42.3	0.243	8.16	36.4	0.122	3138	4.3

Շինարարության ընթացքում շահագործվելու են հորատող, հարթեցնող, ինքնաթափ մեքենաներ: Շինարարական տեխնիկան աշխատելու է շինարարության ընթացքում մոտ 10 ամիս (260 օր, 2080 ժամ):

Հաշվի առնելով ստույգ նախագծային տվյալների բացակայությունը, հաշվարկների համար օգտագործվել են փորձագիտական գնահատականների հիման վրա ընդունված ցուցանիշները, ըստ որոնց դիզելավառելիքի քանակները հետևյալն են ընդունվել.

- շինարարական տեխնիկա՝ 0.08 տ/օր, ընդամենը՝ 0.08 տ/օր x 260 օր = 20,8 տ;

Ընդամենը՝ 20,8 տ:

Արտանետումների հաշվարկները ըստ շահագործվող տեխնիկայի տեսակի բերված են աղյուսակ 2-ում:

### Ծծմբային անհիդրիդ

Ծծմբային անհիդրիդի (SO<sub>2</sub>) արտանետումները հաշվարկվում են ելնելով այն մոտեցումից, որ վառելիքում պարունակվող ամբողջ ծծումբը լիովին վերածվում է SO<sub>2</sub>-ի: Այդ դեպքում կիրառվում է CORINAIR գույքագրման համակարգի բանաձևը.

$ESO_2 = 2 \sum ks_b$ , որտեղ՝

ks-ը վառելիքում ծծմբի միջին պարունակությունն է՝ 0.002 տ/տ

b –ն վառելիքի ծախսն է՝ 20,8 տ/շինժամ

$SO_2 = 2 \times 20,8 \times 0.002 = 0.0832$  տ/ շին. ժամ /0,01գ/վրկ/:

Աղյուսակ 13. Շահագործվող տեխնիկայի և շին հրապարակի անկազմակերպ փոշու արտանետումների հաշվարկի արդյունքները

Վնասակար նյութը	Տեսակարար արտանետումները, գ/կգ	Արտանետումները	
		գ/վրկ	տ/շին. ժամանակահատված: /2080ժամ/
CO (ածխածնի մոնօքսիդ)	36.4	0.1	0,74
CH (ածխաջրածիններ)	0,243	0.0006	0.005
NO <sub>2</sub> (ազոտի օքսիդներ, երկօքսիդի հաշվարկով)	42.3	0.1175	0,87
ՊՄ (պինդ մասնիկներ)	4.3	0.01	0,07
Ծծմբային անհիդրիդ		0,01	0,0832

<sup>3</sup> Ածխածնի երկօքսիդը, ըստ ՀՀ օրենսդրության, չի հանդիսանում վնասակար նյութ և ենթակա չէ նորմավորման, համապատասխանաբար հետագա հաշվարկներում հաշվի չի առվում:

Անկազմակերպ փոշու արտանետում		0,073	0,219
---------------------------------	--	-------	-------

Սևան համայնքի ավագանու որոշում, հանրային քննարկման արձանագրություններ, մասնակիցների ցանկ



**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶ  
ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻ**

Հայաստանի Հանրապետություն Գեղարքունիքի մարզ, Սևան համայնք  
ք. Սևան, Նաիրյան փ. 164, (0261) 4-00-01, [sevan.gegharkunik@mta.gov.am](mailto:sevan.gegharkunik@mta.gov.am)

**Ք Ա Ղ Վ Ա Ծ Ք Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ի Ց**

12 մարտի 2024 թվականի N28-Ա

«ՁեՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊԸ-ի ԿՈՂՄԻՑ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՍԵՎԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԳԵՂԱՄԱՎԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐՈՒՄ ԱՐԵՎԱՅԻՆ ՖՈՏՈՎՈԼՏԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐՈԿԱՅՄԱՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ՏԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով ՀՀ Կառավարության՝ 28.12.2023թ. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության՝ 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N1325-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 2343-Ն որոշման 1-ին Գլխի 8-րդ և 2-րդ Գլխի 28-րդ կետերով, հաշվի առնելով այն, որ 2024թվականի փետրվարի 26-ին Սևան համայնքի Գեղամավան, Ծաղկունք բնակավայրերում տեղի են ունեցել «ՁեՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊԸ-ի կողմից Գեղամավան բնակավայրում արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի կառուցման վերաբերյալ հանրային քննարկում, որի վերաբերյալ առկա է համապատասխան արձանագրություն, տեսանյութ՝

**ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄ Է՝**

1. «ՁեՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ» ՍՊԸ-ի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի վարչական տարածքում թիվ 6 հողամաս հասցեում, արևային ֆոտովոլտային կայանի, տրանսֆորմատորային ենթակայանի և 35կՎ օդային գծի կառուցման իրականացման համար տալ նախնական համաձայնություն՝ հաշվի առնելով հանրային 1-ին քննարկման արձանագրային եզրակացությունը, հանրային քննարկման մասնակիցների դրական կարծիքը, առաջարկվող ծրագրի կարևորությունը և անհրաժեշտությունը, սոցիալական բաղադրիչի առկայությունը:
2. Սույն որոշումն ուժի մեջ է՝ պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԱՄԳՐԱՍ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ  
ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՔԱՐՏԱՅԳԱՐ՝ ԱՌԵՆՆՈՒՇԻ ՂՈՒԿԱՅԱՆ



## ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

26.02.2024թ.

Գեղամավան բնակավայր

2024թ. փետրվարի 26-ին ժամը 11:30-ին «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (2014) հունիսի 21-ի ՀՕ-110-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին (Փոփոխությունները 2023 թվականի մայիսի 3) Օրենքի, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 28 դեկտեմբերի 2023 թվականի «Հայաստանի հանրապետության կառավարության 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1325-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 2343 - Ն որոշմամբ սահմանված կարգով, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի ղեկավարի նստավայրում իրականացվել է «Ձենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից ներկայացված՝ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայր, թիվ 8 հողամասում՝ արևային ֆոտովոլտային կայանի, տրանսֆորմատորային ենթակայանի և 35 կՎ օդային գծի կառուցման շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվության/հայտ/ վերաբերյալ առաջին հանրային քննարկումը/1ին քննարկում/:

Հանրային քննարկմանը ներկա էին Գեղարքունիքի մարզպետարանի, Սևան համայնքի ներկայացուցիչները, գործունեության իրականացման ազդակիր բնակավայրի բնակիչներ, Ձեռնարկողը:

Հանրային քննարկումը բացեց Սևան համայնքի քաղաքաշինության և հողաշինության բաժնի մասնագետ՝ Հայկ Ղուկասյանը, որը ներկայացրեց նախատեսվող գործունեությունը, նշելով որ, նախատեսվող արևակայանը կառուցվելու է Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի վարչական տարածքում:

### Ելույթ ունեցան՝

Թ. Նուրիջանյանը՝ հայտ/հաշվետվություն մշակող «Նովար»ՍՊԸ-ի ներկայացուցիչ, ներկայացրեց Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի վարչական տարածքում նախատեսվող արևակայանի, ենթակայանի և օդային գծի կառուցման գնահատման հաշվետվության/հայտ/ ներկայացված նախատեսվող գործունեությունը, գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի բաղադրիչների՝ օդային ավազան, ջրային և հողային ռեսուրսների, կենսաբազմազանության, մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները՝ շինարարության և շահագործման փուլերում: Նշեց, որ հայտում նախատեսված են վերջիններիս վրա հնարավոր ազդեցությունների կանխմանն ու մեղմմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումները: Մասնակիորեն ներկայացրեց գործունեության իրականացման, արևակայանի կառուցման տեխնիկական ցուցանիշները՝ համապատասխան հզորությունները, զբաղեցրած տարածքը: Կարևորեց արևակայանի շահագործման փուլում թափոնների առաջացման, մասնավորապես վնասված արևային վահանակների փակ տարածքում տեղակայման կարևորությունը:

Բնակիչների կողմից հարց բարձրացվեց նախատեսվող գործունեության տարածքի հողերի վերաբերյալ:

Գեղամավան բնակավայրի վարչական ղեկավար Գ. Խաչատրյանը պատասխանեց, որ նախկինում տարածքի հողի նպատակային նշանակությունը եղել է գյուղնշանակության, այլ հողատեսքեր, որոնք պիտակի չեն եղել գյուղատնտեսական նպատակներով:

օգտագործման համար Այժմ հողի նպատակային կանոնադրույթը սոխայի Է Ենթակետային տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների Ե ամրագրված կանոնադրույթում հողատեսքը՝ Էներգետիկայի:

**Թ. Նուրիջանյանը** հարց բարձրացրեց տարածքում գյուղատնտեսականության հանդիսացող կամ վարձակալված հողերի վերաբերյալ:

**Գ. Խաչատրյանը** պատասխանեց, որ նախատեսվող գործունեության տարածքը օրվա ընթացքում համայնքային հողեր, գյուղացիների սեփական կամ վարձակալված հողատարածքներ չեն:

**Գեղարքունիքի մարզպետարանի ներկայացուցիչ Ս. Օհանյանը** կարևորեց գործունեության իրականացումը մարզում, միաժամանակ նշելով, որ պետք է բացատրեն կառուցապատման նպատակներով վարելահողերի օգտագործումը:

**Ձեռնարկողի ներկայացուցիչ Ա. Առաքելյանը** պատասխանեց, որ անկա է կառավարության որոշում, որով բացառվում է արևակայանի տեղադրում գյուղատնտեսական նշանակության վարելահողերի վրա:

**Բնակիչները** հարց բարձրացրեցին աշխատատեղերի վերաբերյալ, պահանջելով որ ներդրվեն Գեղամավանի բնակիչներին:

**Ա. Առաքելյանը** պատասխանեց, որ շինարարության փուլում կբացվեն մոտ 30 աշխատատեղեր, որտեղ հիմնականում կներգրավվեն բնակավայրի բնակիչներին: Միաժամանակ նշեց, որ աշխատատեղեր կբացվեն նաև շահագործման փուլում:

**Գ. Ղուկասյանը** ներկայացրեց բնակավայրում անկա սոցիալական խնդիրները և դրանց լուծմանն ուղղված ընկերության մասնակցության կարևորությունը: Առաջարկեց Ձեռնարկողին համայնքին նախատեսվող սոցիալական աջակցության հարցերը քննարկել համայնքի և վարչական ղեկավարի հետ, հստակեցնելով ֆինանսական աջակցության հնարավորությունները:

**Ա. Առաքելյանը** պատասխանեց, որ համայնքի հետ կքննարկեն ֆինանսական աջակցության հնարավորությունները, սոցիալական աջակցության ուղղությունները, կկնքվի ռամպատատանս պայմանագիր:

**Գ. Ղուկասյանը** եզրափակեց հանրային քննարկումը, նշելով որ համայնքը ողջունում է գործունեության իրականացումը:

Վարող՝ Սևան համայնքի Զ. և Գ.  
Բաժնի մասնագետ՝ Գ. Ղուկասյան



Նախաձեռնող՝ «Ձեռնիք Էներջի»ՍՊԸ-ի  
Ներկայացուցիչ՝ Տ. Կարապետյան





26.02.2024թ.

**Ծաղկունք բնակավայր**

2024թ. փետրվարի 26-ին ժամը 12.30-ին «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (2014) հունիսի 21-ի ՀՕ-110-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին (Փոփոխությունները 2023 թվականի մայիսի 3) Օրենքի, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 28 դեկտեմբերի 2023 թվականի «Հայաստանի հանրապետության կառավարության 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1325-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» N 2343 - Ն որոշմամբ սահմանված կարգով, ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայրի ղեկավարի նստավայրում իրականացվել է «Չենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից ներկայացված՝ Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնքի Գեղամավան բնակավայր, թիվ 6 հողամասում՝ արևային ֆոտովոլտային կայանի, տրանսֆորմատորային ենթակայանի և 35 կՎ օդային գծի կառուցման շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հաշվետվության/հայտ/ վերաբերյալ առաջին հանրային քննարկումը/1ին քննարկում/:

Հանրային քննարկմանը ներկա էին Գեղարքունիքի մարզպետարանի, Սևան համայնքի ներկայացուցիչները, գործունեության իրականացման ազդակիր բնակավայրի բնակիչներ, Ձեռնարկողը:

**Հանրային քննարկումը բացեց Սևան համայնքի քաղաքաշինության և հողաշինության բաժնի մասնագետ՝ Հայկ Ղուկասյանը, որը ներկայացրեց նախատեսվող գործունեությունը, Նշելով որ, նախատեսվող արևակայանը կառուցվելու է Սևան համայնքի Գեղամավան և Ծաղկունք բնակավայրերի վարչական տարածքներում: Նշեց, որ Ծաղկունք բնակավայրով անցնելու է միայն նախատեսվող գործունեության օդային գիծը, որի պատճառով հանրային քննարկումն անցկացվում է նաև Ծաղկունք բնակավայրում:**

**Ելույթ ունեցան՝**

**Թ. Նուրիջանյանը՝ հայտ/հաշվետվություն մշակող «Նովայ» ՍՊԸ-ի ներկայացուցիչ,** ներկայացրեց Սևան համայնքի Ծաղկունք բնակավայրի վարչական տարածքում նախատեսվող օդային գծի կառուցման՝ պայմանավորված է Գեղամավան բնակավայրում արևակայանի կառուցման հանգամանքով, գնահատման հաշվետվությամբ/հայտ/ ներկայացված նախատեսվող գործունեությունը: Ներկայացրեց գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի բաղադրիչների՝ օդային ավազան, ջրային և հողային ռեսուրսների, կենսաբազմազանության, մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները՝ շինարարության և շահագործման փուլերում, ինչպես նաև վերջիններիս վրա հնարավոր ազդեցությունների կանխմանն ու մեղմմանն ուղղված բնապահպանական միջոցառումները: Նշեց, որ Ծաղկունք բնակավայրի տարածքվ անցնելու է միայն մոտ 240մ երկարությամբ օդային գիծը՝ երկու հենասյուններով:

**Բնակիչների կողմից հարց բարձրացվեց** նախատեսվող գործունեության տարածքի հողերի, հենասյունների բարձրության վերաբերյալ:

**Ծաղկունք բնակավայրի վարչական ղեկավար Սասուն Արմատյանը** պատասխանեց, որ տարածքի հողի նպատակային նշանակությունը գյուղնշանակության, այլ հողատեսքեր են, քարքարոտ և բլրային տարածքներ են և պիտանի չեն գյուղատնտեսական նպատակներով օգտագործման համար:

**Ա. Առաքելյանը** պատասխանեց, որ հենասյունները փնտրու են երկու հատ՝ մի բարձրությամբ:

**Թ. Նուրիջանյանը** հարց բարձրացրեց օդային գծի ուղեգծի տարածքում գյուղացիների սեփականություն հանդիսացող կամ վարձակալված հողերի վերաբերյալ:

**Ս. Մինասյանը** պատասխանեց, որ Նախատեսվող գործունեության տարածքը համայնքային հողեր են, գյուղացիների սեփականություն հանդիսացող կամ վարձակալված հողատարածքների հետ համընկնում չկա:

**Բնակիչները** մտահոգություն արատահայտեցին գործունեության իրականացման հետևանքով մեղուներին վնասելու հավանականության վերաբերյալ:

**Թ. Նուրիջանյանը** պատասխանեց, որ օդային գիծն անցնելու է բարձրադիր մասեր՝ բնակավայրերից հեռու, բացի այդ բացակայում է աղմուկի, թրթռումների ազդեցություն ուստի մեղուների կենսունակության վրա գործունեության իրականացումը չի կարող ազդեցություն ունենալ:

Ներկաների կողմից այլ հարցադրումներ չեղան:

**Չ. Ղուկասյանը** եզրափակեց հանրային քննարկումը, նշելով որ համայնքը ողջունում է գործունեության իրականացումը:

Վարդը՝ **Սևան համայնքի Բ. Ա. Գ.**  
բաժնի մասնագետ՝ **Չ. Ղուկասյան**



Նախաձեռնող՝ **«Չենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի**  
ներկայացուցիչ՝ **ՏՍ Կարապետյան**



Անցկացման վայր՝ Գեղամական բնակավայր

«Ձենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնք, Գեղամական բնակավայր, 6 խողանա հասցեում՝ արևալին ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի /7.52635հա տարածք զբաղեցնող, 6000 ԿՎՏ հզորությամբ/ կառուցման վերաբերյալ հանրային քննարկում /1-ին փուլ/

Հ/Հ	Անուն, ազգանուն	Կազմակերպություն	Կոնտակտային տվյալներ	Ստորագրություն
1	Վիտա Վանկյան Հուսիսյան	ԲՇ-ԳԻԶ	094122532	[Signature]
2	Մանգրամի Սիմոնյան Վարդան	Բնակիչ	099-99-10-54	[Signature]
3	Օհանյան Վրահ Վարդան	«Գեղամական Զբոսայգի» ՍՊԸ	094778966	Վ. ՕԳ
4	Քաղաքացիական Զարգացման Կենտրոն	« Զարգացման Կենտրոն »	093146498	[Signature]
5	Միգրան Կարամյան Նույն	« Հեռու Կար »	095566534	[Signature]
6	Գագիկ Կարամյան	Բնակավայրի կառավարում	093235469	[Signature]
7	Զոհրաբ Կարամյան	« ԼԵՊՈՒ ՍԵՐ »	04722110	[Signature]
8	Կարամյան Երանյան	Բնակիչ	093095267	[Signature]
9	Կարամյան Կարամյան	Կառավարում	093-82-00-74	[Signature]
10	Կարամյան Կարամյան	Կառավարում	099-16-10-14	[Signature]
11	Կարամյան Կարամյան	Բնակիչ	099-99-29-23	[Signature]
12	Վերսնիկ Կարամյան	Բնակիչ	093879423	[Signature]
13	Հայկ Կարամյան Կարամյան	Սևանի կառավարում	091-99-10-88	[Signature]
14				

Ք. Սևան

Անցկացման վայր՝ Ծաղկունք բնակավայր

«Ձենիթ Էներջի»

ՄՊԸ-ի կողմից Գեղարքունիքի մարզի Սևան համայնք, Գեղամական բնակավայր, 6 հողամաս հասցեում՝ արևային ֆոտովոլտային էլեկտրակայանի /7.52635հա տարածք զբաղեցնող, 6000 կՎՏ հզորությամբ/ կառուցման վերաբերյալ հանրային քննարկում /I-ին փուլ/

ՀԸԿ	Անուն, ազգանուն	Կազմակերպություն	Կոնտակտային տվյալներ	Ստորագրություն
1	Վեսալեն Քեմալյան	Ծաղկունք թի քաղ ըԿ	077 888870	<i>[Signature]</i>
2	Արթուրի Պաշայթյան	Ծաղկունք համայնք. ըսմ	077-60-63-91	<i>[Signature]</i>
3	Վասանդուհա Վարդապետ	Ծաղկունքի հեղինակ. կառուց. ըսմ	093 - 65-80-25	<i>[Signature]</i>
4	Հասիկ Չեֆաջյան	Ծաղկունքի համայնքային խորհրդի ՏԳ՝ քաղ. ըսմ	094-34-60-50	<i>[Signature]</i>
5	Նիկոլայ Վերջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-37-61-85	<i>[Signature]</i>
6	Վրայրան Պարսյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-02-54-03	<i>[Signature]</i>
7	Նիկոլայ Վերջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	077-46-50-60	<i>[Signature]</i>
8	Նիկոլայ Չեֆաջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-03-65-21	<i>[Signature]</i>
9	Վրայրան Պարսյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-38-26-30	<i>[Signature]</i>
10	Նիկոլայ Չեֆաջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-31-31-82	<i>[Signature]</i>
11	Գրիգոր Չեֆաջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	093-834954	
12	Պարսյան Վրայրան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	09429-44-50	
13	Վրայրան Չեֆաջյան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	09348-80-38	
14	Պարսյան Վրայրան	Ծաղկունքի բնակչության ըսմ	098-06-05-79	<i>[Signature]</i>
15	Չեֆաջյան Վրայրան	Վրայրան Չեֆաջյան	091-99-10-88	<i>[Signature]</i>
16	Վրայրան Չեֆաջյան	«Ձենիթ Էներջի» ՍՊԸ	077569465	<i>[Signature]</i>
17				

Հավելված 8

**ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գեղամական համայնքի վարչական սահմաններում «Ձենիթ Էներջի» ՄՊԸ-ի կողմից արևային ֆոտովոլտային էներգակայանի կառուցման աշխատանքների համար նախատեսված տարածքում ծրագրի իրականացման արդյունքում հնագիտական և պատմա-մշակութային հուշարձանների վրա հնարավոր ազդեցության գահատական-եզրակացություն**

Հայաստանը չափազանց հարուստ մշակութային ժառանգություն ունեցող երկիր է, որի ակունքները ձգվում են դեպի հազարամյակների խորքերը: Այստեղ հայտնի են շուրջ 33 000 պատմության և մշակույթի հուշարձաններ, ներկայացված 4500 առանձին համալիրներով, որոնք զբաղեցնում են մոտ 20 000 հեկտար ընդհանուր տարածք: Հայաստանի Հանրապետության տարածքում առկա հուշարձանները պաշտպանված են օրենքով և

բաժանվում են տեղական և հանրապետական նշանակության: Դրանց մեջ հատկապես առանձնանում են թվով 80 համալիրներ, որոնք ունեն կարևորագույն պատմական, ճարտարապետական, գիտական, արվեստագիտական և մշակութային բացառիկ արժեք (ընդգրկում են մոտ 400 ճարտարապետական հուշարձաններ): Ոչ վաղ անցյալում դրանք ընդգրկված էին ԽՍՀՄ համամյութենական մշակութային և պատմական արժեք ներկայացնող հուշարձանների ցուցակում: Ներկայումս, ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի համաշխարհային մշակութային ժառանգության ցուցակը, որը, սկսած 1963 թ. համալրվել է առավելքան 630 պատմական հուշարձաններով և բնության տարածքներով ամբողջ աշխարհում, ներառում է նաև Հայաստանի տարածքի որոշ հուշարձաններ: Դրանց շարքում են Հաղպատի վանական համալիրը, Սանահնի վանական համալիրը և միջնադարյան կամուրջը, Էջմիածինն իր բազմաթիվ հուշարձաններով, Զվարթնոցի տաճարը, Գեղարդավանքի համալիրը և Ազատ գետի վերին հատվածը: Հայաստանի տարածքի այլ հուշարձաններ ևս նախապատրաստվում են ընդգրկվելու ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի ցուցակներում, որոնք են՝ Նորավանքի վանական համալիրը, պարսկական Կապույտ մզկիթը և միջնադարյան Հայաստանի մայրաքաղաք Դվինը: Այդ պատճառով մշակութային ժառանգության գնահատումը և կառավարումը նման ծրագրերի իրականացման տարածքի համար գերակա խնդիր է և պահանջում է հնագետի փորձագիտական եզրակացություն: Հնագիտական փորձագիտության խնդիրներն են.

1. Բացահայտել ծրագրի իրականացման հնարավոր ազդեցությունները նյութական մշակույթի սկզբնաղբյուրների վրա, որոնք են շարժական և անշարժ հուշարձանները, հնավայրերը, կառուցվածքները և լանդշաֆտները, որոնք ունեն, հնագիտական, հնէաբանական, պատմական, ճարտարապետական, կրոնական, գեղագիտական կամ մշակութային նշանակություն;

2. Պատրաստել շրջակա միջավայրի ազդեցության գնահատման (ՇՄԱԳ) հաշվետվության հնագիտական բաղկացուցիչը՝ ներառյալ կառավարման պլանը (ԿՊ-ն), որոնք երկուսն էլ կնախապատրաստվեն ծրագիրը իրականացնող մարմնի (ԻՄ) աջակցությամբ, որն է «Փաուեր Սոլար» ՍՊԸ -ն:

3. Կազմակերպել նախնական և դաշտային հետազոտություններ նախագծի իրականացման տարածքում առկա հնագիտական հուշարձանների համար, տեղորոշել և բնորոշել հայտնի և նոր հայտնաբերված հնավայրերը, հանդես գալ որոշակի առաջարկներով՝

կապված հուշարձանների վրա ազդեցության մեղմացման միջոցառումների մշակման հետ, որոնք պետք է արտացոլվեն ՇՄԱԳ հաշվետվության մեջ և ԿՊ-ում: Ներկայացվող ՇՄԱԳ հաշվետվության մեջ ուսումնասիրված միավորները պետք է բաժանվեն երկու խմբի՝ հուշարձաններ, որոնք կրում են ծրագրի իրականացման անմիջական ազդեցությունը և հուշարձաններ, որոնք չեն ազդվում ուղղակիորեն կամ ազդվում են անուղղակիորեն: Բոլոր ազդվող հուշարձանների համար ծրագրի իրականացումից առաջ պետք է ներկայացվեն որոշակի եզրակացություններ, որոնք հնարավորություն կտան գնահատել նախագծի բացասական ազդեցությունը մշակութային միավորների և նրանց պատմա-աշխարհագրական միջավայրի վրա:

«Զենիթ Էներջի» ՄՊԸ-ի կողմից արևային էներգակայան հիմնելու համար նախատեսված տարածքի ընդհանուր մակերեսը կազմում է **7.52635 հա**: Այն գտնվում է Գեղարքունիքի մարզի Գեղամավան համայնքի վարչական տարածքում, համանուն գյուղից շուրջ 700 մ հարավ-արևմուտք՝ Մ4 մայրուղուց ձախ (300 մ)՝ Սևան, Ծաղկունք և Գեղամավան համայնքների վարչական սահմանների կցակետում: Տարածքի կադաստրային ծածկագիրն է 05-024-0291-0016 (**Քարտեզներ 1 և 1ա, Լուսանկար 1**):

Երկրաբանական և երկրաձևաբանական տեսանկյունից ուսումնասիրվող տարածքը բաժին է ընկնում Սևանի գոգավորության հյուսիս-արևմտյան հատվածին, գտնվելով համանուն լեռների հարավ-արևելյան լանջերի ստորոտում, Գեղամասար գետի ափին, ծովի մակերևույթից մոտ 2050 մ բարձրության վրա, որին բնորոշ են չորրոդական շրջանի հրաբխային լավային հոսքերը՝ ծածկված ժամանակաից հողաբուսական շերտով և դեյուվիալ-պրոյուվիալ ծագում ունեցող ավազակավերով և խճային գրունտներով (**Քարտեզներ 1 և 1ա, Լուսանկարներ 2-3**):

Ծրագրի իրականացման ազդեցության գոտում հայտնվող պատմա-մշակութային միավորների բացահայտման և տեղայնացման համար սկզբնական փուլում օգտվել ենք Հայաստանի Հանրապետության Պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների պետական ցուցակ, Գեղարքունիքի մարզ (տե՛ս **ՀՀ կառավարության 9 հունվարի 2002 թվականի N 80-Ն որոշումը**) փաստաթղթից, որտեղ Գեղամավան բնակավայրում՝ 4.24. դասիչի տակ գրանցված են 15 միավոր (4.24.1. – 4.24.15.) հուշարձաններ: Դրանց տեղադիրքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ վերջիններս ծրագրի իրականացման տարածքի հետ

որև՝ կերպ անոնչվել չեն կարող: Քանի որ նշված տարածքը մոտ է գտնվում Գագարին (Սևան) և Ծաղկունք համայնքների սահմանագծին, ապա դիտարկվել են նաև այս բնակավայրերի վարչական սահմաններում գտնվող ցուցակագրված հուշարձանների տեղադիրքերը: Սրանք ևս որևէ կերպ չեն առնչվում ծրագրի իրականացման համար առանձնացված տարածքի հետ:

Սակայն, բացի ցուցակներում ներառված հուշարձանները, անհրաժեշտ է տեղայնացնել տարբեր արշավախմբերի ուսումնասիրության շնորհիվ հայտնաբերված հնավայրերը, որոնք դուս ընդգրկված չեն հուշարձանների պետական ցանկում, ունեն կամ չունեն նորահայտ հուշարձանի կարգավիճակ, սակայն անկախ դրանից, ենթակա են պահպանման պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին ՀՀ օրենքի Հոդված 20-ով. *Նորահայտ հուշարձանների պահպանության և անվթարության ապահովումը, որը սահմանում է՝ պատմական, գիտական, գեղարվեստական կամ մշակութային այլ արժեք ունեցող նոր հայտնաբերված կամ նոր արժեքավորված օբյեկտն ստանում է նորահայտ հուշարձանի կարգավիճակ և պահպանվում է մինչև հուշարձանների պետական ցուցակում ընդգրկվելը՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Նորահայտ հուշարձանը տնօրինող իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձը պարտավոր է ապահովել դրա անվթարությունը, իսկ պետության կողմից այն վերցնելու դեպքում սեփականատիրոջ կրած վնասը փոխհատուցվում է օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Հուշարձանի հայտնաբերման փաստը թաքցնող, այն հաշվառելու և ուսումնասիրելու համար արգելքներ ստեղծող, ինչպես նաև գտածոները ոչնչացնող կամ յուրացնող անձը պատասխանատվություն է կրում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:*

Սևանի ավազանում 1994-2000 թթ. հնագիտական ուսումնասիրություններ է իրականացրել հայ – իտալական համատեղ արշավախումբը, որի արդյունքում արձանագրվել են տարբեր մեծ քանակի բրոնզ-երկաթիդարյան և ավելի ուշ հնագիտական դարաշրջաններին վերաբերող նյութեր և հնավայրեր, սակայն ուսումնասիրվող տարածքի հետ առնչվող որևէ փաստագրում առկա չէ (տե՛ս Biscione et al. Eds. 2002): Տեղում իրականացված հնագիտական որևէ ուսումնասիրության մասին տեղեկատվություն չի հաջողվել գտնել նաև հրատարակություններում և հաշվետվություններում:

Եվ վերջապես ս.թ. մարտի 1-ին իրականացվել է տարածքի դաշտային-հնագիտական

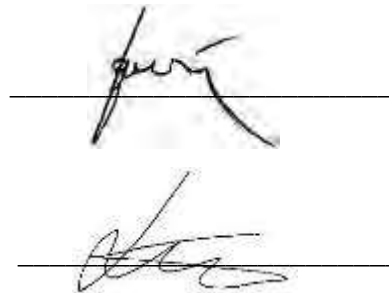
հետազոտություն, ինչի արդյունքում պարզվեց, որ այն ենթարկվել է տարատեսակ ինտենսիվ միջամտությունների և ավերածությունների դեռևս խորհրդային շրջանում, որոնք մելիորացիոն, շինարարական աշխատանքների նախապատրաստման արդյունք են: Կտրվածքների և հողաշերտերի ու հողակուտակումների ուսումնասիրության արդյունքում որևէ՝ հնագիտական նյութ չի հայտնաբերվել (**Լուսանկարներ 4-8**):

Ամփոփելով ներկայացված տեղեկատվությունը կարող ենք նշել, որ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գեղամավան համայնքի վարչական սահմաններում «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից արևային ֆոտովոլտային էներգակայան կառուցելու համար նախատեսված ընդհանուրը՝ 7.52635 հա մակերեսով տարածքը պատմա-մշակութային միավորների վրա հնաարավոր բացասական ազդեցության տեսանկյունից ռիսկեր չունի, քանի որ այստեղ պատմա-մշակութային միավորներ չեն փաստագրվել: Կարծում ենք նաև, որ շինարարության ընթացքում՝ հողային աշխատանքների իրականացման պարագայում ևս հնագիտական հսկողության սահմանման կարիքն առկա չէ:

Բորիս Գասպարյան  
ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության  
Ինստիտուտ, Վաղ Հնագիտության Բաժնի  
Գիտաշխատող

Դմիտրի Առաքելյան  
ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության ինստիտուտ  
Գիտաշխատող

07.03.2024 թ.

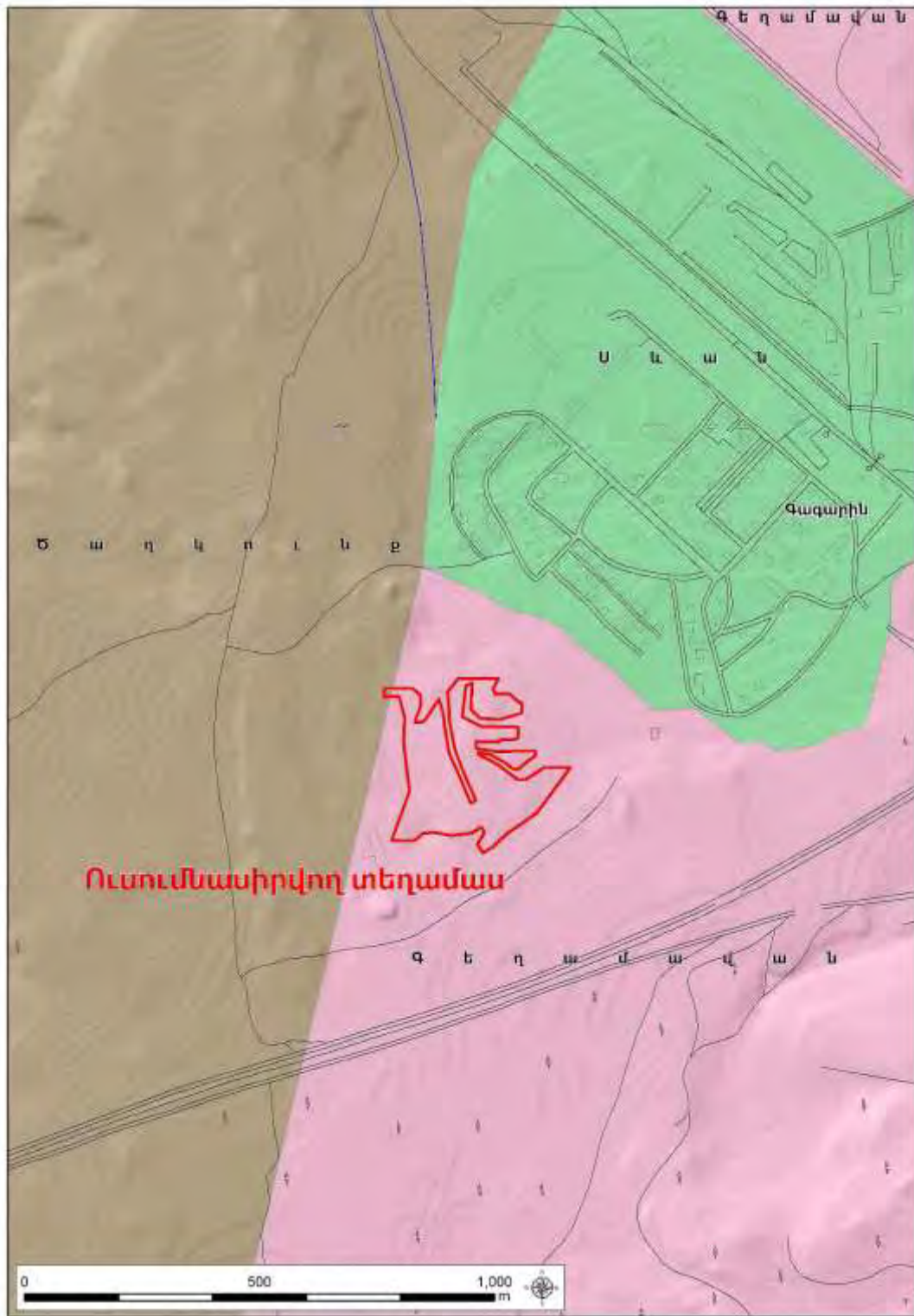




## Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Պետական ցուցակ Հայաստանի Հանրապետության պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների՝ Գեղարքունիքի մարզ, Հավելված Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն 2002 թվականի հունվարի 9-ի №80-Ն որոշման,
2. Геология Армянской ССР, т. I, Геоморфология, Ответственный редактор Н.В. Думитрашко, Издательство Академии Наук Армянской ССР, Ереван, 1962;
3. Геология Армянской ССР, т. II, Стратиграфия, Ответственный редактор К.Н. Паффенгольц, Издательство Академии Наук Армянской ССР, Ереван, 1964;
4. Biscione R., Hamayakyan S., Parmegiani N., (Eds.), With contributions by R. Biscione, A. Gevorkyan, H. Hakobyan, S. Hmayakyan N. Parmegiani, M. Poscolieri, M. Salvini, H. Sanamyan, Y.V. Sayadyan, G. Tumanyan, N. Yengibaryan, The North-Eastern Frontier, Urartians and Non-Urartians in the Sevan Lake Basin, I. The Southern Shores, CNR, Istituto Di Studi Sulle Civiltà Dell'EgeoE Del Vicino Oriente, Roma, 2002, ISBN 88-87345-06-6, 470 pp.

**Քարտեզ 1**



Գեղամավան համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից արևային ֆոտովոլտային էներգակայանի կառուցման աշխատանքների համար նախատեսված տարածքը՝ 7.52635 հա ընդհանուր մակերեսով

Քարտեզ 1ա



Գեղամավան համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող «Զենիթ Էներջի» ՍՊԸ-ի կողմից արևային ֆոտովոլտային էներգակայանի կառուցման աշխատանքների համար նախատեսված տարածքը՝ 7.52635 հա ընդհանուր մակերեսով



**Լուսանկար 1.** Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքի հյուսիս-արևելյան վերջավորությունը (օդային լուսանկար)



**Լուսանկար 2.** Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքի ընդհանուր տեսքը հյուսիս-արևմուտքից (օդային լուսանկար)



**Լուսանկար 3.** Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքի ընդհանուր տեսքը արևմուտքից (օդային լուսանկար)



**Լուսանկար 4.** Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքի մելիորացման և հողային աշխատանքների ազդեցությանը ենթարկված մակերևույթը (օդային լուսանկար)



**Լուսանկար 5.** Ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքի մելիորացման և հողային աշխատանքների ազդեցությանը ենթարկված մակերևույթը (օդային լուսանկար)



**Լուսանկար 6.** Հատված ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքից



**Լուսանկար 7.** Հատված ծրագրի իրականացման համար նախատեսվող տարածքից



**Լուսանկար 8.** Հատված ծրագր

Վճարման անդորրագիրը

**Հավելված 9**

**ԻնեկոՕնլայն ինտերնետային բանկային ծառայությունների համակարգով կատարված գործառնության հաստատում**

Գործառնության տեսակ՝	Վճարման հանձնարարական
Գործառնության համար՝	N 41
Գործառնության ամսաթիվ՝	29.07.2024
Գործառնության կարգավիճակ՝	Կատարված

**Մանրամասներ**

Տեսակ	Փոխանցում AMD-ով
Վճարող	ԶԵՆԻԹ ԷՆԵՐՋԻ ՍՊԸ
Վճարողի բանկ	Ինեկոբանկ ՓԲԸ
Վճարողի հաշվի համար	2052822285711001
Հարկային կոդ	01335109
Վճարվող գումար	300,000.00 ՀՀ Դրամ
Վճարվող գումարը բառերով	Երեք հարյուր հազար ՀՀ Դրամ գրո Լումա
Շահառու	Մաշտոց
Հարկային տարածաշրջան	14 /Մաշտոց
Շահառուի բանկ	Կենտրոնական գանձապետարան
Շահառուի հաշիվ	900005000196
Մանրամասներ	Պետ տուրք, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննական գործընթացի դիմաց